

**T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

TÜRKİYE'DE DOĞU BATI ALGILAYIŞLARI:

SİVEREK ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

BİLGEN SANAYİR

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. RECEP CENGİZ

DIYARBAKIR

2010

ÖZET

Bu tez Türkiye’de doğu ve batı algılayışını anlamaya yönelik bir amaçla oluşturulmuştur. Bu amaca hizmet etmesi için Şanlıurfa’nın Siverek ilçesinde Türkiye’nin batı bölgelerinden gelmiş memurlar ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nitel araştırma tekniği olan görüşme aracılığıyla daha önceden doğu bölgesinde yaşamamış bireylerin, gelmeden önceki ve gelip yaşadıkdan sonraki doğu ve batı algılayışlarını ortaya koymak hedeflenmiştir.

Mart – Nisan 2010 tarihleri arasında 31 kişi ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde sabit bir soru listesi kullanılmış, gerek görüldüğünde ek sorular sorulmuştur. Görüşme soruları, bir doğu ilçesi olarak kabul edilen Siverek’e gelmeden önceki ve gelip yaşadıkdan sonraki düşünceleri ile son olarak genel anlamda doğu ve batı algılayışlarını belirlemeye yönelik üç ana bölümden oluşmuştur. Görüşmeler ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve sonra metne dönüştürülmüştür. Görüşme formundaki her bir soruya teker teker katılımcıların verdiği yanıtlar analiz edilip, değerlendirilmiştir.

Araştırma sırasında, araştırmacının önceden öngördüğü üzere doğu ve batı algılayışı temel üç kavram üzerinden yapılmaktadır: Kültür, Etnisite ve Kimlik. Özellikle sosyal kimliğin çeşitleri olan kültürel ve etnik kimliğin dillendirilmesi olarak doğu ve batı kavramları kullanılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Doğu, Batı, Kültür, Etnisite, Kimlik, Siverek, Yapılandırılmış Görüşme

ABSTRACT

This thesis was composed with a purpose to understand the east and west perception in Turkey. To serve this purpose, structured interwiviews were conducted with the officers who came from the western parts of Turkey. Through qualitative research techniques, it was aimed to reveal the individuals perception of east and west, who didn't live in eastern parts before.

Between March-April 2010, structured interviews were conducted with 31 people. A fixed list of questions used in interviews, when necessary, additional questions were directed to the interviewers. Interview questions consisted of three main sections which were about the thoughts of the interviewers previous lives (before they came to Siverek) and subsequent lives (after they had come to Siverek), and in general, to determine their east and west perception. Interviews were recorded on audio recording device and then converted to text. Each answer that the individuals gave to each question in the interview form was analyzed and then evaluated.

During this study, as the researcher previously foreseeed the perception of east and west were based on three main concepts: Culture, Ethnicity and Identity. Particularly, kinds of social identities expressing the cultural and ethnic identity were to be used as the east and west concepts.

Key Words: East, West, Culture, Ethnicity, Identity, Siverek, Structured Interview

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından
.....
Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan :.....

Üye :.....

Üye :.....

Üye :.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçene öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Türkiye’de doğu batı algılayışlarını oluşturan temel unsurları ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik Şanlıurfa’nın Siverek ilçesinde Türkiye’nin batı bölgelerinden gelen memurlar ile yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Tezin birinci bölümünde araştırmacının doğu ve batı algılayışının temelini oluşturacağını öngördüğü ve görüşmeler sonucunda da bu öngörüye destekleyen; kültür, etnisite, kimlik kavramlarının teorik çerçevesi çizilmiştir. İkinci bölüm ise alan araştırması, yöntemi ve uygulanması ile görüşmelerin analiz ve değerlendirilmesini içeren bölüm olmuştur. Sonuç bölümü olan üçüncü bölümde; sosyal kimliklerin çeşitleri olan kültürel ve etnik kimliğin algılayışları olarak doğu ve batı kavramlarının dile getirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın konusunun belirlenmesinde araştırmacı olarak yaşadığım, geçimimi temin etmek üzere geldiğim Şanlıurfa’nın Siverek ilçesindeki yaşantılarımın çok büyük etkisi bulunmaktadır. Felsefe grubu öğretmeni olarak zorunlu hizmet görevimi tamamlamak üzere atandığım ve ilk defa gelmiş olduğum bu ilçede yürüttüğüm çalışmamı, bir ömür boyu sürmesini hedeflediğim sosyoloji yolculuğumun ikinci adımı olarak değerlendirmekteyim.

Çalışma sürecinde yaşadığım trajik olaylara karşı bana zaman tanıyan ve anlayışla yardım eden değerli danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Recep CENGİZ’ e ve değerli hocam Sayın Doç. Dr. Rüstem ERKAN’a teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Bunun yanısıra çalışma boyunca desteğini eksik etmeyen, bana moral veren ve akademik hevesimi pekiştiren canım aileme, özellikle sevgili anneme ve babama teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca bir anlamda kader birliği yaptığımız, sevdiklerimizden çok uzaklarda çalışan, bu ayrılığa ancak idealist bakış açısıyla dayanabilen memur arkadaşlarıma görüşmelerde bana yardımcı oldukları için teşekkür ederim.

Son olarak sosyal olanı anlamaya yönelik merakımın körüklediği akademik yolculuğumun devam etmesi isteğiyle oluşturulmuş bu çalışmada yapılan bütün hata ve eksiklerin bana ait olduğunu belirtmek isterim.

Bilgen SANAYIR,
Diyarbakır, Haziran, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TUTANAK	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM – 1	
1.1. Türkiye’de Doğu Ve Batı Algılayışını Belirleyen Temel Kavramlar	6
1.1.1. Kültür.....	9
1.1.2. Etnisite.....	11
1.1.3. Kimlik.....	14
BÖLÜM – 2	
2.1. Alan Araştırması Yöntemi, Analiz Ve Değerlendirilmesi	21
2.1.1. Araştırmanın Yöntemi Ve Uygulanması.....	21
2.1.2. Araştırma Alanı: Siverek Hakkında.....	29
2.1.3. Görüşmelerin Analizi Ve Değerlendirilmesi.....	31
2.1.3.1. Doğunun Bir Parçası Olarak Siverek.....	32
2.1.3.2. Siverek’teki Sosyal Yaşamda Gözlemlenen Farklılıklar.....	43
2.1.3.3. Kimliğin Bir Göstergesi Olarak Aidiyetlik.....	93
2.1.3.4. Coğrafi olarak Doğu Ve Batı.....	100

2.1.3.5. Doğululuk Ve Batılılığın Anlamı.....	102
2.1.3.6. Doğululuk Ve Batılılığın Temel Ölçütü Olarak Etnik Kimlik	114
SONUÇ.....	122
KAYNAKÇA.....	126
HARİTALAR.....	131
TABLO.....	134

TABLO LİSTESİ

Tablo – 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	28
Tablo – 2: Şanlıurfa İli ve Siverek İlçesi Nüfus Bilgileri.....	134

GİRİŞ

Gerçek anlamıyla coğrafi konumlandırmaları belirten doğu ve batı kavramlarının, tarihsel süreç içerisinde farklı anlamlarda kullanıldığı bilinmektedir. Birbirinin zıttı olarak görülen bu iki kavram coğrafyasallıktan öte sosyo – ekonomik, dilsel, kültürel, etnik kökenli farklılıklara gönderme yapmak için kullanılmıştır. Her noktanın kendisine göre doğusunda ya da batısında kalmaktan çok daha farklı anlamlar içeren bu algılayış biçimleri birer farklılık unsuru olarak sosyal bilimlerin başvurduğu kavramlar olmuştur. Doğu – Batı farklılığının nasıl ortaya çıktığını açıklamaya çalışmak bu çalışmanın sınırlarını hayli aşmaktadır.¹ Sonuçta bu ikili yapının varlığı günümüzde de kabul görmektedir. Batı medeniyeti ya da doğu medeniyeti, batı / doğu zihniyeti gibi kavramlarla küresel anlamda da günümüzde bu ayrımlar yapılmaya devam etmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye’de de doğu ve batı kavramları coğrafyasallıktan öte anlamlarda kullanılmaktadır. Belki de burada sorulması gereken soru toplum içindeki hangi tür farklılıkları açıklamak için batı ve doğu kavramlarına başvurulmaktadır? Dolayısıyla batı ile doğu ayrımı kullanılarak asıl kastedilen nedir?

Her ne kadar bu tür dikotomik kavramlar farklılıkların olumsuz anlamda kullanılmasına neden olsa da ilkçağdan günümüze kadar gelişen ve yerleşen batı ve doğu medeniyetleri algılayışı halen sürmektedir. Bu algılayış büyük ölçekli olarak coğrafi konumdan hareketle kıtaları kapsayan ikili bir yapı olarak gösterildiği gibi ülkeler arası kültürel, ekonomik ve sosyal farklılığı da göstermekte bunun yanı sıra gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi bir ülke içinde bölgeler arası farklılığa da işaret etmektedir. Sosyal bilimcilerin doğu – batı kavramlarını nasıl kullandığı literatüre bakılarak ortaya çıkartılabilir. Bu farklılığın toplumda nasıl algılandığını öğrenmekse ayrı bir araştırmayı gerektirmektedir. Bir başka deyişle toplumu oluşturan bireyler doğu ve batı kavramlarını hangi anlamlarda kullanmakta olduğunu ortaya çıkartmak gerekmektedir. Bu gereklilikten hareketle Türkiye’de doğu – batı kavramlarının nasıl

¹ Batının doğuyu algılayışı olarak ortaya çıkan çok geniş bir şarkiyatçılık yazını bulunmaktadır. Bu konuda başucu eseri olarak Edward Said’in Şarkiyatçılık adlı kitabı bilinmektedir. Bunun yanı sıra temel olarak Türkiye yazınından doğu – batı farklılığını tarihsel perspektif açısından anlamlandırabilmek, bu farklılığı açıklayabilmek için Mehmet Ali Kılıçbay’ın “Doğu’nun Devleti Batı’nın Cumhuriyeti” adlı kitabına ve zihniyet farklılığı açısından felsefi temellendirmelere dayanarak Batı’nın Doğu’dan farklılığına bir çözümleme olarak Etyen Mahcupyan’ın “Batı’yı Anlamak Zihniyet, Değişim ve Kriz” adlı kitabına bakılmıştır.

algılandığı sorgulanabilir. Bu çalışmadaki temel amacın bireylerin bu iki kavramı nasıl algılandığını ortaya çıkartmaya çalışmak olduğu söylenebilir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özellikle ülkenin batısında ve doğusunda kalan bölgeler ve şehirler arasında doğu – batı olarak kavramsal bir algılayışın varlığı bilinmektedir. Sosyal hayatta doğulu kişi, doğu kültürü, doğu gelenekleri gibi nitelendirmeler kullanılmaktadır. Bunun karşıtı olarak da batı kültürü, batılı kişi, batılı yaşam tarzı gibi ifadeler kullanılmaktadır. Türkiye’de diğer bölgelere göre doğuda kalan özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri ülkenin doğulu olarak nitelendirilen kültürünün yaşadığı coğrafya olarak bilinmektedir. Elbette bu adı geçen bölgelerin Orta Doğu sınırlarına daha yakın olması ve Türkiye’nin batısında kalan kesimlerin de Avrupa’ya olan bağı, bu farklılığın oluşumunda coğrafi etkenler olarak gösterilebilir. Sonuçta Türkiye’nin batısında yaşayanlar için doğuda kalanlar “doğulu”, doğusunda yaşayanlar için batıda kalanlar “batılı”dır. Bu adlandırma aslında dikotomik bir yapıya işaret etmektedir. Aynı ülkenin sınırların içinde olsa da farklı bir kültürel, dilsel, etnik yapının oluşu şaşırtıcı değildir. Burada üzerinde durulması gereken insanların batılı ve doğulu kavramlarını kimliklerinin bir parçası olarak kabul etmeleridir. Bu çalışmanın sınırlarını aşacak birçok nedenden dolayı bu kimliksel farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada üstünde durulan bu iki farklı yapının birbirini algılayış biçimlerinin örneği olarak gösterilebilecek bir deneme ortaya çıkartabilmektir.

Elbette çok büyük ölçekli bir çalışmanın konusu olabilecek bu algılayış biçimini bir mekanda sınırlamak sosyal bilimler açısından daha anlamlı olacaktır. Çok farklı kesimden insanların bir araya geldiği Şanlıurfa ilinin Siverek ilçesinde yürütülecek bir çalışmayla doğu ve batı kavramlarının algılayış biçimleri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Siverek ilçesinin seçilmesi tesadüfi değildir. Öncelikle bu çalışmada araştırmacı olan kendimin Siverek ilçesinde öğretmen olarak çalışmakta oluşum, Siverek ilçesini gözlemlene fırsatı bulmuş olmam etkili olmuştur. Her ne kadar sosyal bilimci adayları nesnel olmaları gerekirse de, konu seçiminde öznel davranıldığı bilinmekte, bu durum da sosyal bilimlerde ne derece nesnel olunabilir tartışmalarına karşı bir argüman olarak kullanılmaktadır. Baştan belirtmek gerekir ki İstanbul’da büyümüş biri olarak ilk defa geldiğim bu coğrafyada karşılaştığım sorunlar ve

gözlemlediğim farklılıklar bu çalışma konusunun belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu ilçenin yerlileri ile dışarıdan gelen memurlar arasında yaşanan farklılıkları gözlemleyebilmem, farklılıkların temel nedenini sorgulamak amaçlı oluşturulan bu araştırmanın gerçekleşmesinde itici bir güç olmuştur.

Sosyal bilimler açısından oldukça küçük ölçekli bir çalışma olsa da bireylerin öznel yaşamında diğerlerinden farklı olmanın verdiği algılayışı dikkat çekicidir. Bu algılayışları belirleyebilmek için özellikle kendi isteklerinin dışında bu coğrafyaya gelen memurlar üzerinden çalışmanın anlamlı olacağı düşünülmüştür. Nitekim memurlar, halk arasında doğu hizmeti olarak bilinen bazı bölgelerde istek dışı zorunlu hizmette bulunmak zorundadırlar. Şanlıurfa ve ilçesi olan Siverek'te zorunlu hizmet bölgelerindedir. Dolayısıyla yaşam alanı olarak bu bölgelerde yaşamayan insanlar tarafından pek de tercih edilmeyen bölgelerden biridir. Siverek ilçesinin seçilme nedenlerinden bir diğeri de ilçenin hem modernleşmeye çalıştığı, hem de aşiret yapısı olarak bilinen, halk arasında feodal yapı olarak nitelendirilen yapının sürmesidir. Sonuçta yüzyıllardır Türkiye'de insanların toplumsal bilincine işlemiş, doğuyla özdeşleştirilmiş akraba evliliği, berdel, kumalık, çok çocukluluk, ağalık gibi sosyal gerçekler halen varlığını sürdürmektedir. Aynı zaman da geçimimi sağladığım, mesleğimi icra ettiğim bu ilçeyi bir sosyal bilimler atölyesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyim. Buradan hareketle bu çalışmada yapılacak olan, batı illerinden gelen memurların doğu olarak algılanan bu ilçede yaşadıkları sorunlar üzerinden doğu ve batı kavramlarını algılayış biçimlerini ortaya koyabilmektir. Bu amaçla çalışma kuramsal ve alan araştırması olarak iki farklı bölüm üzerinden yürütülecektir. Birinci bölüm olan kuramsal çerçevede doğruluk ve batıllık algılayışının temelini oluşturan kültür, etnisite, kimlik kavramları açıklanacaktır. Türkiye'de doğu ve batı konumlandırılması hakkında bir temellendirme oluşturulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümü ise alan araştırmasının analizi ve değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Bu bölümde öncelikle araştırma yöntemi ve uygulanması ile çalışmanın yürütüldüğü Siverek ilçesi hakkında genel bilgiler verilmektedir. Sonrasında araştırma sonuçlarının analizine ve değerlendirilmesine

geçilmiştir. Belirtmek gerekir ki araştırmada literatür bilgisinden daha çok araştırma sonucunda elde edilen nitel verilerden yararlanılmıştır. Çalışmanın konusu gereği alan araştırmasında yapılandırılmış görüşmeler yapılması tercih edilmiştir. Bireylerin doğu – batı kavramlarını nasıl algıladıklarını belirleyebilmek amacıyla yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bireysel algılayışın ötesinde katılımcıların söylemelerini karşılaştırdığımızda doğu ve batı kavramlarının üzerine ortak (toplumsal) algılayışın çıkması, kullanılan tekniğin doğru bir tercih olduğunun göstergesi olmuştur. Bunun yanı sıra yapılandırılmış görüşmeler yapmak bazı önceden öngörülmeven verilerin ortaya çıkmasını sağlamış ki bu durumda araştırmanın çok yönlü olarak yapılmasını ve farklı bakış açılarının geliştirilmesine katkıda bulunmuştur.

Soruların hazırlanma sürecinde öncelikle 3 kişi ile pilot çalışması yapılmıştır. Pilot çalışma sonucu yeniden gözden geçirilen sorular aracılığıyla katılımcıların bir doğu ilçesi olan Siverek'e gelmeden önceki doğu algılayışı ile gelip yaşadıkdan sonraki algılayışları arasındaki farklar belirlenmeye çalışılmıştır. Sorular katılımcıyı yönlendirecek nitelikte değil tamamen kendi algılayışını ortaya çıkartmaya yönelik oluşturulmuştur. Görüşmede sorulan sorular üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bazı demografik sorular ve Siverek'e gelmeden önceki yaşamı ile Siverek'e gelmeden önce Siverek hakkında tahminleri, öngörülerini sorulmuştur. İkinci bölümde Siverek'teki yaşamı hakkında sorular yöneltilmiştir. Katılımcının belirtmesinden sonra yaşadığı sorunlar üzerinde durulmuş, farklılığı nasıl algıladığı çıkartılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların doğu – batı algılayışlarını ortaya çıkartmak için doğruluk ve batılık ile ilgili sorular görüşmenin son bölümünü oluşturmuştur. Böylece araştırmacının yönlendirmesine gerek kalmadan ilk iki bölümde katılımcıların kullandığı doğu – batı kavramları son bölümde anlamları sorularak algılayışları ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Görüşmelerin yapıldığı katılımcılar farklı devlet kurumlarında çalışan yerli yani Siverekli olmayan memurlardır. Özellikle memurlarla görüşülmek istenilmesinin nedeni hem batıda hem de doğuda yaşamış olmalarıdır. Siverekli olmayan ve batı olarak nitelendirilen bölgelerden gelen kişiler ile görüşülmüştür. Katılımcıların bu şekilde seçilmesinin nedeni, batı ve doğu coğrafyalarında yaşamış olmaları, farklılıkları ve bu

farklılıkları algılayışlarını çıkartabilmektir. Bunun yanı sıra farklı şehirlerde de yaşamış kişilerle görüşülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sayıca daha fazla olduğu için on beş öğretmen, yedi polis, yedi sağlık görevlisi, iki nüfus memuru olmak üzere otuz bir kişiyle yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler kişilerin izni alınarak ve isimlerinin kaydedilmediğini belirterek ses kayıt cihazına alınmıştır. Böylece katılımcıların söylemlerini birebir olarak kullanabilme olanağı sağlanmıştır.

Alan araştırması sırasında, katılımcılara araştırmanın akademik bir çalışma amacıyla yapıldığı belirtildiğinde katılımcıların istekli olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra araştırmacının “batıdan” gelen bir kişi oluşu, katılımcıların bazı sorulara daha samimi cevap vermesini sağlamıştır. Çünkü katılımcıların en çok şikayet ettiği konu, “doğu”daki bireylerin, herhangi bir konu hakkındaki söylemlerini “eleştirme, küçük düşürme, dışlama” olarak görmelerinden rahatsız olmalarıdır. Katılımcıların ifadelerini, araştırmacının yanlış anlamayacağını bilmeleri, katılımcıların daha samimi konuşmasını sağlamıştır.

Görüşmelerin değerlendirilmesi, yapılandırılmış görüşme formundaki sorular üzerinden araştırmanın amacına ulaşmak üzere oluşturulmuş altı ana başlık altında yapılmıştır. Katılımcıların her bir soruya verdiği yanıtlar birlikte değerlendirilerek ortak algılayış biçimleri saptanmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda kültür, dil, zihniyet, etnisite ve sonuçta kimlik olarak belirlenen algılayış biçimleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların doğu – batı farklılığı olarak işaret ettikleri dil, kültür ve etnik yapının gösterdiği kavram kimlik kavramıdır. Kimliğin göstergesi olan “biz”, “öteki”nin üzerinden tanımlanmış, bu tanımlamanın adları olarak da doğu ve batı kavramları kullanılmaktadır. Katılımcılar, kimliğin bir göstergesi olarak Türklük ve Kürtlük etnik kategorilerini kullanmıştır. Bir başka deyişle doğu ve batı kavramlarının algılayışının temelinde kimliğin parçaları olan kültür ve etnisite üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada ortaya konulmaya çalışılan tez ise doğu ve batı kavramları algılanışının kimlik söyleminin bir parçası olduğudur.

BÖLÜM – 1

1.1. Türkiye’de Doğu ve Batı Algılayışını Belirleyen Temel Kavramlar

Dünya tarihinde doğu ve batı kavramlarının coğrafi olmaktan çok farklı anlamlarda kullanılması ilk çağ medeniyetlerine kadar dayandırılabilir. Doğu ve Batı farklılığı daha çok medeniyet farklılığı olarak ortaya çıkmış, birinin diğerini tanımlamasıyla kavramsallaştırılmıştır. Oryantalizm yazınının eleştirilerinde özellikle Doğu, değişen Batı’nın kendi kimliğini kurma yarışının bir parçasını, yani “...güzeli ortaya çıkararak çirkin(i)...” (Hentch, 1996: 75) olarak nitelendirilir. Başka bir ifade ile Doğu, aslında Batı’nın kendisini tanımlama aracıdır. Burada batı olarak kastedilen Avrupa kıtası ve bu kıta üzerinde ortaya çıkmış medeniyettir. Doğu ise Anadolu’dan başlayıp, Ortadoğu ve uzak doğu bölgelerini kapsar.

Doğu – Batı ayrımı mikro bir araştırmanın çerçevesine sığmayacak kadar geniş ve karmaşık bir konudur. Her ne kadar makro ölçekli kategorileştirmeler sosyal bilimler açısından sınırlarının çizilmesi zor kavramlar olsa da kullanılmaya devam edilmektedir. Doğu ve Batı, uluslararası yazına yerleşmiş kavramlar dizgelerinden biri olmuştur. Bunun yanı sıra bir toplumda da doğu ve batı kavramları coğrafi tanımlamalarından öte kullanılmaktadır. Örneğin Türkiye, Avrupa kıtasına göre doğuda kalmaktadır. Türkiye ise doğu ile bağlantısının coğrafi bağlayıcılığının dışında olmadığını ispatlayabilmek için AB’ye girme yolunda politikalar geliştirmeye çalışmaktadır. Nitekim 1923 yılında ilan edilen cumhuriyet yönetimi ile uygulanacak politikalar modern olanın inşasına yönelik olmuştur. Günümüzde de modern toplum olan “Batılı” olma ülküsünü, AB’ye girme politikası oluşturmaktadır. Ancak Türkiye’de sosyal bilim literatüründe batılılaşma çabası olarak nitelendirilen bu süreç topyekun olarak ülkenin geneli için düşünülse de toplumun özellikle Batı olarak belirtilen bölgelerinde gerçekleşmiştir. Özellikle bölgeler arası eşitsizlik olarak açıklanmaya çalışılan bu durum “geri kalmış” bölgelerde yaşayan farklı etnik yapıya sahip insanların dillendirdiği bir politika haline gelmiştir. Türkiye Osmanlıdan devraldığı yapı üzerine kurulmuş bir ülke olmasıyla farklı etnik kimlikleri içinde barındıran bir ulus devlettir. Burada ki ulusal bilinç Türk olma çerçevesinde oluşturulmuştur. Türklüğü etnik bir kavram olarak algılayan Türk olmayan vatandaşlar ulusal kimliğe adapte olmakta zorluklar çekmiştir.

Sonuçta Türkiye, Avrupa'ya göre doğuda olmasına karşın kendi içinde de “doğu”yu barındıran bir ülkedir. Türkiye’de doğu kavramı, doğuda yaşayan özellikle farklı etnik kökene sahip olan insanları nitelendirilmek için kullanılmaktadır.² Türkiye’nin batısında yaşayan bir Türk vatandaş Türkiye’nin doğu bölgelerinde yaşayan vatandaşları nitelendirmek için “doğulu” kavramını kullanabilmektedir. Aynı şekilde doğuda yaşayan vatandaş için “batılı” kavramıyla işaret edilen özelliklerden biri de onlardan farklı olan Türk vatandaşlarıdır. Özellikle son birkaç yıldır yapılan Kürt açılımı ile anılan Kürt sorunu daha öncelerinde Kürt isminin dillendirmesinin ulusal politikalara ters düşebileceği anlayışı ile doğu sorunu olarak nitelendirilmiştir. Günümüzde de bu algılayışın halen sürdüğü söylenebilir. Doğu sorunu ile dile getirilen sadece Kürtlerin etnik, sosyal, kültürel farklılıklarını yaşayabilmeleri önündeki kısıtlamalar değil aynı zamanda bölgenin ekonomik ve sosyal alanda gelişmemişliğini anlatmak için de kullanılmaktadır.

Türkiye’de doğu ve batı kavramları birbirine zıt iki sosyal ve ekonomik yapıyı nitelendirmek için kullanılabilir. Batı ekonomik olarak gelişmiş, kentleşme ve kentleşmenin gerçekleştiği, modern değerlerin ve kültürel pratiklerin sürdüğü bir coğrafyayı nitelemek için kullanılmaktadır. Doğu ise ekonomik olarak gelişmemişliğin, kan davası, töre cinayeti gibi olumsuz kültürel içeriklerin sürdüğü, geleneksel değerlerin hakim olduğu ve özellikle Kürt vatandaşların yaşadığı coğrafyayı nitelemek için kullanılmaktadır. Bunun yanısıra bölgesel eşitsizliği belirtmek için kullanılan doğu ve batı kavramları ile doğuda özellikle geleneksel üretim biçimi olan tarımın modernleşmeden devam etmesi, devletin doğu bölgesine yatırımlarının az olması, sanayileşmenin yaşanmaması gibi nedenlerle anlatılmaktadır (Sönmez, 1992, 1998).

Doğu ve batı kavramlarının içeriğini dolduran önemli bir unsur kültürdür. Kültürel farklılıklar üzerinden biri diğerini tanımlamaktadır. Doğu, töre cinayetleri, kan davası, berdel, başlık parası, akraba evliliği, geleneksel aile yapısının sürmesi olarak bilinirken, (Faraç, 2006-Şimşek, 1998), batıda bu özelliklerin tam tersi olarak bilinen modern yapı var olmaktadır.

² Profesör Doğu Ergil çalışmasına Doğu Sorunu adını vererek kast edilenin doğu bölgelerinde yaşayan Kürt vatandaşlarının ulusal kimlikle olan sorunları olduğunu belirtmektedir (Ergil, 2008).

Diğer bir doğu – batı kullanımını ise özellikle doğudaki, ulusal etnik yapıdan farklı etnili yapıyı anlatmak için kullanılmaktadır. Başta Kürtler olmak üzere Türklerden farklı etnilerin yaşadığı bölge olarak doğu kavramı ifade edilmektedir. Özellikle diğer etnik gruplara göre çoğunlukta olan Kürtlerin etnik kimlik talepleri doğrultusunda ortaya çıkan sorun, doğu sorunu olarak adlandırılabilir. Doğru bölgesinde var olan Kürt sorununa devletin bakışını Yeğen şöyle açıklamaktadır:

“...esasnda etno – politik ya da bilinen tanımıyla ‘milli’ bir mesele olan Kürt meselesi, ideolojik bir anlatı olan cumhuriyet dönemi devlet söylemi içerisinde çarpıtılmış ve ‘irticayla’ , ‘aşiretlerin ve eşkıyaların modern devlete gösterdiği dirençle’, ‘başka devletlerin kışkırtmasıyla’ ya da ‘bölgesel geri kalmışlıkla’ özdeşleştirilerek, ‘kendisinden başka bir şey’ olarak sunulmuştur”.

Bu noktada Yeğen, Kürt sorununu etno politik içeriğinin iptal edilmesinin, Kürt kimliğinin devlet tarafından tahrip edildiği gerçeğini gizlediğini ileri sürmektedir (Yeğen, 2006; 21). Çalışmasında belirtilen nitelendirmelerin devletin doğuyu algılayışı olarak düşünülebilir. Doğru kavramının içeriği, aşiret, bölgesel geri kalmışlık gibi kavramlarla doldurulmaktadır.

Sonuçta, düşünceyi ve eylemi biçimlendiren, ampirik gerçek değil, o ampirik gerçeğin algılanmasıdır (Heper, 2010; 26). Bu bağlamda doğu – batı ayrımının nasıl algılandığını nitel verilere dayanarak ortaya koymak gerekir. Bireyler doğu ve batı kavramlarından ne algılamaktadır? Bu araştırmanın temel amacı bu soruya yanıt verebilmektir.

Doğru – Batı algılayışlarına bir örnek ortaya çıkarabilmek amacıyla hazırlanan bu çalışmada kültürel ve etnik kimlik kavramlarının kullanılmasının bir göstergesi olarak doğu – batı ayrımının kullanıldığı ileri sürülmektedir. Başka bir deyişle doğululuk ve batıllık ile gösterilen temel farklılık unsuru kültürel ve etnik kimliktir. Kültür ve ekonomik gelişmişlik ya da zihniyet olarak bu farklılığın çeşitli nedenleri sayılabilir. Ancak bu farklılık algılayışlarını da ortaya çıkaran temel unsurlar etnik ve kültürel

kimlik algılayışıdır. Bu anlamda çalışmanın teorik yapısını oluşturabilmek için bu kavramların çerçevesini belirlemek gerekmektedir. Alan araştırmasındaki verileri değerlendirebilmek, daha anlamlı kılabilmek için kültür, etnisite ve kimlik kavramları açıklanacak, kimliğin çeşitleri olan kültürel ve etnik kimlik kavramları ile anlatılmak istenilenin ne olduğu belirlenmeye çalışılacaktır.

1.1.1. Kültür

En genel tanımıyla kültür insan toplumunun sembolik ve öğrenilmiş yönlerini anlatan genel bir terimdir (Marshall, 2005: 462). Kültürün en bilinen tanımını yapan Taylor “toplumun bir üyesi olarak insanın elde ettiği bilgi, inanç, sanat, moral, alışkı ve diğer yetenek ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütün” olarak kültürü tanımlamıştır (Fichter, Tarihsiz: 132).

Kültür kavramının sınırlarındaki belirsizlik tanımlanmasını zorlaştırmaktadır. Kültür kavramı bir ülkeyi içine alabildiği gibi; bir ülkenin sınırları içinde çok sayıda farklı kültür bölgeleri bulunabilir. Bunun yanı sıra bir ülkede kullanılan sınıflama ölçütlerine göre tarih, coğrafya, dil, din, töre, ekonomik ve siyaset bakımından farklı kültür öbekleri oluşabilir (Güvenç, 1996: 110).

Kültür özellikle toplumlar arası farklılığı oluşturan temel unsurlardan biri olarak bilinmektedir. Bu anlamda kültür insanların nasıl giyindiklerini, evlilik gelenekleriyle aile yaşamlarını, çalışma kalıplarını, dinsel törenlerini ve boş zaman etkinliklerini içerir (Giddens, 2000: 18). Her kültürün kendine özgü davranış kalıpları vardır ve bu durum toplumları birbirinden ayıran bir özellik olarak kültürü karşımıza çıkarır. Özellikle bizler ve onlar ayrımını yapan bu noktada kültürdür. Bauman, “biz – onlar , “burası – orası”, “içerisi – dışarısı”, “yerli – yabancı” gibi ayrımların kültürlerin kurduğu ve sürdürdüğü en önemli farklılıklar olduğunu öne sürer: “Yapılan bu ayrımlarla, kültürler kendi bölünmez düzenleri için hak talep ettikleri ve her tür rekabetten korunmak istedikleri alanın sınırlarını çizer. Öteki kültürlere ancak uzakta kaldıkları müddetçe, yani bütün alışverişin engellenmesi ya da bunun sıkı bir biçimde kontrol edilen bir

alanla ve ritüelleşmiş bir biçimde sınırlandırılması koşulunda, hoşgörü gösterebilir.” (Bauman, 1999: 173)

Doğu ve Batı kavramları ile oluşturulan bu ayırım kültürler arası farklılığın en genel bilinenidir. Anlamsal olarak birbirine zıt “doğu” ve “batı” sözcüklerinin kullanılması adeta bu farklılığın hiçbir zaman uzlaşamayacağını gösterir gibidir.³

Bunun yanı sıra kültürün ne olduğuna dair farklı açıklamalar yapılması sosyal bilimler açısından toplumsal olanın yorumlanmasında güçlük oluşturabilmektedir. Her şeyin kültüre bağlı olduğunu söylemek, kültürün değişkenliğine sığınmak değerlendirme yapılmasını güçleştirmektedir. Yine de grupların, toplumların yorumlanmasında kültür önemli bir araçtır. Kültürü oluşturan öğeleri anlamlandırmak, yorumlama çabasını gerektirir. Bu yorumlama çabası Cohen’in belirttiği şu üç ilkeyi barındırır: Birincisine göre kültür, Durkhemci bir toplumsal olgu demeti ya da klasik Marksizmin üstyapı gibi belirlenimli sonuçlardan çok, insanların toplumsal etkileşimleri yoluyla yine insanlar tarafından yaratılır ve sürekli olarak yeniden yaratılır. İkinci ilkeye göre dinamik bir süreç olarak kültür, tek başına belirlenimci bir güce sahip değildir ve kültürün nesnel olarak tanımlanabilir göndermeleri yoktur. Üçüncü olarak kültür, insanların toplumsal davranıştaki ve eylemdeki anlamı algılama ve bunlara anlam atfetme yeteneğinde açıkça izlenebilir. Davranış kendi başına anlam içermez. Davranışa yorumlama yoluyla anlam verilir. Bu anlamın davranışı gerçekleştirenin niyetlendiği anlamla uyuşması zorunlu değildir (Cohen, 1999: 15).

Kültür, insanların günlük yaşamlarıyla derin bir biçimde ilişkili, değer ve geleneklerin bir toplamıdır; bu değer ve gelenekler toplamı, insanların dünyayı kavramasına imkan sağlar (Mukherjee’den Akt. Keser, 2008: 17). Birey kendi benliğini ve aidiyetliklerini yorumlarken kültürü kullanır. Kültür kimliğinin bir parçası olur. Birey kültürel kimliği ile yaşam pratiklerini anlamlandırmaya, gerekçelendirmeye çalışır. Kimliğin oluşumunda kültür önemli bir referans kaynağıdır. Kültür kimlik ilişkisi ayrıca kimlik başlığı altında irdelenecektir.

³ Doğunun tersi batı, batının tersi ise doğudur. İki kültür arasındaki hiçbir zaman benzeşmeyecek olan bu farklılıkları anlatmak için birbirinin böylesine zıttı olan başka kavram üretilemezdi.

1.1.2. Etnisite

Türkiye’de doğu – batı algılayışlarının bir yansıması olarak etnisite kavramına değinmek gerekir. Türkiye’de öncelikle konuşulan birçok farklı dilin olması etnisite çeşitliliğinin temel nedenidir. Bunun yanı sıra inanç farklılığı da etnik yapının şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir (Keser, 2008: 10). Tarihten bu yana etnik bakımından Türkiye heterojen bir yapıya sahiptir.

Etnik sözcüğü eski Yunancada “ethnos” (ulus, halk) kavramından gelmektedir. Ethnos siyasi bir varlığa değil, ortak kökene işaret etmektedir. Sözcüğün sıfat hali Latinceye ethnicus olarak geçip ve “yabancılar”, “bizden olmayanlar”, “ötekiler”, “dinsizler”, “ilkeller”, “bizimle aynı dini paylaşmayanlar” anlamlarını ifade etmektedir. 19. yüzyılın yarısına kadar da İngilizcede gündelik kullanımda bu anlamlara gelmektedir (Somersan, 2004: 22). Günümüzde ise etnisite kavramının ne olduğuna dair önemli bir külliyat oluşmuştur. Türkçede ise ilk kez Ziya Gökalp’in sosyoloji çalışmalarında geçmekle birlikte özellikle sosyal bilim yazını içinde gittikçe yaygınlaşan ve alan araştırmalarında sorgulanan bir kavram olmuştur.

“Etnisite belirli dinsel, dilsel, mekansal ve/ya kültürel özellikler bakımından hem kendisini diğerlerinden ayrı gören hem de diğerleri tarafından başka sayılan, bütünlüklü bir kimliğe ve kendine özgü kültürleme sürecine sahip, içerden evlenmeyle grup kimliğini koruyan ya da grubun sürekliliğini sağlayan toplumsal / kültürel ve bazen de siyasi bir oluşumdur. Bu öğelerden birisi ya da birkaçı ya da tamamı önemli olabilir, bu durum zaman ve mekana göre değişebilir. Bu bakımdan etnisite, durumsal bir olgu olarak tanımlanır ve tarihsel süreçte aynı grubun etnik kimlikler bakımından değişkenliğine tanık olunabilir ya da bir etnik adın tarih içinde aynı kalmasına karşın, işaret ettiği şeyin değiştiği görülebilir” şeklinde etnisitenin kapsamlı bir tanımı yapılabilir (Aydın, Emiroğlu, 2003: 276).

Etnisite ya da Giddens’in deyimiyle etnik durum, belirli insan topluluğunu ötekilerden ayıran kültürel pratiklerle bakış açılarına gönderme yapmak için kullanılmaktadır. Etnik grupların üyeleri, kendilerini toplumdaki diğer gruplardan

kültürel bakımdan ayrı görürler, buna karşılık diğer üyelerin onlara bakışı da aynıdır. Etnik grupların birbirinden ayırt edilmesini sağlayan farklı özellikler olmasına karşın bunların en yaygını, dil, tarih ya da atalar (gerçek ya da düşsel), din ve giyim, takı farklılıklarıdır. Bu tanımlamaların yanı sıra Giddens etnik farklılıkları “bütünüyle öğrenilmiş nitelikler” olarak belirtmektedir (Giddens, 2000: 224).

Smith ise temel bir etnisiteye göre oluşmuş etnik grubu, soya ait mitlerin rolünü ve tarihi anıları vurgulayan din, gelenek, dil ya da kurumlar gibi bir veya birden fazla kültürel farklılığa göre ayırt edilen bir kültürel kolektif tip olarak tanımlamaktadır. Ona göre bir etnik grubun oluşumunda altı temel nitelik söz konusudur:

1. Kolektif özel bir ad,
2. Ortak bir soy miti,
3. Paylaşılan tarihi anılar,
4. Ortak kültür farklı kılan bir ya da daha fazla unsur,
5. Özel bir yurtla bağ,
6. Nüfusun önemli bir kesiminde dayanışma duygusudur.

“Belli bir nüfus bu niteliklere ne kadar sahipse ya da bu nitelikleri paylaşıyorsa ideal etnik grup ya da etni tipine o ölçüde yaklaşır.” (Smith, 1994: 42) Görüldüğü gibi Smith’in tezleri daha çok kültürel alana gönderme yapmaktadır. Çünkü mevzu bahis edilen kavramlar doğuştan değişmezlik ilkelerini aşarlar. Bellek, dayanışma, tarih ve vatan gibi kavramlar deneyim ile oluşan kavramlardır.

Ayrıca bu özelliklerin yanına eklenmesi gereken diğer unsurlar; ortak geçmişi olduğuna inanan, ortak kültür ve ortak bir geleceğe sahip olmak isteyen gruplaşmalardan meydana gelmesi ve bir oluşum süreci geçiriyor olmasıdır (Heckmann, 1995: 83). Etnisiteyi oluşturan bu temel unsurlar birbirleriyle temas ederek etnik kimliği belirginleştirir.

Etnik grupların kültürel yapılar olduğunu ve zamanla değişimler geçirerek farklılaştığını söyleyen kuramcılardan biri olan Barth'a göre etnik grupların tanımlanabilmesi için dört özelliğe sahip olmaları gerekir.

1. Biyolojik olarak kendi varlığını sürdürebilen,
2. Açık bir şekilde ortak bazı temel kültürel değerlere sahip olabilen,
3. Karşılıklı etkileşim ve iletişimin olduğu bir alan yaratan,
4. Kendisi ve diğer etnik gruplara ait bireyler tarafından bir etnik gruba aidiyetle tanımlanan insanlardan oluşan toplumsal kategorilere etnik grup denir.

Barth'a göre etnik gruplar zaman içinde değişen koşulların sonucunda başka bir aidiyet içine girebilir ya da başka bir etnik gruba dahil olabilirler. Çünkü etnisite kültürel bir formdur ve kültür zaman içinde değişen bir özellik taşır (Barth, 2001: 13).

Etnik grup, bireyin doğup, büyüüp, var olduğu toplumdaki mevcut egemen gruba ait kültürel unsurlardan farklı olarak, ayrı ve değişik bir kültürel sistemin temel özelliklerini taşımasıyla ortaya çıkmaktadır. Dil, din ve kültürel farklılaşmaların bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Türkdoğan, 2006: 11). Etnik grupların kendilerine ait kültürel, geleneksel, örfi ve ahlaki değer sistemleri vardır. Bunların yanında ayrıca kendi inanç ve değer yargılarına sahiptirler. Etnik grup bilinci, kültürel ve geleneksel değerlere daha katı daha fazla sahiplenici bir yapı ortaya koymaktadır. Bu sahiplenişlik grubun sürekliliğini sağlar. Başka bir deyişle diğer gruplardan farklılığı o etnik grubun bekasını garantiler. Bu gruplarda farklılığın farkındalığı normal gruplara göre çok daha fazla gelişmiştir.

Gökçe ise "Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar" isimli eserinde etnik grupların temel özelliklerinin dört ana fikirden kaynaklandığını söylemektedir. Bunlar;

- Yaşamlarını birlikte sürdürdükleri egemen unsurdan çeşitli özellikleri dolayısıyla ayrıldıkları, farklı oldukları fikrinde olmaları,
- Dominant gruptan ırk, dil, din, kültür olarak farklı olduklarını iddia etmeleri,

- Kendilerinin de içinde bulunduğu etnik grubun asil ve köklü bir gruptan geldiğine inanmaları,
- Yapılanmalarının farklılığıdır (Gökçe, 2004: 255).

Sonuç olarak etnik grup nesnel ve öznel bazı sahip olduğu özellikleri ile toplumdaki farklılaşır. “Etnik grup üyeleri nesnel açıdan ‘biz’ olmanın gereği olarak dil, kültür, din gibi paylaşılan ortak ve ayırıcı değerlere sahip olduğu kadar, öznel olarak buna dönük bir aidiyet duygusu da taşırlar. Ayrıca davranışsal olarak diğer etnik grup üyeleri ile etkileşimlerinde farklılıklarını vurgulayarak, buna dönük bir ‘öteki’lik duygusu taşırlar.” (Kurubaş, 2008: 14) Bu aidiyet duygusu kişinin sosyal kimliğinin bir parçası olarak kendini gösterir. “Biz” ve “siz” ayrımı ile ifade edilen etnik grup bilincinin yansıması olur. Kimi zamanda bu ayrım “doğu” ve “batı” kavramları kullanılarak yapılır. Artık “doğululuk” ya da “batılılık” nitelendirmeleri kültür ve etnisiteyi de içinde barındırabilen kimlik kavramına gönderme yapar.

1.1.3. Kimlik

Kimlik (identity) kavramı aynılığı ve sürekliliği içeren “idem” kökünden gelen uzun bir tarihi olduğu halde yirmi birinci yüzyıla kadar popüler bir terim olarak kullanılmaya başlanmamıştır (Marshall, 2005: 405). “Kimlik, Sokrates’in ‘Kendini Tanı!’sından başlayarak, nice ustalardan geçip Freud’a gelinceye kadar felsefenin en öncelikli sorunu olmuştur.” (Maalouf, 2005: 15). 1940’lardan sonra psikoloji ve sosyal psikolojinin kapsamında ele alınmış, 1980’lerden itibaren ise kimlik oluşumunda bireyin kendisinden çok toplumun etkili olduğunun fark edilmesiyle birlikte daha çok sosyoloji, sosyal antropoloji ve siyaset kapsamında incelenmeye başlanmıştır.

Kimlik kavramı insana özgüllüğü ile ön plana çıkmaktadır. Kimliği oluşturan “tanınma ve tanımlama” ile “aidiyet” olmak üzere iki bileşen vardır. Tanınma ve tanımlama bireyin toplum içerisinde, toplum tarafından nasıl tanındığı ve kendisini nasıl tanımladığıdır. Bunun aracı ise dil ve kültürdür. Aidiyet ise bireyin kendini herhangi bir toplumsal gruba dahil hissetmesiyle kendini gösterir. Burada önemli olan nokta şudur; her ne kadar toplum bireyi belli bir kimlikle tanımlıyorsa da, birey kendini söz

konusunu kimliği oluşturana topluluğa dahil hissetmiyorsa, o kimliğe sahip olduğu söylenemez (Aydın, 1999: 12).

Kimlik kavramını aıklamayabilmek için ilk olarak bireysel kimlik duygusundan başlamalıdır. “Kimlik duygusu insanın kendisini benzersiz, süreklilik gösteren ve bütün bir birey olarak yaşamasını anlatır. Kimlik kavramı ise bu derin yaşantının ardındaki ruhsal – toplumsal süreçlere ya da düzeneklere göndermede bulunur.” (Dereboy, Dereboy, 1997: 414) Bu noktada bireyin kimlik algısını nasıl oluşturduğu sorulmalıdır. Birey içinde yaşadığı kültürel ortama özgü yaşam anlayışını, estetik duygusunu, değer yargılarını, iletişim kodlarını bir biçimde zmser, bireyi “ben” yapan şeyler olarak görür. Bunun haricinde aynı kültürel özellikleri taşıyan başka insanlarla arasında bir ortaklık algılar ve kendini onlardan sayar. Bu anlamda kültürel kimlik bireysel kimlik duygusunun köşe taşlarından birini oluşturur. Bu söylenenler etnik, ulusal, ırksal ve giderek cinsel, mesleki, politik kimlikler içinde geçerlidir. Çünkü bahsedilen bu kolektif kimliklerin hepsi bireyin kimlerden olduğunu belirler, dolayısıyla hem kendi kimliğini tanımlarken, hem de başkalarının bireyi tanımlarken kullanılan ölçütler olurlar. Bu bakımdan kolektif kimlik türlerinden her biri bireyin kimlik duygusunun ayrı bir yüzünü oluşturur (Dereboy, Dereboy, 1997: 414).

Birey yaşantısı boyunca kendine özgü kişilik özelliklerini geliştirip, benlik algısı oluştururken, toplumsallaşmanın sonucunda içinde yaşadığı toplumun özelliklerini temsil eden kimlik gelişimini sürdürür. O halde bireysel kimliklerin yanında toplumlara özgü sosyal / toplumsal / kolektif kimlik algılayışı da söz konusudur.

Kimlik, gerek kişiye ve gerek topluma nitelik kazandıran, ne olduğunu belirleyen ve öteki konumundan ayıran bir karakter yapısıdır (Türkdoğan, 2010: 335). Bir birey ya da toplumsal grubun tek bir kimliği yoktur. Örneğin, bir insan aynı anda hem Kürt, hem Alevi, hem de kadın kimliğine sahip olabilir. İnsanın sahip olduğu bu kimlikler arasında, dış koşullara da bağlı olarak, belli bir hiyerarşi vardır. Buna göre dış etkenlere bağlı olarak bu kimliklerden biri ya da birkaçı ön plana çıkabilir. Maalouf kimliğin bu özelliğini, Saraybosna’da yaşayan, elli yaşlarındaki herhangi bir adamı ele alarak şöyle örneklendirmiştir:

“1980’e gelirken, bu adam şöyle derdi: ‘Ben Yugoslav’ım!’, gururla ve gönül koymadan; daha yakından sorular sorulduğundaysa Bosna – Hersek Özerk Cumhuriyeti’nde yaşadığını ve bu arada Müslüman geleneği olan bir aileden geldiğini belirtirdi. On iki yıl sonra, savaşın en şiddetli günlerinde aynı adam hiç duraksamadan ve bastırarak şöyle cevap verirdi: ‘Ben Müslüman’ım!’ Hatta belki de şeriat kurallarına uygun bir sakal bırakmış bile olurdu. Hemen arkasından Boşnak olduğunu ve bir zamanlar gururla Yugoslav olduğunu vurguladığının kendisine hatırlatılmasından hiç hoşlanmadığını da eklerdi.

Bugünse adamımızı sokakta çevirsek önce Boşnak, sonra Müslüman olduğunu söyleyecektir; düzenli olarak camiye gittiğini de belirtecektir; ama ülkesinin Avrupa’nın bir parçası olduğunu ve bir gün Avrupa Birliği’ne katılmasını umut ettiğini söylemeden geçemeyecektir.” (Maalouf, 2005: 17) Örnekten de anlaşılacağı gibi kimlik “yüklenilmiş rol veya bir tür planlanmış davranış” olduğundan yaşanan bir sosyal değişimde başka bir kimlik sergilenebilmektedir (Dündar, 2009: 26).

Bu noktada Akçam’ın dikkat çektiği; her kolektif kimliğin tanımını kendi karşıtı ile birlikte yapmak zorunda olduğunu hatırlatmakta yarar vardır. Akçam, kolektif kimlik olarak etnik ya da kültürel kimliği ayırmadan, ortak bir kimlik algısının daima bu kimliğe dahil olmayanların varlığını şart koştuğunu söyler. Tanımlanan kimlik başkalarında olmayan ve diğerlerinden ayıran sadece o kimliğe ait özelliklerden hareket edilir. Genellikle kimlik kendine olumlu özellikler yükler. Ancak bunu yapabilmesi için bu olumlu özelliklere sahip olmayan olumsuzun varlığını tanımlamak gerekir. Ortak kimlik ancak buna dahil olmayanların açıkça tanımlanabilmesi ve dışlanması ile orantılı olarak net bir biçimde tanımlanabilir. Kendi kolektif kimliğine karşı olumlu değerler yükleyen bir yaklaşım buna dahil olmayanları dışlamayı ve aşağılamayı potansiyel olarak taşır (Akçam, 1997: 156).

Kollektif kimlik de bireysel kimlik gibi kendini “öteki”lere dayanarak tanımlar, gücünü geçmişten, gelenekten, alışkanlıklardan ve tarihi başarılarından alır ve gelecek kuşaklara bunları devrederek zamanla değişip, dönüşerek kendini gelecekte de var eder. Kollektif kimlik süreklilik içinde, geçmişten gelen değer yargıları ve mirasla dönüşerek gelecek nesillere aktarılır. “Kollektif kimlik belirli bir alanda sınırları belli bir kültürel

topluluk tarafından taşınan kimlik olarak sınırlandırılabilir (veya genişletilebilir); bu anlamda etnik kimlik ve ulusal kimlik bunun versiyonudur.” (Bilgin, 1995: 60)

Kimliğin referans alanlarına göre kültürel kimlik ve etnik kimlikten kavramlaştırmaları yapılmaktadır. Bu noktada genel olarak kolektif kimliğin yansımaları olarak etnik ve kültürel kimliğin ayrıca açıklanması gerekir.

Hall, kültürel kimlik algılanışının köktenci (dar ve kapalı biçim) ile tarihsel (çok boyutlu ve açık biçim) olarak iki biçimde gerçekleştiğini belirtir. “Köktenci algılayış biçimi kültürel kimliği ontolojik varlığı tamamlamış bir gerçek ya da bir öz olarak görür. Kültürel kimlik insanların içinde saklı duran, onları bir arada tutan ve belirli tarihsel öze sabitleyen ‘bir tür kolektif gerçek benlik’ tir. Bu biçim içinde temel hareket tarzı tarihin bir gelenek, bir miras bir orijinal başlangıç noktası olarak doldurulması ve böylece bir öz’ü arama ya da bir öz’e dönme çabasıdır: Aynı ‘kimliği tarihsizleştirme’ sürecidir. Böyle bir öz unutulmuş ya da yer kaydırılma işlemine uğramış olabilir: fakat her zaman değişmez yapısını korur ve çok rahatlıkla merkezi konumuna döndürülebilir. Köktenci biçimine göre her zaman bir öz, bir ortak kimlik deneyimi vardır ve bu öz bir topluluğun üyeleri arasındaki yüzeysel farklılıkları ve tarihsel değişimleri ortadan kaldırıcı ya da önemsiz kılıcı bir dizi anlamlar, kodlar ve gönderim noktalarını içinde taşır. O zaman yapılması gereken bu özü - ki kendisi etnik ya da coğrafi köken, dinsel kimlik konumu ya da ulusal dil ve benzeri nitelikler taşıyabilir- keşfetmek ve ayrıcalıklı kimlik konumuna getirmektir.” (Hall’dan Akt. Keyman, 1997: 287)

Öte yandan tarihsel algılama biçimi kimliği;

- a) Üretilmiş,
- b) Her zaman bir kurulma süreci içinde olan,
- c) Sabit bir öz’ü olmayan,
- d) Hiçbir zaman tam bir oluşma özelliğine sahip olmayan ve bu anlamda,
- e) Ontolojik bir varlık ya da gerçeklik konumuna tekabül etmeyen,
- f) İlişkisel bir kurgu olarak görür.

Bu ikinci biçimi içinde kültürel kimlik bir var olma durumudur. Kimlik geçmişe ait olduğu kadar geleceğe aittir. Kimliğin yeri, zamanı, tarihi ve kültürü aşan bir niteliği yoktur. Kültürel kimlikler bir tarihe sahiptirler ancak sürekli dönüşürler. “Kimlikler bizim geçmişle ilgili anlatılara karşı ya da bu anlatılar içinde kendimizi konumlandırma yollarına verdiğimiz isimlerdir.” (Hall’dan Akt. Keyman, 1997: 287)

Etnik kimlik sınırları açıkça belirlenemeyen sosyolojik kimlik kategorilerinden farklı bir kimlik kategorisidir. Konuşulan dil, alışkanlıklar, din – inanç sistemi, yeme – içme ve giyim – kuşam gibi alışkanlıklar, değerler düzeneği, sosyal ağın yapısı gibi özelliklerin yanı sıra aidiyetlik hissi, öteki anlayışı ve tarih bilinci etnik kimlik oluşumunun kodları olarak sayılabilir (Aslan, 2004: 8).

Etnik kimlik belirli bir toplumun üyelerinin kendilerini, diğer topluluk üyelerinden ayırt eden, farklılaştıran bir aidiyet duygusudur. Bu duygu, topluluk üyelerinin kendilerini belirli bir “biz”in üyeleri olarak, “onlar”dan farklılıklarını vurgulayarak kendi içlerinde birleştirmektedir (Bilgin, 1995: 61).

Önder ise etnik kimliği en başta dil ve dini inanç olmak üzere, töre, gelenek, ortak sosyal değerler gibi kültürel öğelerin belirlediği bir olgu olarak değerlendirir. Ayrıca etnik kimliğin genetik, biyolojik ya da ırki temelde tanımlanmasını bilimsel gerçekliğe aykırı olarak bulur (Önder, 2010: 3).

Etnik kimliklerin bir diğer özelliği olarak Somersan’ın etnik grupların hiçbir zaman homojen olmadığını belirtmesi gösterilebilir. “... etnik kimlik hiç de böyle değişmez, şaşmaz, kayalar kadar mutlak bir tarihsel yapı değildir. ... tarihsel olaylara göre, belli dönemler içinde değişiyor, gelişiyor, önem kaybediyor ve derken yok oluyor. Sonra bir bakıyorsunuz ki yeniden ortaya çıkıvermiş.” (Somersan, 2004: 38) Etnik grupların gerek dünyanın gerekse parçası olduğu kendinden daha karmaşık toplumun değişmesiyle birlikte kimlik algılayışları da değişmektedir. Her ne kadar sosyal grup açısından etnik gruplar kapalı grup özelliği gösterse de başka bir ifade ile değişime dirençli olsalar da değişen sosyal koşullar etnik grupları etkilemektedir.

Etnik grupların kimliksel özelliklerinin tasarımında sadece diğer kültürel gruplar ile girdikleri etkileşim değil, çevre ile etkileşimleri de önemlidir. Aynı etnik grubun farklı coğrafyalarda yasayan mensupları farklı davranış örüntüleri sergileyebilir. Bu nedenle farklı davranışlar, zorunlu olarak farklı kültürlere aidiyetlik anlamına gelmez. Benzer şekilde, etnik grup içindeki farklılıklar da grubun çeşitliliğinden söz etmek için yeterli değildir. Barth, etnik kimliğin ve grubun oluşumu açısından odaklanması gerekenin grubun sahip olduğu kültürel özellikler değil, grubu tanımlayan kültürel sınırlar olduğu konusunu ayrıntılı bir şekilde temellendirir. Ancak etnik grupların devamlılığında sadece sınırların ön plana çıkarılması yeterli olmaz, herhangi bir grubun varlığını devam ettirebilmesi için devreye giren aidiyet (dahil etme) ve dışlama gibi bazı mekanizmalar da dikkate alınmalıdır. Barth'ın, etnik grubun ve kimliklerin oluşumunda önemini vurguladığı bir başka unsur, değer yargılarıdır. “Her bir toplumsal grubun kendine ait değer standartları vardır. Bu değer yargıları arasındaki fark ne denli büyükse birbirinden farklı etnik grupların oluşumu da o denli kolaylaşır.” (Barth, 2001: 21). Kültürel grup, egemen değer yargılarına sadakati sağlayan yaptırım ve teşvik mekanizmalarına sahiptir. Bu kontrol mekanizmaları etnik farklılığı ve gruplar arasındaki sınırları koruyan bir yapılanma olarak hizmet görür.

Çalışmanın amacına hizmet ettiği için kolektif kimlik için belirttiğimiz biz ve onlar ayrımını özellikle etnik kimlikler içinde belirtmekte yarar var. Etnik kimlikler toplumsal yaşamda onlar ve biz ayrımını muhafaza ederler. Bu nokta temel öneme sahip bir diğer özellikte etnik grup üyelerinin, diğer grupların belli ölçülerde dışlamalarına, kendilerini kabul etmemelerine, önyargılı yaklaşımlarına ya da baskılarına maruz kalabilmeleridir. Bu ayrımcılık, etnik gruba ait davranışları sadece bir farkın varlığını tanımak düzeyinden, yoğun nefret ve tepki gösterilerine kadar gidebilmekte ya da etnik grubun varlığını reddetmeye kadar gidebilmektedir. “Bu davranışlar basit bir grup birliği, ruhunu yansıtabilecekleri gibi aynı zamanda katı bir grup egoizmini de ele verebilirler. Sadece farklılığın kabul edildiği grup ilişkilerinde bile -ki bu karmaşık toplumlarda kaçınılmaz bir durumdur- ‘onlar’ ve ‘biz’ ayrımı ya da iç – grup ve dış – grup ayrımı mevcuttur. Bu ayrım grup birliği ve grup sadakatinin özelliğidir. Onlardan ayrı tutulan bize karşı bir sıcaklık hissedilmesi gerekir. Yine de nadiren de olsa, özellikle çağımızda, bu tip gruplar arasındaki ilişkiler salt farklılığın bilinci ile

yitilebilir....fakat her sistemde ‘biz’de aidiyet duygusu ve ‘onlar’dan ayrılık hissi mevcuttur.” (İver, Page 2006: 41- 42)

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi etnik grubun pratiklerinden, değerlerinden, kendisini algılayışından ve algılanışından oluşan etnik kimlik, biz ve onlar ayrımı ile kendini sosyal yaşamda göstermektedir.

BÖLÜM – 2

2.1. Alan Araştırması Yöntemi, Analiz Ve Değerlendirilmesi

2.1.1. Araştırmanın Yöntemi Ve Uygulanması

Doğu ve Batı algılayışının belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak güçtür. Bunun nedeni ise nitel araştırma kavramının bir şemsiye kavram olarak kullanılması ve bu şemsiye altında yer alabilecek birçok kavramın değişik disiplinlerle yakından ilişkili olmasıdır. Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak olanaklıdır (Yıldırım, Şimşek, 2005). Yapılan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme kullanılmıştır. Nitel araştırmanın yöntemlerinden biri olan görüşme, araştırılan konuyu ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçlerin anlaşılmasına olanak sağlar.

Görüşme yöntemini kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak sınıflamak mümkündür. Bu araştırmanın verileri ise görüşme türlerinden yapılandırılmış görüşme ile toplanmıştır. Yapılandırılmış görüşmede “sorulacak sorular daha önceden yapılandırılmıştır, araştırmacı sadece bu soruları yüz yüze etkileşim sırasında tek yönlü olarak katılımcıya yöneltir ve katılımcıdan sadece bu sorulara yanıt vermesini bekler” (Ekiz, 2003; 117). Yapılandırılmış görüşme ile görüşülen bireylerin verdikleri bilgiler arasındaki paralellik ve farklılığı saptamak ve buna göre karşılaştırmalar yapmak mümkündür. Soruların açık uçlu sorular olması katılımcıların kendi düşüncelerini, duygularını ifade edebilmelerini sağlamaktadır.

Doğu – Batı kavramlarının hangi anlamda kullanıldığını anlamaya yönelik yapılan bu çalışmada Siverek dışından gelen devlet memurlarıyla yapılandırılmış

görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların seçimi kaldığı yıllara ve farklı şehirlerden gelen kişiler olmasına dikkat edilerek yapılmıştır.

Görüşme formuyla asıl amaçlanan katılımcıların şu sorulara verdiği yanıtları tespit edebilmektir:

- Siverek ilçesi doğunun bir parçası olarak görülüyor mu?
- Siverek'teki sosyal yaşamda ne tür farklılıklar gözlemlenmiştir?
- Siverek'te aidiyetlik hissediliyor mu?
- Doğu ve Batı neresidir?
- Doğulu ya da Batılı deyince ne anlaşılacaktır?
- Doğu ile Batı ayrımı oluşturulurken etnik yapı temele alınabilir mi?

Nitekim bu temel sorulara yanıt bulmayı sağlayacak şekilde görüşme formu hazırlanmıştır. Sorularla ortaya çıkartılmak istenen temel unsur doğu ve batının nasıl algılandığıdır. Bu unsurlara dikkat edilerek hazırlanan 29 soruluk yapılandırılmış görüşme formu şöyledir:

Demografik Sorular:

- a) Meslek
- b) Yaş:
- c) Üniversitesi:
- d) Medeni durum:

I. Bölüm Soruları:

1. Ne zamandır Siverek'te yaşıyorsunuz?
2. Daha önce nerelerde yaşadınız?
3. Özellikle Güney Doğu ve Doğu Anadolu bölgesinde bulundunuz mu?
4. Siverek'e gelmeden önce bulduğunuz yani yaşadığınız yerden memnun muydunuz?
5. Siverek'e gelmeden önce bulduğunuz yerde ne gibi sosyal ve kültürel etkinliklere katılıyordunuz?

6. Siverek'e kendi tercihinizle mi geldiniz?
7. Siverek'e gelmeden önce burası hakkında bir bilginiz var mıydı?
8. Gelmeden önce, buradaki insanların kendi bölgenizden ya da şehrinizden farklı olduğunu düşünüyor muydunuz? Ne gibi farklılıklar olabileceğini düşünüydünüz?

II. Bölüm Soruları:

9. Buraya geldikten sonra ilk izleniminizi hatırlıyor musunuz?
10. Siverek'te yaşadığınız uyum sorunları oldu mu? Ne gibi sorunlar yaşadınız?
11. Önceden tahmin ettiğiniz gibi bir yer miydi? Tahminleriniz ne yönde gerçekleşmiş olabilir?
12. Buradaki insanlar ile aranızda farklılıklar var mı?
 - Varsa; ne gibi farklılıklardır?
 - Nedeni sizce neler olabilir?
13. Buraya gelmeden önceki fikirlerinizle, gelip ve yaşadıkdan sonraki fikirleriniz arasında fark oluştu mu? Açıklayabilir misiniz?
14. İş hayatınızda uyum sorunlarınız oldu mu? Yerli insanlarla ve meslektaşlarınızla sorunlar yaşadınız mı?
15. Yerli halk ile sosyal ilişkilerinizde sorun yaşadınız mı?
16. Siverekli arkadaşlarınız var mı?
17. Siverek'te etnisite farklılığını hissettiniz mi?
18. Dil sorunları yaşadınız mı?
19. Burayı güvenli bir şehir olarak görüyor musunuz? Neden?
20. Yaşamınızın ileriki sürecinde burada (ya da bir doğu ilinde) yaşamayı düşünüyor musunuz? Neden?
21. Kendinize buraya ait hissediyor musunuz? Neden?

III. Bölüm Soruları:

22. Size göre Türkiye'nin doğusu ve batısı nereden başlar?
23. Size göre batılılık ve doğululuk ne anlama gelmektedir? Bu farklılığın nedenleri neler olabilir?

24. Doğu bölgesine gelip yaşamadan önceki fikirleriniz ile gelip yaşadıkdan sonraki fikirleriniz değişti mi?
25. Burada size karşı hiç batılı kavramıyla yaklaşanlar oldu mu?
26. Siz buradaki insanları doğulu olarak nitelendirir misiniz?
27. Kendinizi batılı olarak görüyor musunuz?
28. Batılı ya da doğulu olmanın temel ölçütü size göre nedir?
29. Etnisiteyi bu ayırımın bir ölçütü olarak gösterebilir miyiz?

Görüşme formunda üç temel ana bölümden oluşan sorular bulunmaktadır. Yapılandırılmış görüşme formunun birinci bölümü olarak belirlenen demografik bilgiler ve katılımcıların Siverek'e gelmeden önceki yaşantıları ile yine Siverek'e gelmeden önceki Siverek hakkındaki düşüncelerine yönelik hazırlanan 1. – 8. arasındaki sorular oluşturmaktadır. Bu bölümde Siverek üzerinden giderek katılımcıların doğu hakkındaki düşüncelerinin neler olabileceği saptanmaya çalışılmıştır.

II. Bölüm soruları 9. – 21. soruları kapsamaktadır. Bu bölümde Siverek'teki ilk izlenimler, yaşanan uyum sorunları, yaşadıkdan sonra düşüncelerindeki değişim, yerli insanlar ile katılımcıların arasındaki olabilecek farklar ve nedenleri, iş hayatı, yerli halkla ilişkiler, etnisite, dil, güvenlik gibi konuların yanı sıra aidiyetlik ile ilgili sorular sorulmuştur. Bu sorularla anlaşılmaya çalışılan, katılımcıların bir doğu ilçesi olarak gördükleri Siverek'ten hareket ederek doğu hakkındaki algılayışlarını ortaya çıkartmak ve bunu yaparken yerli insanların kendilerinden farklılıklarını anlatarak etnik ve kültürel kimlik olarak doğululuk ve batılılık algılayışını belirleyebilmektir.⁴

Son bölüm olan III. Bölüm soruları 21. – 29. sorularını oluşturmaktadır. Bu bölümü -araştırmacının ilk iki bölümde direkt olarak dillendirmeden kaçındığı- doğululuk ve batılılık kavramlarının içeriğini sorgulayıcı sorular oluşturmaktadır. Önceki iki bölümde katılımcılar özellikle doğu algılayışlarını Siverek örneğinden hareketle açıklamışlardır. Bu bölümde doğrudan doğu ve batı kavramları

⁴ Yapılan görüşmelerden, hazırlanan soruların bu amaca hizmet ettiği anlaşılmıştır. Gerçekten de teorik bölümde belirtildiği gibi "biz" ve "onlar" ayrımı, ötekileştirmenin yapıldığı (benzer söylemleri ilk bölümde bazı katılımcıların dillendirmesinin yanısıra) II. Bölümde her katılımcının bu tür söylemler kullandığı görülmüştür. Katılımcılar doğulu kimliğini açıklarken kendi kimliklerini de yansıtmışlardır. Bu saptamaları II. Bölümde sorulara verilen yanıtlarda görmek mümkündür.

sorgulanmaktadır. Hazırlanan sorular ile doğruluk ve batılılığın kültür ve etnik kimliğin bir parçası olarak algılandığını ortaya çıkartmaya çalışılmıştır. Araştırmacının varsayımına göre doğru kavramıyla gösterilen unsurun Kürt kimliğinin ve batılı kavramıyla da işaret edilenin Türk kimliğinin olup olmadığı anlaşılacak istenmiştir.

Görüşme sırasında görüşme formu dışında gerek duyulduğunda farklı ek sorular da sorulmuştur. Katılımcılara görüşmeye başlamadan önce araştırmanın akademik yönü anlatılmış, her hangi bir değerlendirilmeye tabi tutulmadığı ve yalnız düşüncelerinin önem taşıdığı belirtilmiştir. Görüşmeler ortalama 25 – 45 dakika arası sürmüştür. Görüşmeler meslek gruplarına göre farklı yerlerde yapılmıştır. Öğretmenlerle okullarında, araştırmacı ile yalnız kalabileceği bir odada görüşmeler yapılmıştır. İki polis memuru ile emniyet müdürlüğünde, beş polis memuruyla ilçe içinde belirli noktalarda (devlet kurumlarının girişleri gibi) görüşmeler yapılmıştır. Sağlık memurlarıyla iş yoğunluğunun az olacağı saatler seçilip hastane ya da sağlık ocaklarında araştırmacı ile yalnız kalabildikleri bir alanda görüşmeler yapılmıştır. İki nüfus memuru ile nüfus müdürlüğü dairesinde görüşmeler yapılmıştır.

Katılımcıların cinsiyet, meslek, nereli olduğu, yaş, üniversitesi ve Siverek'te bulunma süresini belirten bilgiler Tablo – 1 oluşturularak toplu halde verilmiştir. Her katılımcıya bir görüşme numarası verilmiş ve alıntı yapılan katılımcıların hakkında bilgilere ulaşmakta kolaylık sağlamak için alıntı sonunda görüşme numarası (G1 şeklinde) belirtilmiştir. Bunun yanı sıra ayrıca K ve E harfleri ile cinsiyet belirtilmiş, meslek de görüşme numarasıyla birlikte yazılmıştır.

Kaydedilen görüşmeler daha sonra deşifre edilmiştir. Metne dönüştürülen görüşmeler tekrar tekrar incelenmiş, analize dahil edilecek kısımları belirlenmiştir. Böylece görüşme analizlerinin daha kolay yapılması amaçlanmıştır.

Görüşmelerin transkripsiyonunda, görüşme analizlerinin ve değerlendirilmesinin yapıldığı bölümde bunlardan yapılan alıntılarda, özgün dile genel olarak müdahale edilmemiştir. Bazı durumlarda duraksamalar, tereddüt belirtir sesler, gülmeler ve diğer dil unsurları da, anlamlı olduğu düşünülerek, sesler olabildiğince kayıpsız, metne

aktarılmaya çalışılmıştır. Ancak görüşmelerin sözden yazıya dönüştürülmesinin anlamda bir kayıp olmaksızın yapılamadığına dikkat çekilmelidir. Örneğin, katılımcının bazı konularda sesini alçaltması, ifadelerine eşlik eden beden dili vb gibi sözsüz iletişim unsurları yazıya dönüştürülürken genel olarak taşınmamaktadır.

Bunun yanısıra her katılımcının görüşmeleri ayrı ayrı analiz edilmiş, katılımcının görüşme sırasında söyledikleri arasındaki tutarlılığa ayrıca dikkat edilmiştir. Katılımcıların birebir söylediklerinin yanısıra işaret ettiği anlamlar ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların her soruya verdiği yanıtlar birlikte değerlendirilip ortak algılayışlar saptanmaya çalışılmıştır. Bu yöntemle de doğu ve batı kavramlarının katılımcılar tarafından ne anlama geldiği belirlenmeye çabalanmıştır.

Görüşmeler sırasında dikkat edilen bir diğer unsur ise araştırmacı ile katılımcı arasındaki iletişim biçimidir. Araştırmacının kimliğinin bilinmesi ve araştırma alanı olan Siverek'te çalışan bir memur olması katılımcılarla yaptığı görüşmelerin samimi bir havada geçmesini sağlamıştır. Benzer mesleki konumda olmaları ve araştırmacının katılımcıların sorunlarını bilebileceği düşüncesi bir duygudaşlığın oluşmasını sağlamıştır. Görüşme sırasında katılımcılardan “sende İstanbullusun bilirsin”, ya da “sizde de oluyordur”, “sana da de öyle gelmiyor mu” gibi söylemlerle benzer duygu ve düşünce paylaşımları oluşturulmaya çalışılmıştır. Özellikle kayıt cihazına görüşmenin kaydediliyor olması ilk başlarda katılımcıların heyecanlanmasına ve daha dikkatli konuşmaya çalışmasına neden olmuştur. Ancak araştırmacının samimi tutumu ve görüşmeyi sohbet havası içinde sürdürmesi, ilk üç, dört sorudan sonra katılımcıların kayıt cihazının varlığını unutmasını, böylece tedirgin olmadan, rahatça konuşmalarını sağlamıştır.

“Niteliksel araştırma insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışları ortaya koymak için yapılan bir eylem” olduğu için, niteliksel araştırmacının konumu da araştırdığı insanlardan ayrı, mesafeli bir duruşu zorunlu kılmaz. Aksine, aktif bir iletişimi ve karşılıklı etkileşimi içeren bir paylaşımı gerektirir (Kümbetoğlu, 2005: 47). Görüşme sırasında katılımcıların verdiği yanıtlardan dolayı

eleştirilmediğini ya da değerlendirilmediğini bilmesi, sadece onların sosyal olanı nasıl algıladığını ortaya çıkartılmaya çalışılması, görüşmelerin amacına hizmet eden bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Tablo – 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Görüşme numarası	Cinsiyet	Meslek	Nereli	Yaş	Üniversite	Medeni durum	Siverek'te bulunma süresi
1	Kadın	Öğretmen	Edirne/ Keşan	26	İstanbul ünv.	Bekar	1 buçuk yıl
2	Erkek	Öğretmen	Kilis	32	Niğde Üniv.	Bekar	1 yıl
3	Erkek	Öğretmen	Manisa/ Akhisar	25	Atatürk Üniv.	Bekar	3 yıl
4	Kadın	Öğretmen	Manisa	25	ODTÜ	Evli	1 yıl
5	Kadın	Öğretmen	Ankara	29	19 Mayıs Üniv.	Bekar	3 yıl
6	Erkek	Öğretmen	Adana	38	Ankara Üniv.	Evli	11 yıl
7	Erkek	Öğretmen	Mersin/ Tarsus	32	Marmara Üniv.	Evli	3 yıl
8	Kadın	Öğretmen	Adana	31	Mersin Üniv.	Bekar	3 yıl
9	Erkek	Öğretmen	İzmir/ Selçuk	28	KTÜ	Bekar	1 buçuk yıl
10	Kadın	Öğretmen	İstanbul	28	Muğla Üniv.	Bekar	3 buçuk yıl
11	Erkek	Öğretmen	Muğla	32	19 Mayıs Üniv.	Bekar	7 yıl
12	Erkek	Öğretmen	Aydın	27	Selçuk üniv.	Bekar	3 yıl
13	Erkek	Öğretmen	Balıkesir	27	Uludağ Üniv	Evli	2 yıl
14	Erkek	Öğretmen	Hatay	26	Celal Bayar Üniv.	Bekar	2 yıl
15	Kadın	Öğretmen	Muğla	27	9 Eylül Üniv.	Bekar	3 yıl
16	Kadın	Ebe	Adana	27	Atatürk Üniv.	Evli	3 yıl
17	Kadın	Hemşire	Çanakkale	30	18 Mart Üniv.	Evli	3 yıl
18	Kadın	Sağlık teknisyeni	Denizli/Çivril	24	Sağlık Meslek lisesi	Bekar	3 yıl
19	Erkek	Doktor	Muğla	32	Ege Üniv.	Bekar	5 yıl
20	Kadın	Hemşire	Balıkesir	30	İstanbul Üniv.	Evli	3 yıl
21	Kadın	Hemşire	Ankara	28	Hacettepe Üniv.	Evli	3 yıl
22	Erkek	Doktor	Ankara	35	Çapa Tıp	Evli	2 yıl
23	Erkek	Polis	Adana	32	Polis Mes. Yük.Oku.	Bekar	2 yıl
24	Erkek	Polis	Hatay	28	Polis Mes. Yük.Oku.	Bekar	2 yıl
25	Kadın	Polis	Edirne	36	Polis Mes. Yük.Oku.	Evli	3 yıl
26	Erkek	Polis	Çanakkale	40	Polis Mes. Yük.Oku.	Evli	1 yıl
27	Erkek	Polis	Balıkesir	30	Selçuk Üniv.	Bekar	2 yıl
28	Kadın	Polis	Ankara	35	Polis Mes. Yük.Oku.	Evli	3 yıl
29	Erkek	Polis	Denizli	28	Polis Mes. Yük.Oku.	Bekar	2 yıl
30	Kadın	Nüfus memuru	Konya	25	Selçuk Üniv.	Bekar	1 yıl
31	Kadın	Nüfus memuru	Sivas	24	Cumhuriyet Üniv.	bekar	1 yıl

2.1.2. Araştırma Alanı: Siverek Hakkında

Öncelikle neden Siverek? sorusuna yanıt verilmelidir. Sosyal bilimler atölyesi olarak değerlendirilebilecek Siverek'in, hem kendine özgü hem de bölgenin karakteristik özellikleri (coğrafi, kültürel, etnik özellikler) sosyal yapısının şekillenmesinde etkili olmuştur. Araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek için Siverek oldukça uygun bir yerdir. Çünkü Siverek, halk arasında doğu görevi olarak bilinen, memurların gitmesi gereken zorunlu hizmet bölgelerindedir. Siverek, özellikle terörün olmaması, Urfa ve Diyarbakır arasında geçiş yeri olması ve görece Türkiye'nin batı bölgesi illerine daha yakın olması nedeniyle zorunlu hizmetin yapılabileceği en rahat ilçelerden biri olarak değerlendirilmektedir.

İlçenin kendi tarihi incelendiğinde M.Ö. 3000 yıllara ait kalıntılar bulunmaktadır.⁵ Mezopotamya'daki var olmuş birçok medeniyete topraklık yapmış Siverek, bölgenin tarihi özelliklerinin izlerini taşımaktadır. Özellikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasından önce Osmanlı sancağı olan Siverek, cumhuriyetin kurulmasıyla bu konumunu vilayet statüsünde korumuştur. İl olarak kurucu meclise temsilci gönderen Siverek, 1926'da ilk olarak Diyarbakır iline, sonradan da Urfa iline bağlanarak ilçe konumuna geçmiştir. Vilayetliğin alınması ilçede, sosyal ve siyasal yapıda önemli değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle, lise düzeyindeki okulun kapanması, valilik kurumunun ortadan kaldırılarak kaymakılıkla idare edilmesi, ilçedeki devlet etkisinin azalmasına ve yerel güçlerin daha da etkili olmasına neden olmuştur. Yerel güçler olarak bahsedilen yapı, aşiret yapısıdır. Büyük aileler anlamında da kullanılan aşiret yapısı Siverek'teki sosyal yapının en belirleyici etmenidir. Sadece geleneksel aile tanımlamasındaki işlevlerinden farklı olarak, sosyal bir denetim mekanizması olmasının yanında önemli bir siyasal işlevini de sürdürmüştür. Tarihsel olarak -ayrıca inceleme konusu olabilecek aşiretlerdeki siyasi örgütlenme şekli- var olan birikimle cumhuriyetin kurulmasından sonra ve ilçe konumuna geçirilmesi aşiretçiliğin Siverek'te temsil edilen devlet organlarından daha etkili olmasına neden

⁵ Siverek tarihiyle ilgili bilgiler için Siverek Kaymakamlığının 2003 yılında hazırlamış olduğu "Tarihiyle ve Kültürüyle Siverek" adlı kitaptan yararlanılmıştır.

olmuştur. İlçe olmadan önce de etkili olduğu bilinen yapı ilçe olduktan sonra, bölgede etkisini azaltan devletin kurumlarının yerini almıştır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde aşiret yapısının etkili olduğu bir gerçektir. Halen doğuştan gelen sosyal statü belirleyicisi olmasının yanısıra sosyal değerlerin sürdürülmesinde etkili bir denetim mekanizması işlevini sürdürmektedir. Bu bölgenin sosyal yapısının temelini oluşturan öğelerden biri olan aşiret yapısı Siverek içinde de geçerliliğini sürdürmektedir.

Siverek nüfus ve ekonomik gelişmişlik açısından Şanlıurfa'nın en büyük ilçesi olarak bilinmektedir.⁶ Diğer Doğu ve Güneydoğu illerinde olduğu gibi Siverek'te Kürt, Zaza ve Türkler olmak üzere çok etnili bir nüfusa sahiptir. Sosyal yaşamda her etnik yapı kendi dili kullanmakta ve kendi kültürel pratiklerini sürdürmektedir.

İçinde bulunduğu Güneydoğu Anadolu bölgesinin genel coğrafi özelliklerini gösteren Siverek'te geçimin temini genel olarak hayvancılık ve tarımla yapılmaktadır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra Siverek merkezinde başka illerden gelen memur sayısının artması ilçenin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Farklı etnik yapıdan insanların bir araya geldiği yerlerden biri olan Siverek Türkiye'de doğu ve batı kavramlarının algılanış sorgulamasının yapılabileceği bir mekandır. Araştırmada, hem batıda yaşamış hem de doğuda yaşayan insanlar olarak Siverek halkına hizmet vermek için gelen kamu görevlilerinin düşünceleri üzerinden doğu ve batının nasıl algılandığı ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır. Türkiye'de doğu ve batı kavramlarına yönelik yerleşik bir bilinç bulunmaktadır. Türkiye'nin batısında yaşayanlar, doğu bölgelerinden göç yoluyla gelen insanlarla kurdukları sosyal ilişkiler ile ya da kitle iletişim araçları aracılığıyla doğu hakkında bilgiye ve öngörüye sahiptir. Aynı şekilde doğuda yaşayanlarda göç, mevsimlik işçilik, sosyal ilişkiler ya da kitle iletişim araçlarından batı hakkında bilgi sahibi olmaktadır. Bunun yanısıra bireylerin mekansal yaşantıları sonucu oluşmuş bir batı ve doğu algılayışının da sorgulanması gerekmektedir. Araştırmacının gözlemi Siverek'te yaşayan insanların çoğunun Siverek

⁶ Siverek nüfusuyla ilgili bilgiler Tablo – 2'de verilmiştir.

dışına çok fazla çıkmadığı yönündedir. Boş zamanları değerlendirmek için yakın iller tercih edilmektedir. Siverek'te öğrenciler yüksek öğrenim için çevre illerdeki üniversiteleri tercih etmektedir. Siverekli öğretmenlerin mezun olduğu üniversiteler Diyarbakır, Urfa, Van, Erzurum gibi yine Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan üniversitelerdendir. Araştırmacı bu gözlemi üzerine hem doğu hem de batı bölgelerinde yaşamış bireyleri tercih etmenin araştırmanın amacını gerçekleştirmek için önemli olduğunu fark etmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için Türkiye'nin batı bölgelerinden gelen memurlarla görüşmeler yapmıştır. İki farklı bölgede yaşayıp, bölgenin sosyal ve ekonomik yaşamına dahil olmuş bu kişilerle yapılan görüşmeler aracılığıyla doğu ve batı algılayış çerçevesi oluşturulmaya çalışılmıştır.

2.1.3. Görüşmelerin Analizi Ve Değerlendirilmesi

Bu bölümde, alanda yapılan görüşmelerin analizi ve değerlendirilmesi yapılacaktır. Görüşmelerin analizi ve değerlendirilmesi altı ana başlık üzerinden yapılmıştır. Katılımcıların görüşme sorularına verdiği yanıtlar analiz edilerek araştırmanın temel sorularına yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

Genel olarak görüşmelerde verilen cevaplar değerlendirildiğinde, katılımcılar direkt olarak Siverekli insanlarla sorunları olmadığını söylemiş, sadece Siverek'te yer alan sosyal yapı ve zihniyete karşı olumsuz tavır takındıkları görülmüştür. Dışarıdan gelen kişiler olarak Siverekli insanlar tarafından çok iyi karşılandıklarını, halkın yardım sever olduğu her fırsatta dillendirilmiştir. Bu nedenle katılımcılar bireysel bir tavırla kişileri hedef alarak konuşmamış ki sorulan sorularda bu amaca yönelik olmuştur. Ancak genel olarak katılımcıların konuşmalarından, yeni geldikleri bu coğrafyada çok zorlandıkları -seslerinde ki sitemden de- anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra önceden yaşadıkları yerden çok farklı bir yapı ile karşılaşmaları, özellikle geleneksel yapının halen sürdürülmeye çalışılması katılımcıların söylemlerinin bazen öfke, kızgınlık içeren söylemlere dönüşmesine neden olmuştur. Ama her katılımcı özellikle insani olarak her hangi bir ayırım yapmadıklarını özellikle belirtmişlerdir.

Görüşme analizlerine geçmeden önce belirtilmesi gereken bir unsur olarak araştırmacının görüşme sırasında katılımcıları etkilememek için özellikle doğu – batı ya da doğruluk ve batıllık kavramlarını katılımcıdan önce ilk olarak kendisinin kullanmamasıdır. Örneğin 3. soruda daha önceden “Doğu bölgesinde buldunuz mu?” sorusu yerine “Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde buldunuz mu?” sorusu sorulmuştur. Hatta birçok görüşmede bu üçüncü soruyu sormaya gerek kalmamıştır. Çünkü 2. soruda kişiler daha önceki yaşadıkları yerleri söylerken bu bölgelerde yaşayıp yaşamadıklarını belirtmiştir. Ama teyit etmek için gerekli olduğu bazı görüşmelerde 3. soru sorulmuştur. Böylece katılımcıların bu bölgelerde yaşayıp yaşamadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Burada araştırmacı doğruluk, batıllık, doğu /batı kültürü gibi kavramları kullanmadan her katılımcının ilk olarak kendilerinin bu kavramları kullanmasını beklenmiştir ve nitekim bu kavramları dillendiren ilk olarak katılımcılar olmuştur. Katılımcıların kavramları kullanmasından sonra araştırmacı bu kavramları kullanmıştır. Burada ki amaç katılımcıları yönlendirmemektir. Çalışmanın asıl amacının doğu – batı algılayışlarını tespit etmek olması araştırmacının bu konuda dikkatli davranmasını gerekli kılmıştır.

Görüşmelerin analizi yapılırken görüşme formundaki sorular altı temel başlık altında irdelenmiştir. Bundan sonra yapılacak olan her bir başlık altında ilgili sorulara verilen yanıtlar değerlendirilip, doğu – batı algılayışlarının nasıl gerçekleştiği belirlenmeye çalışılacaktır.

2.1.3.1. Doğunun Bir Parçası Olarak Siverek

Araştırmada yanıt bulunmaya çalışılan altı temel sorudan birincisi “Siverek ilçesi doğunun bir parçası olarak görülüyor mu?” sorusudur. Bu soruya yanıt bulabilmek için görüşme formundaki doğrudan Siverek ile ilgili ve özellikle 4. – 8. sorular yöneltilmiştir. Verilen yanıtlardan Şanlıurfa ilinin Siverek ilçesi katılımcılar tarafından bir doğu bölgesi olarak değerlendirildiği anlaşılmıştır. Başka bir deyişle Siverek, katılımcıların söylemiyle “doğu kültürünün” bir parçası olarak ifade edilmiştir. Siverek için söylenen bilgilerin özelde Siverek, genelde ise doğu için geçerli olduğunu katılımcıların birçok söylemlerinde, farklı sorulara verilen yanıtlarda gözlemlemek

mümkündür. Son bölümde doğruluk, batıllık ile ilgili sorularda da kişilerin doğudan ne anladığı açıklanmıştır. Nitekim kişilerin Siverek için söylediği söylemlerin “doğruluk” kavramı için söylediği belirlenmiş ve görüşmelerdeki tutarlılık ayrıca incelenmiştir. Sonuç olarak Siverek için belirtilen özelliklerin genel olarak doğu içinde geçerli olduğu düşüncesi göz önünde bulundurularak görüşme değerlendirmeleri yapılmıştır.

Katılımcıların Siverek’i doğunun bir parçası olarak gördüğünü anlamaya yönelik ilk olarak Siverek’e gelmeden önceki yerlerdeki yaşamları hakkında sorular sorulmuştur. Görüşme formunda 4. ve 5. soruları oluşturan bu sorulara verilen cevaplar dikkat çekici niteliktedir. Özellikle büyük şehirde yaşayan katılımcılar -öngörülebildiği gibi- yaşantılarından çok memnun olduklarını, büyükşehrin verdiği sosyal ve kültürel imkanları kullanabildiklerini belirtmişlerdir: “Ankara’daydım ben, tiyatro, sinema, yüzmeye bile gidiyorsunuz orda.”(G28-K- Polis)

Daha önceden Gaziantep’te yaşamış bir katılımcı ise önceden yaşadığı şehirdeki memnuniyetini şöyle dile getirmiştir:

“Tabi, güzel bir şehirdi, her türlü olanağa sahipti. Hem doğu kültürünü bir nevi yansıtan hem batı kültürünü içine alan, ikisini ortak paydada birleştirmiş bir büyük şehir görünümündeydi. Her açıdan bana cevap verebilen bir şehirdi.” (G7-K-Öğretmen)

Bunun haricinde katılımcılar kendi memleketinde olmanın verdiği memnuniyetten bahsetmişlerdir. Özellikle ailelerinin yanında olmaları, doğup büyüdüğü yer olması önceki yaşadıkları yerden memnun kalmalarını sağlamaktadır. Ancak bu sorulara verilen dikkat çekici cevaplar ilçelerden gelen katılımcıların verdikleri cevaplar olmuştur:

“Kısmen, lisedeyken pek fazla imkanımız yoktu. Fakat ben (Manisa) Akhisar’ın değerini doğuya gelince anladım. Burası Akhisar’la aynı

nüfusa sahip. Belki kendi memleketim olduğu için, kendimi orda çok daha rahat ve mutlu hissediyorum.” (G3-E-Öğretmen)

Denizli'nin Çivril ilçesinden gelmiş bir katılımcı ise: “Daha önce memnun değildim. Ama şimdi çok arıyorum. Mumla arıyorum.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni) yorumunu yapmıştır.

Adana'nın Ceyhan ilçesinde yaşamış ve üniversiteyi Ankara'da okumuş bir öğretmen ise; “Değilken, büyük şehirlerde (Ankara, İzmir) yaşantıdan sonra Adana Ceyhan bana dar geliyordu. Siverek'te ise köydeydim. Sonra Ceyhan'ı mumla arar oldum.” (G6-E-Öğretmen) şeklinde düşüncelerini belirtmiştir.

Katılımcılar Siverek'e gelmeden önce ya da doğu bölgelerinde yaşamadan önce kendi ilçelerinden memnun olmadıklarını, ancak Siverek'te yaşadıkları zaman sonra kendi ilçelerinin daha çekici geldiklerini söylemektedirler. Bu durumun nedeni olarak Siverek'in sosyal ve kültürel yapısının, katılımcılara doyurucu gelmemesi verilebilir. Siverek'le karşılaştırınca “kendi memleketlerinin” yapısının daha gelişmiş ve kültürel faktörler açısından daha zengin olduğunu düşünmüşlerdir.

Katılımcıların Siverek'i doğunun bir parçası olarak gördüklerini ispatlayan bir diğer veri ise katılımcıların devlet memuru olarak “doğu görevi” şeklinde ifade edilen zorunlu hizmetlerini gerçekleştirebilecekleri bir yer olması nedeniyle Siverek'i tercih etmeleridir. Nitekim görüşme formundaki 6. soruya verilen yanıtlardan bu veri anlaşılmaktadır. Eş durumundan gelen katılımcılar hariç doğu görevi olarak bilinen zorunlu hizmet görevinin yapılabilmesi için Urfa'nın uygun bir yer olacağı düşüncesi Siverek'i tercih etme nedeni olarak söylenmiştir.

“Zorunlu tercih. Doğu görevini yapmak için burayı seçtim. Çok da istekli olarak gelmedim.”(G2-K-Öğretmen)

“Evet, kadrolar açıklandığında en fazla yer buraydı. Bir de doğu görevini yapmak için burayı seçtim. Başta batıya atanıp, sonra doğuya gelmek

problem olacaktı. Onun dışında Urfa, doğu görevinin yapılacağı rahat bir yer.” (G3-E-Öğretmen)

Doğu görevi için neden Urfa’yı tercih ettiğini bir katılımcı şöyle açıklamıştır:

“TRT’de bir dizide ki karakterlerden etkilendim. Sadece doğu kültürüne sahip hem de çağdaş yaşamın gerekliliğini sergilediklerini düşünerek geldim. Bir de doğu görevi vardı. Memleketime de yakın olduğu için... Diyarbakır her zaman ürkütücü gelir bana, kendimi güvende hissetmem. Urfa’nın daha uysal olacağını düşündüm. Çok karışık olmayan bir memleket olduğu için geldim.” (G6-E-Öğretmen)

Siverek’in doğu görevi için rahat bir yer olduğunu açıklayan katılımcılara neden böyle düşündükleri ek soru olarak sorulmuştur. Birkaç katılımcı nedenlerini şöyle açıklamıştır:

“Ben Urfa’da terör olayı hiç duymadım, burada terör yok, olmayacağını düşündüğüm için Urfa Siverek’i yazdım.” (G9-E-Öğretmen)

İstanbul’dan gelmiş bir başka katılımcı ise; “Açıkçası Urfa’nın biraz daha bizim kültüre yakın olabileceğini düşündüm ne bileyim çok kapalı değildir sandım yoksa Diyarbakır’ı da yazabilirdim ama ürkütücü geldi biraz bana. Diyarbakır ve ötesi, yanlış anlamayın, Ağrı bile çıksa gidecektim ama tercih hakkım varken daha güvenli ve çok yabancı olmayan bir yere gideyim dedim. Birde ulaşım var tabi, havaalanı olması önemli” (G10-K-Öğretmen) şeklinde Siverek’i tercih etmesinin nedenini anlatmıştır.

Bir diğer katılımcı ise; “Evet. Anadolu lisesini tercih etmek için puanımda buna uygundu, çok da isteyerek gelmedim ama en ulaşım uygun yer olarak Siverek düşündüm.” (G7-E-Öğretmen) diyerek Siverek’in, Diyarbakır ve Urfa arasında ulaşım açısından elverişli, coğrafi olarak batı bölgelerine görece daha yakın olması tercih nedenlerinden biri olarak belirtilmiştir.

7. soru olan “Siverek’e gelmeden önce burası hakkında bir bilginiz var mıydı?” sorusu ile kişilerin doğu hakkında buldukları şehirlerden ne düşündüklerini, varsa ön yargılarını saptamak hedeflenmiştir. Bu amaçla yöneltilen bu soruya verilen yanıtlarda kimi katılımcıların Siverek hakkında önceden hiçbir bilgisi olmadığı, kimilerinin ise gelmeden önce araştırma yaptığı belirlenmiştir. Önceden bilgisi olduğunu söyleyen katılımcılar şöyle yanıtlar vermiştir:

“Dayımın kızı ve eşi burada doktordu. Onlar bir sene kaldı, bana burayı tavsiye ettiler. Bir kere terör yok, doğuda gidebileceğin güvenlik açısından en güzel yerlerden biri dediler. O açıdan ben sıkıntı yaşamıyorum”
(G9-E-Öğretmen)

“Evet, benim coğrafya öğretmenim Siverek halkı hakkında iyi şeyler söyledi. İlgili oldular gerçekten de.” (G3-E-Öğretmen)

“Valla, televizyondan bucak aşireti falan duymuştuk. Susurluk olayları hatırlarsanız. Onun haricinde pek bir bilgim yoktu.” (G26-E-Polis)

“Konya’dan tanıdığım karı-koca rehber öğretmen olan bir çift vardı. Onlar bana tavsiye etiler burayı, onlar burada iki sene görev yaptılar. Doğuda gelebileceğin en iyi yer burasıdır dediler, rahat edersin, küçük bir yerdir dediler.” (G12-E-Öğretmen)

“Evet, eşim anlatmıştı bana, sosyal hayattan falan fazla beklentimin olmaması gerektiğini söylüyordu. Tabi anlatılanlarla yaşananlar çok farklı.” (G4-K-Öğretmen)

“Hiç inanmayacaksın ama TRT’de Siverek belgeseli izlemiştik. Çok hoşuma gitmişti o yüzden burayı yazdım.” (G13-K-Öğretmen)

“Ablam burada çalıştığı için biliyordum Siverek’i, o anlatıyordu. Nelerle karşılaşacağımı biliyordum anlıcaz.” (G1-K-Öğretmen)

Bilgi sahibi olan katılımcılar genellikle sosyal ilişkileri sayesinde Siverek hakkında bilgi toplayabildiklerini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra kitle iletişim araçlarından aldıkları bilgilerde Siverek hakkında önceden bilgi sahibi olmalarını sağlamıştır.

Siverek'e kendi tercihi dışı atanmış olan bir öğretmen bu soruya: “Hayır. Hiçbir bilgim yoktu. Siverek'in nerde olduğunu bile bilmiyordum. Babam bakmış netten Siverek bir köyü, bana söyleyince orası nere ya dedim?” (G5-K-Öğretmen) şeklinde yanıt vermiştir.

Siverek hakkında gelmeden önce hiçbir bilgisi olmadığını söyleyen diğer katılımcılar durumlarını şöyle açıklamışlardır:

“Benim hiçbir fikrim yoktu. Zaten benim doğuyla ilgili hiç bir bilgim yoktu ki. Bir Hasankeyf'i biliyordum sular altında kalacak diye bir de Mardin. Siverek ilçesinin hangi ile bağlı olduğunu bile bilmiyordum. Siverek lisesini gördüm listede, tercih edebileceğim okullar arasında. Açtım haritayı baktım Urfa ile Diyarbakır arasında dedim yol üzerinde, iki şehir arasında olduğu için daha gelişmiştir diye. Şimdi düşünüyorum da ne kadar bilinçsizce bir tercih yapmışım. Böyle önemli bir konuda daha dikkatli ve bilinçli tercihler yapmalıydım.” (G10-K-Öğretmen)

“Hayır. Ama çok önyargılı değildim.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Hiç bir fikrim yoktu hatta ben daha iyi düşünüyordum ama düşündüğüm gibi değilmiş.” (G18-K- Sağlık Teknisyeni)

Siverek hakkında bilgisi olmayan kişilerin Siverek'e geldikten sonra daha çok hayal kırıklığına uğradıkları söylenebilir. Daha önceden doğu bölgesine gelmemiş kişiler Siverek'e gelince kendi yaşam tarzından çok farklı bir sosyal yapıyla karşılaşmaları bireylerin uyum sorunları yaşamasına neden olmuştur.

Bir katılımcı Siverek hakkındaki ön yargısını şu sözleriyle göstermiştir:

“Hayır yoktu. 44 beden pantolon almıştım, boğazlı kazaklar falan. Mersin’in halini bilirsiniz daha çok askılıdır. Biliyorsunuz orda kimse kimseye bakmaz, çok fazla açık giysen bile kimsenin umurunda olmaz. Tabi tepkili geliyorsun aşiret falan vardır diye şu bu vardır diye. 38 beden giyememe rağmen 44 beden pantolon aldım ilk bir ay öyle gezdim mesela sonra baktım öyle bir şey yokmuş” (G16-K-Ebe)

Katılımcının söylemlerinde Siverek’te geleneksel yaşam tarzının devam ettiği ve modern değerlere, değişime ve farklılığa kapalı olacağı düşüncesi gözlemlenmektedir. Doğu bölgesinin bir ilçesi olarak değerlendiren Siverek’teki yaşam tarzının kendi yaşam tarzından farklı olacağı düşüncesi, katılımcının Siverek’e kimi ön yargılarla gelmesine neden olmuştur.

Başörtülü olan başka bir katılımcı ise iş yerinde peruk takacağı için Urfa’da bunun sorun olmayacağını sandığını belirtmiştir. Özellikle Urfa’da insanların dini bakımdan daha hoşgörülü olacağını düşündüğünü ama beklentilerinin gerçekleşmediğini şu sözleriyle açıklamıştır:

“Ben Konya’ya daha yakın diye düşündüm. Mevlana şehrinden, peygamberler şehrinde rahat edebilirim diye düşündüm. İstanbul’a da puanım yetiyordu ama orası büyük şehir. Burada inanç yönünden daha rahat ederim diye düşündüm peruk takacağım için. Burada daha müsamaha gösterirler tarzı düşünmüştüm. Tabi hiç bir şey düşündüğüm şekilde olmadı. Her yerde zihniyet aynı.” (G30-K-Nüfus Memuru)

Devletin güvenlik gücünü temsil ettiğini belirten bir polis ise özellikle siyasi duruşla ilgili resmi söylemle örtüşen bir siyasal düşünüş biçiminin olduğu yönünde önceden duyumlar aldığını belirtmiş ancak geldikten sonra bu duyumların pek de gerçekleşmediğini şöyle ifade etmiştir:

“Hiçbir bilgim yoktu. Şöyle bir şey; halkının biraz daha devlet yanlısı olduğunu falan duymuştum, devlete daha yakın falan ama burada şöyle bir şey gördüm çıkarları doğrultusunda devlete yakında da olabiliyorlar, devlete en yakın insanın devlete en uzak insan olduğu da görülebiliyor.”
(G24-E-Polis)

Siverek ve doğu hakkında önceden var olan düşüncelerini öğrenebilmek için katılımcılara 8. soru olan “Gelmeden önce, buradaki insanların kendi bölgenizden ya da şehrinizden farklı olduğunu düşünüyor muydunuz? Ne gibi farklılıklar olabileceğini düşünüydünüz?” sorusu sorulmuştur. Siverek’i doğunun bir parçası olarak gören katılımcılar bu soruya özel olarak Siverek için değil, Siverek’in doğuyu temsil ettiğini düşünerek yanıtlamışlardır. Bu durum bir katılımcının ifadesiyle şöyle örneklendirilebilir:

“Tabi canım. Doğu tarafı olduğu için sen batılı olunca birazcık değişik bakıyorsun” (G8-K-Öğretmen)

Bunun yanı sıra Siverek’e gelmeden önce yaşadığı yerlerde göç yoluyla gelen doğu kökenli kişileri tanıyan, onlarla aynı bölgede yaşamış katılımcıların kendilerinden farklılıklarını bilmelerinden ötürü Siverek’te de benzer farklılıkların olacağını öngördükleri söylemlerinden anlaşılmaktadır. Bu tür benzer yaşantılara sahip katılımcılar bu soruya şöyle yanıt vermişlerdir:

“Ben Tarsus’tayken oradaki çocuklar buralıydı çoğunlukla o yüzden burayı kestirebiliyor insan.” (G8-K-Öğretmen)

“(İzmir) Selçuk’ta doğulular çok. Onların arasında büyüdüm zaten onların içinde yaşıyordum, az buçuk neyle karışılacağımı düşünüyordum.”
(G9-E-Öğretmen)

“Tabii ki düşünüyordum çünkü bizim, ben Ankara’da Hacettepe’de çalıştım, oraya bu bölgeden de gelen insanlar vardı onlar anlatıyordu. Ne tür farklılıklar olabileceğini düşünüyordunuz.” (G17-K-Hemşire)

“Ben buraya gelene kadar çok farklı olacağını düşünmüyordum. Çünkü benim oturduğum mahallede altı tane Siverekli aile vardı. Onların iki, üç tanesi gerçekten kötü işler yapıyordu. İki, üç tane tanıdık iyi insanlardı. Aynı biz gibi yani. Yıllar önce gelmişler Mersin’e yerleşmişler, çok kötü olacağını düşünmüyordum. Ama bir taraftan da tepkiliydim tabii o kötü işler yapan aileler yüzünden.” (G16-K-Ebe)

Ayrıca Siverek’e gelmeden önce, ilk olarak doğu hizmeti için Van’a gittiğini söyleyen bir katılımcı, Siverek’te neyle karşılaşacağını bildiğini söylemiştir:

“Evet, doğu kültürü hakkında bilgim vardı. Tatvan’dan Pervani’den burayı da tahmin edebiliyordum. Çok da fazla bir fark yok. Daha doğu biraz daha kapalıydı bura bir miktar, bir nebze daha açık. Ama yine de doğu kültürünün burada etkisi hala var. Çok da açık değil.” (G7-E-Öğretmen)

Araştırmacı bu noktada ilk görev yeri olarak Van’a gitmeden önce neler düşündüğünü sorduğunda katılımcının yanıtı oldukça çarpıcı olmuştur:

“İlk Van’a gittiğimde teröristlerin arasına gidiyorum diye kafamda vardı. Otobüste bir de yanımdaki adam ben dağa çıktım falan diyince korktum. Sonra Tatvan’da da adamla görüşünce yeniden, çok tedirgin oldum.” (G7-E-Öğretmen)

Katılımcının doğulu kavramının terörist imgesini çağırıldığını söylemesi adeta bir iç dökme sahnesine dönüşmüştür. Ancak katılımcı artık böyle düşünmediğini, her doğulunun böyle olmadığını belirtmiştir. “O zaman üniversite’den yeni çıkmıştık sene 2000, İstanbul’da okuduktan sonra ilk defa gidiyorsun oralara tabii, haberlerde

izlemişsin çatışmalar, halkın destekleyici eylemleri falan, ürküyorsun tabii.” diyerek o zamanlar neden öyle düşündüğünü açıklamaya çalışmıştır.

Daha önceden Adana’ya göçle gelen doğuluları bildiğini söyleyen bir katılımcı “Yemek, giyiniş, sosyal olay karşısında tepkilerinin farklı olacağını biliyordum. Batıda yaşayan, doğulunun daha kaba olduğu düşünülüyor. Annem buraya gelirken dizini dövmüş...” (G6-E-Öğretmen) diyerek farklılıkları öngördüğünü belirtmiştir.

Siverek’e gelmeden önceden doğulu olarak nitelendiren insanlarla paylaşımları olmayan katılımcıların 8. soruya verdiği yanıtlar ise kendi aralarında benzerlik göstermektedir. Katılımcılar farklılıkların olacağını tahmin ettiklerini ama öngörülenden çok daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların ifadelerinde ki benzerlikleri daha iyi sergileyebilmek için yorum yapılmadan, verilen yanıtlar alt alta verilmiştir.

“Düşünüyordum ama bu kadar farklı olacağını tahmin etmiyordum.”

(G19-E-Doktor)

“Bu kadar fark olacağını tahmin etmiyordum. Sonuçta Sivas çok batı bir yer değil. Ama geldiğim gün hemen anladım. İlk olarak kıyafetlerden. Hemen gitmek istedim buradan. Babama balıklı gölü bile gezdirmeden buradan gitmek istedim.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Kültür farklılığını bekliyordum. Sadece Urfa şarkılardan bildiğim bir yerdi benim için. Bu kadar belirgin farklılıklarımızın olduğunun farkında değildim. Buraya gelince zaten şok yaşadım. Bu kadar farklı olduğumuzu bilmiyordum.” (G5-K-Öğretmen)

“Ben bu kadar da farklılık olacağını tahmin etmiyordum elbette kültürel farklılık olacak sonuçta İstanbul’dan geliyorum. Ama yaşadığım ilk günlerden itibaren şok olduğumu söyleyebilirim.” (G10-K-Öğretmen)

“Açıkçası Muğla’da yaşayan, İzmir’de okuyan biri olarak doğu hakkında pek bilgim yoktu. İşte terör olayları oluyor, ekonomik ve sosyal alanda geri kalmış diye farklılıklar olacağını tahmin ediyordum ama bu kadar da değil.” (G22-E-Doktor)

“Dil problemi olacağını düşünüyordum zaten, çok eşliliğin burada çok fazla olduğunu kadınların ezildiğini biliyordum ya da öyle olduğunu tahmin ediyordum ama tahminlerimin ötesinde bir yer Siverek. Türkiye sınırları içerisinde böyle bir yerin varlığını hiç düşünmemiştim.” (G21-K-Hemşire)

Verilen yanıtlardan kişilerin Siverek’e ve dolayısıyla bir doğu ilçesine gelmeden önce farklılıkların olabileceklerini öngördükleri anlaşılmaktadır. Ancak farklılıkların beklenenden çok daha fazla olması katılımcıları şaşırtmıştır. Özellikle “...Türkiye sınırları içerisinde böyle bir yerin varlığını hiç düşünmemiştim.” (G21-K-Hemşire) ile “burası gerçekten Türkiye mi?” (G11-E-Öğretmen) diyen katılımcıların sözlerinde ki şaşkınlık tahminlerinin ötesinde bir doğu imgesiyle karşılaştıklarını göstermektedir.

8. sorunun devamı olan “Ne gibi farklılıklar olabileceğini düşünüyordunuz?” sorusuna yukarıda verilen yanıtlardan da anlaşıldığı üzere başta kültürel farklılıklar olmak üzere, dil, kadının toplum içindeki konumu gibi konularda farklılıklar olacağını tahmin ettiklerini belirtmişlerdir. İstanbul’dan gelmiş bir katılımcı; “Daha fazla muhafazakar ve kadınların hareket imkanlarının daha kısıtlı olduğunu, her istediği yapamayacağımın farkındaydım.” (G15-K-Öğretmen) diyerek öngördüğü farklılıkları açıklamıştır.

Kilisli bir katılımcı ise Urfa’nın kendi bölgesine yakın olmasına karşılık farklılıkların olacağını beklediğini ve farklılığın temel nedeni olarak kendi etnik kökeninden farklı olmaları olarak anlatmıştır: “Evet, onun çok çok farkındaydım, çünkü Urfa ve ilçeleri benim yaşadığım bölgelere çok uzak değil. Buranın halkında tanıdığım insanlar vardı. Ne gibi farklılıklar var? Bir kere milliyet farklılığının olacağını biliyordum. Çünkü ben Türk insanların olduğu bir bölgeden geldim. İnsanların Kürt

kimlikleri var. Burada da çok ön plana çıkartılıyor.” katılımcı etnisiteyi farklılığın bir ölçütü olarak dillendirmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Şanlıurfa'nın Siverek ilçesi doğu bölgesi olarak nitelendirilmektedir. Görüşme formunda bu bilgiyi saptamaya yönelik oluşturulmuş sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde, batı bölgelerinden gelip Siverek'te yaşayan katılımcılar önceden var olan doğu düşüncesine uyuşan özellikler göstermesinden dolayı Siverek'i doğu olarak ifade etmişlerdir. Siverek'e gelmeden önce kendi kültüründen ve yaşam tarzından farklı bir yapıyla karşılaşacaklarını tahmin ettiklerini belirtmişlerdir. Bu noktada doğu olarak belirtilen bölgelerden farklı bir bölgede yaşayan bireylerde önceden doğu imgesinin varlığı gözlenmiştir. Başka bir deyişle “Batı”dan farklı olan bir “Doğu” algılayışı bireylerde bulunmaktadır. Geleneksel yapının sürdüğü, terör olaylarının yaşandığı, çok eşlilik ve çok çocukluluk gibi modern yaşam tarzından farklı geleneksel sosyal öğelerin devam ettiği bir yer olarak doğu düşünülmektedir. Tam da bu noktada katılımcıların Siverek'te ki yaşamlarında (gelmeden önceki yaşamlarını da göz önünde bulundurarak) ne tür farklılıklar olduğunu sorgulamak için sorulan soruları ayrı bir başlık altında değerlendirmek gerekir.

2.1.3.2. Siverek'teki Sosyal Yaşamda Gözlemlenen Farklılıklar

Bu başlık altında araştırmada temel ikinci soru olan “Siverek'teki sosyal yaşamda ne tür farklılıklar gözlemlenmiştir?” sorusuna yanıt bulunmaya çalışılmıştır. Siverek'i doğunun bir parçası olarak gören katılımcıların Siverek'teki sosyal yaşamlarında gözlemledikleri farklılıkların neler olduğu sorgulandığında, bireysel olarak kendi yaşam tarzlarından ve toplumsal olarak ait oldukları gruptan farklılıklarını dile getirmişlerdir. Bu farklılıkları ortaya çıkartabilmek amacıyla görüşme formundaki II. Bölüm soruları yöneltmiştir. Bu sorulara verilen yanıtları incelemek katılımcıların gözlemledikleri farklılıkları anlamak için yararlı olacaktır. Bu amaçla görüşme formundaki II. Bölüm soruları teker teker katılımcıların verdiği yanıtlar eşliğinde irdelenmiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde ortak bir algılayışın varlığı kendini göstermektedir.

II. Bölümde 9. soru olan “Buraya geldikten sonra ilk izleniminizi hatırlıyor musunuz?” sorunun sorulmasındaki amaç doğu coğrafyasına ilk gelişlerinde hissettiklerini öğrenmektir. Çünkü katılımcıların farklılığa verdiği tepki aslında kendi yaşamından yeni yaşam alanının ne kadar farklı olduğuyla ilgilidir. Başka bir deyişle kendi bölgelerinden çok farklı olduğunu belirten katılımcılar çok daha fazla şaşkınlık, kaygı, korku, olumsuz duygular hissederken, kendi yaşantısından çok farklı olmadığını belirten katılımcıların bu tür tepkiler vermedikleri gözlenmiştir. Ayrıca tahmin edilenden daha olumsuz anlamda farklılık çıkması katılımcıların uyum sorunları yaşamasını artırmıştır. Özellikle kadın katılımcıların Siverek’teki ilk izlenimlerinden çok şaşırıldıkları anlaşılmaktadır:

“(Gülümsemeden sonra) ben nereye düştüm dedim, bura Türkiye falan değil diye düşündüm, dilleri farklı, Türkçe konuşmalarını anlamıyordum.”
(G18-K-Sağlık Teknisyeni)

“İnsanların dış görünüşleri çok farklı gelmişti. Ben dizilerde öyle olur sanıyordum. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu dizilerinde, şalvarlı, poşulu insanlar, ben hep orda öyle olur zannediyordum. Günlük hayatta öyle olabileceklerini hiç tahmin etmemiştim. Çok şoka uğradım.”
(G4-K-Öğretmen)

“Nereye gelmişim dedim. Uzaya gelmiş gibi oldum. İlk defa değişik kıyafetler gördüm. Daha önce hiç karşılaşmamıştım... Büyük şehirden bir ilçeye gelmek beni çok sarstı.” (G30-K-Nüfus Memuru)

“Çok net hatırlıyorum. Urfa garajında durduk. Binaların yapısı, insanların yüzü, kılık kıyafeti çok farklıydı. Sanki Orta Doğu’da bir şehre gelmiş gibi hissettim. Dolmuşta tek bayan bendim. Konuşulanları anlamıyordum.”
(G5-K-Öğretmen)

“Hatırlıyorum ilk Diyarbakır’da uçaktan indim, bütün insanlar esmer, çok yabancı geldi bana. İlçe otoparkına gittim. Siverek minibüsüne bindim.

Kimse Türkçe konuşmuyordu, ilk defa Kürtçe konuşan birilerini duyuyordum. Kafalarında mor bir örtü vardı. Ki mor düşünsenize! İstanbul'da erkekler pek mor giymez bilirsiniz. Allahım ben nerdeyim gerçekten burası Türkiye mi diye içimden geçirdim.” (G10-K-Öğretmen)

“İlk dediğim bir an önce buradan gitmem lazım diye... Yollar kötüydü, şimdi biraz daha yaşanabilir hale geldi, insanları da bir seksen sene sonra yaşanabilir hale gelir.” (G8-K-Öğretmen)

“İnsanların kıyafetleri, konuşmalar ve çok fazla kadınların dışarıda olmaması, bu yönde farklılıklar hemen dikkatimi çekti.” (G28-K-Polis)

“Urfa'ya geldim. Urfa'da yüksek bina yoktu. Urfa böyleyse Siverek nasıl diye düşündüm.” (G26-E-Polis)

İlk defa bir doğu bölgesine gelmiş ve önceden burası hakkında direkt yaşantıları olmayan katılımcıların verdiği yanıtlar arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Hepsi giyim tarzı, konuşma biçimi, kadının konumu gibi kültürel içeriklerdeki farklılıklara şaşırılmışlardır. Katılımcıların bu tepkilerini temelde kendi kültürlerine çok yabancı olan doğu kültürüne verdiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda katılımcıların “kültürel şok” a girdikleri söylenebilir. Kültür şoku terimi, genellikle toplumlar içinde ya da farklı toplumlar arasında hareket etmeye karşı (fiziksel, bilişsel ve psikolojik açıdan) negatif bir tepkiyi içermektedir (Marshall, 2005: 443). Kültür şokunda kendinden çok farklı bir kültürün içine giren insanların yaşadığı olumsuz tepkiler ortaya çıkmaktadır. Bu noktada daha önceden bu tarz bir kültürle karşılaşmayan katılımcıların yaşadığının tam da kültürel şok olduğu söylenebilir.

Bu tepkilerin yansıra ilk izlenimlerle ilgili farklı tepkilerin de verildiği görüşmelerden anlaşılmaktadır. Özellikle yerli insanların kendilerine çok misafirperver ve saygılı davranmaları katılımcıların dikkatini çekmiş ve Siverek hakkında olumlu düşünceler geliştirmesini sağlamıştır. Bu duruma örnek olarak şu ifadeler verilebilir:

“Otogara geldim taksi nerde dedim dediler burada taksi yok dedim ilk izlenim dedim eyvah keşke gelmeseydim. Taksi bile yok yani. Ama sonra burada bir emlakçıya gittik, bizim her şeyimizle ilgilendi. İnsanları yardımsever.” (G9-E-Öğretmen)

“Urfa’ya geldim. Yimpaş’ın önünde sordum. Adamın bana yolu tarif etmesi, insanların bana yardım etmesi beni çok etkiledi.”

(G6-E-Öğretmen)

“Bir belediye işçisi bana yardım etti. Bana ev aramak için işini gücünü bıraktı, benimle ilgilendi. İşçinin yardım severliği bana çok iyi geldi.”

(G7-E-Öğretmen)

“Aslında çok şaşırmadım. Mekan olarak büyük geldi. İnsanlar yardımseverdi. Fakat çekingen tavırları vardı. Yabancı olduklarını bildikleri için daha temkinlikli idiler.” (G2-K-Öğretmen)

“Dışarıdan gelene karşı çok yardım severler. Bana da yardım ettiler. Ev ararken, eşya alırken bana çok iyi davrandılar, sürekli hocam hocam diyorlardı.” (G12-E-Öğretmen)

Siverek halkının genel olarak yabancı insanlara karşı çok fazla saygı gösterdiklerini, yardımcı olduklarını katılımcılar özellikle belirtmiş ve bu durumdan duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra saygılı olma özelliğinin kültürün önemli bir kodu olmasının dışında özellikle esnafın müşteri kitlesinin daha çok memurlar olması, memurlarla çok daha iyi sosyal ilişkiler kurmaları için bir neden olduğu da söylenebilir. Esnaf, memur müşterilerini kendilerine tutundurmaya çalışmakta, böylece ekonomik getirisi artırmak istemektedir.

Katılımcıların Siverek’e geldiklerinde ilk izlenimleri genel olarak kendi yaşam tarzlarından ve beklentilerinden farklı bir yapıyla karşılaşmalarıyla ilgilidir.

Katılımcıların ilk dikkatini çeken dil, giyim tarzı, kadınların sosyal konumu, yerleşim bölgesinin olumsuz özellikleri olmuştur.

10. Soru olan “Siverek’te yaşadığınız uyum sorunları oldu mu? Ne gibi sorunlar yaşadınız?” sorusu yöneltildiğinde katılımcıların hepsi uyum sorunları yaşadığını söylemiştir. Sadece iki katılımcı kendi kişilik özelliklerinden dolayı çok zorlanmadıklarını, çok büyük uyum sorunlarını yaşamadığını belirtmiştir:

“Pek sorun yaşamadım benim kişiliğim pek umursayan bir tip değil.”

(G8-K-Öğretmen)

“Çok fazla uyum sorunu yaşamadım, Biraz daha benim kişiliğim gereği.”

(G14-E-Öğretmen)

Bunun yanısıra çok fazla uyum sorunları yaşamadığını söyleyen katılımcılar arasında daha önceden doğu kültürünü tanıdığını belirtenler olmuştur:

“Yaşadığım yerde insanları tanımam beni rahatlattı. Batıda normal gelecek şeyleri, burada farklı algılanıyor. Dil sorunu yaşadım. Türkçeyi bilmiyorlardı. Aile Kürtçe konuşuyordu...” (G6-E-Öğretmen)

“Yaşamadım. Yeteri kadar asimile olmuşum (güler). Önceki bulunduğum yerlerden ortamda nasıl hareket edeceğimi biliyordum... İstanbul’dan oraya (Van’a) gittim, çok garip geldi Tatvan. İnsanların davranışları, konuşmalar çok garip geldi. Alışmada sorun yaşadım.” (G7-E-Öğretmen)

“Çok fazla olmadı. Öğrencilikte Erzurum’da da çok farklı değildi. Doğunun artık belli bir kesimden sonra hayatın tekdüzeleştiğini gördüm. Bu şekilde de devam etti.” (G3-E Öğretmen)

Verilen yanıtlardan da anlaşılacağı üzere Siverek’e gelmeden önce yaşadıkları yerde, doğu bölgelerinden gelen insanlarla sosyal ilişkileri olan katılımcılar Siverek’teki

yaşama daha kolay uyum sağlayabilmişlerdir. Özellikle Adanalı olan bir katılımcının “Tabii, bir Egeli gibi çok büyük sorunlar yaşamadım.” (G6-E-Öğretmen) sözlerinden de anlaşılacağı gibi kültürel farklılık arttıkça uyum sorunlarının olumsuz etkisi de daha fazla hissedilmiştir. Bir başka ifade ile doğu bölgesine olan coğrafi yakınlık kültürel etkileşimi artırdığı için doğu kültürü kimi katılımcılara çok yabancı gelmemiştir. Çok fazla uyum sorunu yaşamadığını belirten diğer bir katılımcı ise bu durumun nedeni olarak gösterdiği unsur dikkat çekicidir:

“Uyum sorunu yaşamadım Mersindekilerden daha iyiydi. Şey diye düşündüm; seçmişler Mersin’e kötülerini göndermişler, burada çok memur olduğu için belki, gelişmiş gördüm. Mersin’dekiler daha yobaz. Ezilmiş duyguları daha fazla, daha çok oradaki insanları yıpratmak istiyorlarmış gibi, orda kapkaçı yapanlar genelde onlardır. Ama burada daha mülayim, daha yardımcı insanlar var. Genelinde yardım etme çabası var. Önceden tahmin ettiğime göre daha iyi bir yer.” (G16-K-Ebe)

Katılımcının Mersin’e göç yoluyla gelmiş doğulu kişilerin, Siverek’teki insanlara göre “daha yobaz, ezilmiş duyguları daha fazla” diye nitelendirmesi dikkat çekicidir.⁷ Özellikle göç edenlerin yaşadığı kültürel uyum sorunları, kent kültürüne adapte olamama ve ekonomik olarak nitelikli işlerde çalışmamaları, illegal yollarla geçimin temini kent merkezlerinde farklı bir doğu algılayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu konuda Adana’da göç yoluyla gelen doğulu insanları tanıdığını belirten diğer bir katılımcı “sanki burada tutunamayan, geçinemeyen kişiler göç etmiş” (G6-E-Öğretmen) diyerek yaşanan sorunun ekonomik boyutunu da vurgulamıştır. Daha önce İstanbul’da çalışmış bir polis katılımcı ise “İstanbul’a baktığınızda kapkaççılık falan hepsi doğu kökenli insanlar” (G29-E-Polis) diyerek benzer vurgulamayı yapmıştır. Kent ekonomik yaşamına entegre olamayan niteliksiz işçilerin yasadışı yollara başvurarak geçimin temini sağlamaya çalıştığı bilinen bir sosyolojik analizdir. Burada, doğulu algılayışı oluşumunun doğu bölgelerinden batı bölgelerine göç eden kişiler

⁷ Görüşme analizlerinde her bir katılımcının “ezik, dışlanmış, ikinci sınıf insan psikolojisi” gibi benzer içerikli sıfatları görüşme boyunca en az bir kere olmak üzere kullandığı belirlenmiştir. Ancak katılımcılar bu sıfatları kendilerinin kullanmadığını, yerli insanların kendilerini böyle hissettiklerini vurgulamışlardır. Bir başka deyişle batılı olarak doğuluyu aşağılamadıklarını, doğulunun kendisini böyle algıladığını ifade etmişlerdir.

aracılığıyla gerçekleşmesi ve göç eden bu kişilerin kentlileşme sürecinde yaşadığı sorunlar doğulu imgesinin olumsuz bir içerik edinmesine neden olmuştur.

Uyum sorunlarını yaşadığını söyleyenler arasında kültürel şok yaşamış katılımcılar başta olmak üzere diğer katılımcılarda dil, giyim tarzı, zihniyet, yabancıya bakış açısı, temizlik anlayışı, kadının sosyal konumu, çocuk sayısı ve çocuklara verilen değer gibi konularda sorunlar yaşandığı belirtilmiştir. Temel olarak kültürel farklılıklar olarak gösterilebilecek bu unsurları ayrıca ele almak doğu batı algılayışlarını belirleyebilmek için daha yararlı olacaktır.

Özellikle dil konusunda bütün katılımcılar sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdi. Ancak birçok katılımcı, anadillerinden dolayı Kürtçe konuşacaklarını fakat iş yaşamında konuşmalarının sorunlar çıkardığını söylemiştir. Her meslek grubu bu konuya dikkat çekmiş, iş hayatlarında yaşadığı sorunlardan biri olarak dil farklılıklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda en çok sorun yaşayanların öğretmenler olduğu söylenebilir. Eğitim dilinin Türkçe olması öğrencilerin ise okulda Kürtçe konuşma istekleri öğretmenlerin iş yaşamında karşılaştıkları en büyük sorundur. Derste Kürtçe konuşmak isteyen öğrencilerin verdiği tepkinin “Anadilimiz tabii ki konuşuruz.” olduğunu aktaran katılımcı “bende dışarıda konuşun ama ben derste anlamıyorum diye uyarıyorum.” (G1-K-Öğretmen) diyerek yaşadığı sorunu dile getirmiştir. Bunun yanı sıra dil sorunu sosyal yaşamda da karşılıklarına çıkmaktadır:

“İnsanlar sürekli kendi aralarında Kürtçe ve Zazaca konuştukları için tamamen kendimi yabancı gibi hissettim. İngiltere ya da Fransa’ya gitsem aynı şeyleri hissederdim. Sizinle Türkçe konuşup, sonra da Kürtçe konuşunca, acaba benim hakkımda mı konuşuyorlar diye gerginliklerim oluyordu.” (G5-K-Öğretmen)

Katılımcılar tarafından belirtilen dil farklılığı, Siverek’te yaşayan Kürt vatandaşların etnik kimliklerine gösterdikleri aidiyetliklerinin bir parçası olarak değerlendirilmelidir. Dil etnik kimliğin temel bir göstergesidir. Türkçeden ayrı bir dil

olan Kürtçeyi konuşmak isteyen Kürt bireyler Türklükten farklı etnik kimliklerine sahip çıkmaktadırlar.

Ayrıca temizlik, giyim tarzı gibi sosyal pratiklerdeki farklılıklar uyum sorunu olarak dile getirilmiştir:

“Giyinişleri çok farklıydı. Temizlik anlayışı çok farklıydı. Öğrencilerin giyinişlerinin eski olmasında daha çok pis olduğunu gördüm. Sınıflara girdiğimde rahat bir nefes alamıyordum ilk başlarda. Köyde öğretmenlik yaparken çok zorlandım. Ahırdan bozma gibi bir yerd. Kendimi izole edilmiş gibi hissettim, nerdeyim dedim.” (G15-K-Öğretmen)

“Kültürümüz çok farklı, mesela doğu insanı genellikle temizlik konusunda çok geri, bedene olsun üst baş olsun kirliler baya. Arama yaptığımızda hani beyaz eldiven kullanıyoruz ya, arama sonunda simsiyah oluyo, artık neden bilmiyorum, hayvancılıktan mı, dikkat mi etmiyorlar temizliğe, farklı.” (G27-E-Polis)

Kadın katılımcılar kendi cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları uyum sorunlarını anlatmışlardır:

“Mutlaka oldu, ilk etapta açıkçası bende biraz çarşıya pazara çıkmaya cesaret edemedim. Çok fazla bayan görmediğim için. Ama sonradan dedim ben bu kültüre ait değilim. Sonuçta bu benim kültürüme aykırı. Bunun yanı sıra çarşıda gezerken esnafın bize bakış açısı çok farklı, gözlerinden belli. Çok tuhaf karşılıyorlar, bunun yanı sıra veliler çok tuhaf. Geldiklerinde erkek öğretmen bekliyorlar. Bayan öğretmen görünce afallıyorlar. Özellikle genç yaşta, bayağı sorunlar yaşadık.”
(G4-K-Öğretmen)

Katılımcının bahsettiği gibi özellikle kadın katılımcılar, kadın olmanın zorluklarını, meslek yaşamlarında fazlasıyla hissettiklerini anlatmışlardır. Geleneksel

sosyal yapının özelliklerini temsil eden kadının toplum içindeki statüsünün erkeğe göre düşük olması, modern yaşamın bir özelliği olan kadının sosyal yaşamda etkin olması ve toplumsal cinsiyetler arasındaki eşitliğin hakim olduğu batı kültüründen gelmiş kadın katılımcıların bu konuda çok sorun yaşamasına neden olmuştur. Bu duruma bir diğer örnek olarak; “Örneğin kadına bakış açısı, burada kadın olmanın zorluklarını çok iyi anladım. Anadolu’nun her yerinde kadın olmak zor ama bu kadar değil.”(G30-K-Nüfus Memuru) özellikle kadınlık rolünün gerçekleşmesinde doğu kültüründe geleneksel değerlerin hüküm sürdüğü diğer Anadolu bölgelerine göre daha zor olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra kadınların eğitim seviyelerinin düşük olması, doğu kültüründe kadının konumunun bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir:

“Belki de mesleksi mi bilmiyorum insanların beklentileri yüksek ama verdikleri bir şey yok, buradaki kadınlar yaşlarını bilmiyorlar. Bu benim için düşünemeyeceğim bir şey kadınların, gencecik kadınların okuma yazmaları yok. Benim babaannem bile okuma yazması vardı, o benim için korkunç bir şeydi gerçekten. Bu kadar düşük kültür seviyesi olacağını hiç düşünmemiştim.” (G20-K-Hemşire)

Bunun yanı sıra bazı katılımcılar Siverek’te yaşadığı uyum sorunları olarak sosyal ve kültürel alandaki olanaksızlıkları dile getirmiştir:

“Can sıkıntısı. İstediklerini yapamamak, İstanbul’dan geldikten sonra burda kapana sıkışıyorsun resmen...” (G1-K-Öğretmen)

“Hiç bir sosyal aktivitesi yok, bir bayan arkadaşınızla gidebileceğiniz bir yer yok.” (G29-E-Polis)

“Halen alışamadım. Herhangi bir uyumum falan yok. Çok açık olarak.” (G28-E-Polis)

Yaşanan diğer sorunlar olarak bir katılımcının söylediği örnek verilebilir:

“Oldu. Bir kere biz, memleketimizde her şey kurallıdır. Elektrik kurallı, su kurallı ödenir. Ben buraya geldim bu tarz şeylerin burada geçerli olmadığını gördüm. Su faturasını ödemeye gidiyorum, böyle bir apartman yok diyorlar bırak aboneyi, böyle bir apartman yok diyorlar. Nasıl apartman yok? Ben su kullanmışım, apartmanda oturuyorum bana diyor ki böyle bir apartman yok, bu garip geldi, elektrik konusunda sıkıntılar yaşadım, insanların giyim tarzı farklı geldi. Ama biraz daha ileri boyutta bekliyordum. Ama şunu tespit ettim, kırk yaşın üzerindeki eski giyim tarzı ama kırk yaşın altındaki yeni yetişen nesil biraz daha modern görümlü, inşallah otuz sene sonra burayla bizim oranın arasında fark kalmayacağını düşünüyorum. Yeni yetişen nesil biraz daha ayak uyduruyor. Ama ilk başta biraz sıkıntı yaşadım.” (G9-E-Öğretmen)

Katılımcının dikkat çektiği konu sosyal yaşamı düzenlemesi beklenen yazılı kurallara uyulmadığı ve resmi denetim mekanizmalarının işlevini tam olarak yerine getirmemesi ve vatandaşlık bilinci ile ilgili olduğu söylenebilir. Gerçekten de birçok katılımcı özellikle kendilerinin elektrik faturalarını düzenli ödediklerini ancak Siverek’te kaçak elektrik kullanımının çok fazla olduğu konusuna dikkat çekmiştir.

“Kaçak elektrik mesela çok fazla. Fakirlikten falan değil, öyle olsa diyeceğim gariban, (gülerek) hani üniversitede biz de kullanırdık kaçak falan, itiraf edeyim, napalım donalım mı? derdik. Zaten paramız yoktu fazla. Ama bunlar, adam çalışıyor, para kazanıyor hala kaçak, bir de abartıyorlar, nerdeyse her odasında klima var, lambalar sürekli açık. Bakim kendi cebinden verse yakabilecek mi bu kadar. Ve haklılaşıyorlar da kendilerini, devletin malı misali yemeyen keriz, buradakiler devleti sahiplenmiyor.” (G22-E-Doktor)

Bu örnekte olduğu gibi özellikle başta Siverek olmak üzere doğuyla ilgili siyasi anlamda duruşlarının farklı olduğu düşüncesinin varlığı gözlenmektedir. Katılımcının “devleti sahiplenmiyorlar” diyerek aslında resmi devlet ideolojisine bağlılığın

olmadığını düşündüğü söylenebilir. Bu durumu başka bir katılımcı ise şöyle ifade etmektedir:

“Tabii ki, ister istemez. Ne bileyim ben bugüne kadar Hatay’da böyle bölücülük yanlısı her hangi bir taraf görmedim, grup görmedim burada onu görüyorsunuz. Hatay’da ben nevrozun kutlandığını hiç görmedim. Onu görüyorsunuz. Ne bileyim Hatay’da bir DTP’nin falan mitingini görmeniz hiçbir zaman mümkün değil. Ama bunu da burada görüyorsunuz. Siyasi şeyleri çok farklı, yani siyasi görüşleri, ırk ayrımcılığı falan.” (G24-E-Polis)

Görüldüğü gibi doğu kavramının bir algılanış biçimi de siyasi düşünüş biçiminin devlet ideolojisine uzak olarak bilinmesidir. Doğuda siyasi tavır etnik temelli alınmakta ve katılımcıların bu ayrımcılığın devlet ideolojisine ters düştüğünü belirtmektedir. Nitekim bu söylemlerin doğu kavramının etnik kimlik olarak algılanmasının yansıması olarak değerlendirilebilir. Başka bir deyişle çoğunlukla Kürt kökenli vatandaşların yaşadığı doğu bölgesinde Türk milliyetçiliğiyle şekillenen ulusal bilince karşı siyasi tavrın varlığı, doğu kavramının Kürt etnik kimliği ile algılanmasına neden olmaktadır.

Diğer bir katılımcının verdiği örnek aynı zamanda doğulu insanın dışarıdan gelenleri nasıl algıladığını da göstermektedir:

“Öğrencilerin batıdan geldiğim için tepkili idiler. ‘Öğretmenim siz Türksünüz bizi sevmiyorsunuz’ diyorlardı. Sonra çocuklar, onları batıdaki çocuklardan ayırmadığımı anlayınca onlarında davranışları değişti... Çocuklar ailelerinden görüyor. Biz ezilen tarafız. Onlar bizi sevmiyorlar, bizi kabul etmiyorlar, diye söylemleri vardı. Ama bence devletin yardımı var. Hatta batıda olmadığı kadar. İkinci sınıf vatandaş psikolojisini bir türlü atamamışlar, çocuklarına da bunları aşıyorlar.” (G5-K-Öğretmen)

Diğer bir örnekte de benzer vurgulama söz konusudur:

“Çok belirgin şekilde yaşadım. İş yaşamımda oldu. Eğitim seviyeleri düşük. Eğitime bakış açıları farklı. Antep’teki bir gelişmişliği burada beklemedim o yüzden hayal kırıklığı yaşamadım. Kültürel uyum sorunu yaşadım. Kürt kültürüne aşina olmama rağmen buradaki uygulamalarının çok farklı olduğunu gözlemledim. Çok daha katılar, kıyafetler, düşünce yapıları, ırkçılık boyutuna varan bir ayrım var. Türk Kürt ayrımı fazlasıyla yaşandığını gördüm.” (G2-K-Öğretmen)

Sorulara verilen yanıtlardan da anlaşılacağı üzere, araştırmacı sorularında doğu batı kavramlarını kullanmadan katılımcılar kullanmış ve katılımcılar bu kavramları genellikle kültürel ve etnik farklılığı anlatmak için kullanmıştır. Doğu deyince farklı bir kültürel ve etnik yapıya sahip insanlar akla gelmektedir. Giyim tarzı, konuşma biçimi, kadının konumu, kadına ve çocuğa bakış açısı gibi kültürel farklılıklar ve etnik kimlik farklılığını anlatmak için doğulu kavramı kullanılmaktadır. Burada aslında katılımcılar kendi kimliklerini, karşı kimlik üzerinden tanımlamaktadır. Doğu gibi olmayan batılı algılayışı anlatılmaktadır. Görüşmenin ilerleyen sorularında bu durum tamamıyla ortaya çıkmaktadır.

11. soru olan “Önceden tahmin ettiğiniz gibi bir yerdi miydi? Tahminleriniz ne yönde gerçekleşmiş olabilir?” sorusunun yöneltmesinin temel nedeni gerçekte katılımcıların bir doğu bölgesine gelmeden önceki düşüncelerinin neler olduğunu ve gelip yaşadıkdan sonraki düşünceleri arasında farklılık olup olmadığını saptamaktır. Aynı zamanda görüşmenin 24. sorusunda benzer nitelikte bir sorudur. Böylece hem katılımcıların söylemlerindeki tutarlılık denetlenmiş, hem de konuştukça kişilerin aklına farklı düşünceler gelmekte, yeniden benzer nitelikte sorular sorarak farklı bakış açılarını dile getirilmesine imkan sağlanmıştır.

Bu soruya verilen yanıtlar “tahmin ettiğim gibi” olduğunu söyleyenler ile “tahmin ettiğimden farklı” olduğunu söyleyenler şeklinde ayrılabilir. Tahmin edenleri, diğer sorulara verilen yanıtlarla tutarlı olarak önceden doğu kültürünü bilen insanlar oluşturmaktadır.

“Aslında kafamda çok tasarlamadım. Hep mecbur olduğumu düşündüm. Beklediğimden çok kötü değil. Çünkü batıda da çok farklı kültürlerle tanıştım. En azından Siverek hoşuma giden tarafı çok yadırgamıyorlar. Kendi halinde yaşıyorlar. Bana kültürlerini kabul ettirmeleri gibi bir çabaları yok. Beni onlar umursamıyorlar. Nasıl ben onları umursamıyorsam yani kültürlerini, yaşayış tarzlarını benimsemiyorsam onlarda benimkini benimsemiyorlar. Ama fazla bir yadırgama, ayıplama, kınama görmedim. Çok fazla dışarıdan gelen memur, öğretmen olduğu için alışmışlar.” (G4-K-Öğretmen)

“Evet. İnsanın yardım sever olduğunu söylediler, bu tamam. Şehir mesela diğer doğu illerine göre daha gelişmiştir. Ona da eyvallah. Kültür farklılığı vardı. Ben Siverek geldiğimden çok memnunum ama Gümüşhane’yle kıyaslarsan keşke oraya gitseydim diyorum. Doğuyu, Güneydoğuyu düşündüğümde bundan daha güzel bir yer zor. Ne açıdan güvenlik açısından, Maslow’un hiyerarşisini bilirsin önce güvenlik. Ben güvenli olmadıktan sonra... Güvenlik derken terör olayların kastediyorum.” (G9-E-Öğretmen)

Bunun haricinde tahminlerinden farklı olduğunu söylen bir katılımcı, bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Doğuyla ilgili terör, şehit askerler, çatışmaların olduğunu sanıyordum ama buraya gelince olayların küçük bir kesimde gerçekleştiğini fark ettim.” (G5-K-Öğretmen)

Görüldüğü gibi doğu kavramının algılanışlarından biri olarak terör kavramı verilmektedir. Doğu bölgelerinde yaşanan terör olayları doğunun bir özelliği olarak bilinçlere yerleşmiştir. Özellikle 1980 yılından sonra artan terör olayları terör örgütü ile Türk silahlı kuvvetlerinin mücadelesi Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde olağanüstü hal uygulamaları Doğu’nun, şiddet ve özellikle terör ile

anılmasına neden olmuştur. Türkiye’de yaşayan bireylerin kollektif bilinçlerine yerleşmiş bu imge çalışma boyunca da kendini göstermiştir.

Siverek’i tahminlerinin ötesinde daha olumsuz bulan katılımcılar ise düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Daha küçük bir yer bekliyordum. Toplumsal olarak farklılığın olacağını tahmin ediyordum ama bu kadar değil. Adam kumasıyla birlikte geliyor, ikisini de getiriyor. O kadarını da tahmin etmemiştim. Mesela çocuklarınızı sayın diyorum isimlerini soruyorum. Sayamıyor. İsimlerini bilmiyor, hatırlamıyor. O kadar çok ki çocuğu, az olsa bile söylemiyor ya da sadece erkekleri sayıyor kızları saymıyor. Bu kadarını da tahmin etmedim. Karılarının ikisiyle aynı evde yaşayabileceklerini tahmin etmiyordum.” (G31-K-Nüfus Memuru).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde görülen kuma olgusunun günümüzde de devam etmesi katılımcı tarafından şaşırtıcı bulunmuştur: “Kültür olarak bir tahminim yoktu. Farklı olacağını biliyordum ama bir tahminim yoktu. Ama uyum sorununu düşündüm. Hatta sonra bura hakkında biraz araştırma yaptım. Bilen birilerine sordum bana dediler ki orda bir ağalık rejimi var. Gideceksiniz o ne derse, herkesi o yönetir falan ama şu an öyle olmadığını görüyorum. Daha önceden böyle olmuş olabilir.” (G23-E-Polis) Diyen bir katılımcı ise aşiret yapısının etkisinin geçmiş zamanlara göre daha az hissedildiğini vurgulamaktadır.

“Farklı, beklentilerim çok yüksek falan değildi. Beklentilerim sadece siyasi görüş olarak farklıydı. Daha devlet yanlısı falan. Ama bu kadar ahım şahım değilmiş” (G27-E-Polis) diyen bir diğer katılımcı ise siyasal tavırdaki farklılıkları tahmin etmediğini belirtmiştir.

Diğer bir katılımcı tahminlerinin beklentilerinin ötesinde gerçekleştiğini belirtmiştir.

“Tahminimden farklı bu kadar farklılık olacağını düşünmemiştim. Aile yapısı çok farklı, abim diye bahsettiğim amcamın oğulları vardır. Ama burada amcasının oğluna yabancı gözle bakıyorlar, amcasının oğluna veriyorlar. Çok çocuklu. Aşı yaptırmak, bazı arkadaşlarımı taşıyanlar oldu, aşı yaptırmamak için. Kısırlık yaptığını düşünüyor. Çok farklı kafa yapıları var.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni)

Soruya verilen yanıtlardan anlaşılacağı üzere genel olarak, doğunun kendi bölgelerinden farklı bir coğrafya olması, katılımcılarda önceden farklılıkları öngörmelerini sağlamıştır. Ancak bu farklılıkların boyutunu tahmin etmedikleri anlaşılmaktadır. Özellikle kültürel alanda yaşanan farklılıkları katılımcıların öngörebildiği anlaşılmaktadır. Bu durum ise önceden doğu kültürü algısının katılımcılarda olduğunun ve özellikle doğu kültürünün batı kültüründen farklı olarak algılandığının bir göstergesidir.

12. soru olan “Buradaki insanlar ile aranızda farklılıklar var mı? Varsa; ne gibi farklılıklardır? Nedeni sizce neler olabilir?” sorusu özellikle önceki sorularda “biz” ve “onlar” ya da “bizim oralar” ya “buralar” gibi ayrımların katılımcı tarafından nitelendirilmesi ve bu farklılıklarının nedenlerini nasıl açıkladığını anlayabilmek için sorulmuştur. Araştırmanın amacına ulaşılması açısından bu soru ayrı bir önem taşımaktadır. Kişiler aslında farklılıklarını dile getirirken kendine göre ötekini açıklamıştır. Teorik kısımda belirtildiği gibi bu ise kimlik kavramının özünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu soruya verdikleri yanıtlar ile doğulu ve batılı algılayışının ne olduğunun örneklerini vermişlerdir.

Öncelikle katılımcılarının hepsinin cinsiyet farkı olmaksızın kadına bakış açısının ve çocuğa verilen önemin çok farklı olduğunu söylemeleri dikkat çekicidir. Özellikle kadının ezildiğini, pek dışarıya çıkamadığını ya da fazla söz sahibi olmadığını, bunun yanısıra kız çocuklarının hor görüldüğü gibi ifadeler kullanarak kadına bakışın batıya göre doğuda farklı olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar bu farklılıkları şöyle nitelendirmiştir:

“Bir kere baskıcı bir toplum, özellikle kızlar üzerinde, bayanlar üzerinde baskıcı. Erkeklerle konuşamaz falan...” (G12-E-Öğretmen)

“Örneğin kadına bakış açısı, burada kadın olmanın zorluklarını çok iyi anladım. Mesela benim ailem kızların okumasına karşı değildir. Özellikle okutulur. Burada bakış açısı çok farklı kadınlara. Adama soruyorum kaç çocuğun var diye adam beş çocuğum var diyor. Oysa on çocuğu var. Kızlarını çocuk hesabına bile almıyor. Köyde daha fazla ama merkezde de var.” (G30-K-Nüfus Memuru)

“Günlük hayatlarında çok farklılık gözlemledim. Komşularımdan, kadınların çok fazla dışarı çıkartılmadığını öğrendim. Apartmanlar içinde dolaşılmasına izin veriliyor. Çarşı pazara erkekler gidiyor. Kadın ikinci planda, bir sürü farklılık var. Çocuklara karşı, erkek çocuklara değer veriliyor. Kız çocukları önemsenmiyor, okutulmak istenilmiyor. Daha önce ilköğretimde çalışırken kız öğrenciler geliyordu. Ben okumak istiyordum, ailem okutmak istemiyor diye.” (G4-K-Öğretmen)

“Çok çocuklu olmanın verdiği bir sorunlar zinciri oluşuyor. Çocukları hizmetçi, çoban gözüyle bakıyorlar. Ayrıca kadınları adı yok, sözü yok, bastırılmış. Erkeklerin baskın olduğu bir toplum. Bir arkadaşım bana bir yerden geçince ikinci kez geçme demişti. Dikkat çekersin. Zihniyet bu.” (G5-K-Öğretmen)

“...Çocuğa verilen ilgi çok az. Eski çalıştığım okulda çocuğunun daha kaçınıcı sınıfta olduğunu bilmeyen veliler vardı...” (G3-E-Öğretmen)

“Benden daha fazla yardım severler, misafirperverler. Ben kültürel açıdan onlardan çok daha ileriyim, zaten onların yetişmiş olduğu çevreden başka bir şey bekleyemezsin ki ne bekleyebilirsin? İnsanlar sevgiye aç nedeni şudur: Sınıfta şunu söyledim arkadaşlar beş kardeşten az olan var mı, kırk kişilik sınıfta iki üç kişi kaldırıyor. Onlarda zaten büyük bir ihtimalle

Siverek dışından gelmiş insanlar oluyor. Bu kadar çok çocuktan, pastayı kaç a bölersin ona böldüğünde mi daha fazla üçe böldüğünde mi daha fazla, sadece yemeği ekmeği paylaşmak önemli değildir. Sevgiyi de paylaşmak önemlidir. Buradaki insanlar sevgiye aç yetişiyor. O yüzden biraz daha yabancılar. Ama inanılmaz misafirperverler. Bu tarz insanlara biraz sevgi gösterince özellikle öğrencilere çok garip oluyor.”

(G9-E-Öğretmen)

“Aile yapısı, kızlara verilen önem olsun, zorla evlendirmeler bizde yoktur. Akraba evliliği kesinlikle yoktur hani Anadolu’nun bazı yerlerinde de var, sadece doğu bölgesi olarak değil, aile içinde rahatça söz hakkı var ya da bizim fikirlerimize de önem veriliyor ama burada o yok.”

(G1-K-Öğretmen)

Görüldüğü gibi kadına bakış açısındaki olumsuzluklar, çok çocukluluk, çocuğa verilen değer az olması gibi unsurlar farklılık olarak dillendirilmiştir. Katılımcıların gözlemlemiş olduğu kendi kültürlerinden farklı özellikleri belirtmişlerdir. Ayrıca Aile yapısı, çok eşlilik ve akraba evliliğinin yaygın olması da diğer bir farklılık unsuru olarak dile getirilmiştir:

“Mutlaka. Temel farklılıklar, özellikle eğitimsiz değil de eğitilmiş insanların bakış açıları beni çok şaşırttı. Bazı öğretmen arkadaşlarım akraba evliliğine çok olumlu baktıklarını söylüyorlar, çok şaşırdım ben, bunlar eğitilmiş insanlar nasıl olabilir diye. Ama işte artık o kültürde yetiştikleri için onlara normal geliyor, akrabayla, yakın biriyle evlenmek iyi bir şey olarak algılıyorlar. Ayrıca aileler çok müdahale ediyorlar, özellikle kız çocuklarına. Mesela ben yirmi yaşından sonra üniversiteye gittikten sonra aileme onu bunu yapayım mı diye sormadım. Ama öğretmen olmuş hala soruyor. İşte ailesine yüksek lisans yapım mı veya ailesi karşı çıkıyor. Evlenmesinde karışıyorlar. Onla, bunla evlenme diye, bu kadar aile baskısını, çevre baskısını nasıl kabul ediyorlar anlamıyorum.

Çünkü bunlar eğitimli insanlar. Benim bakış açım göre çok farklı.”(G4-K-Öğretmen)

“Giyinişleri, yemek alışkanlıkları, evliliğe bakış açıları farklı. Burada sadece yemek yapan evine bakan eş ya da para getiren eş istiyorlar. Çekirdek aile kavramı yok anonim yaşıyorlar, koloni gibi... Bağımlı olarak birbirlerine yaşıyorlar. Tek başlarına karar almıyorlar.”

(G15-K-Öğretmen)

“Kısmen buradaki insanların size ayak uydurmasını beklemek çok saçma çünkü burada öyle bir kalıp oluşmuş ki ben buyum değişme gibi bir niyetim yok. Bazen insanlarla burada diyalog kurduğumuz insanlar oluyor. Onlarla oturup muhabbet ettiğimizde niye çok eşli diye, buradaki bir sorun bu..... Bizde böyle bir şey yok bizde tek eşlilik.” (G29-E-Polis)

“Batılı yerde Antep’in diğer tarafında yürüdüğün de kimse sana böyle bakmaz. Yürürken ailenle rahatsız oluyorsun. Buranın, kültürün baskısı size yön veriyor. Giyim tarzına bile yansıyor. Kendi kıyafetlerinizi değiştirmek zorunda oluyor.” (G12-E-Öğretmen)

Yukarıda verilen örneklerden anlaşacağı üzere doğu kültürünün baskıcı özelliğinin sosyal hayatın şekillenmesinde etkisi hissedilmektedir. Özellikle geleneksel kültürel yapının bireyler üzerinde sosyal kontrol mekanizması olarak işlevini devam ettirdiği görülmektedir. Katılımcılar ise kendi kültürlerinde bu tür değerlerin olmadığını vurgulamıştır. Bunun yanısıra kültürel farklılık olarak nitelendirilen giyim tarzı, yemek alışkanlıkları gibi sosyal pratikler farklılıklara diğer örnekler olarak verilmiştir:

“Kültür, yemek, giyim, konuşmanız farklı, hayata bakış açınız tamamen farklı, her şey farklı.” (G20-K-Hemşire)

“Olması gereken şeyler, giyim, dil farklı. Bazı insanlar çok içini göstermiyor. Yüzünü konuşup arkasından konuşur hissi bende doğdu...”

Kültür anlamında çok farklı. Bizim kendi kültürümüz ile doğu kültürü ve bu insanların kültüre bağlı olmaları çok farklı. Olumlu, olumsuz tarafları da var. Bizim memlekette kimse yolda yürürken affedersiniz yolda yürürken yolun ortasında balgam tükürmez. En büyük farklılık. İyi yönleri ise... Öğretmene, dışarıdan gelene misafirperverlik var. Bizim oralarda bu kısmen azalmıştır. Batılılaşmanın etkisi ile insanlar biraz daha çok bireysel menfaatler ön plana çıktığı için azalmıştır.” (G7-E-Öğretmen)

“Ben bunların yerde oturmalarını da tuhaf karşıyorum benim annem geldi, bizim de yer döşeklerimiz vardır ama çok nadirdir, koltukta, çekyatta otururuz biz, annem oturamadı mesela yerde, yadırgıyorsunuz ister istemez, küçümsemek değil de yadırgamak var.” (G16-K-Ebe)

“Tabi canım düşünce olarak çok farklılık var. Buradaki giyim tarzından tut, yani kapri giysen erkekler kendi aralarında konuşuyorlar yani bizim orda erkekler şortla, bermudayla gezerler. Burada o taraftan gelipte giyen erkek hocalar hakkında konuştuğularımı duydum yani, saçını başını yaparsın böyle derler. Kendileri de yapıyorlar aslında. Çarşı kısmında aldırمام kendimi güvenli hissettiğim her yere girerim fakat buradaki kadınlar oralara girmezmiş. Avratlar çarşısı dedikleri yer varmış, oradan kadınlar alışveriş edermiş ya da kocaları getirirmiş. Ben Adana’da bu sokaktan geçemem dediğim bir yeri bilmem. Giyim konusu da aynı atlet, kolsuz burada giy; Aaaaa! Mesela bayanlar erkekler ayrı, çok fazla çocukla ilgilenilmiyor, ailede çocuğun çok fazla kıymeti yok. Ön yargı çok, önyargıları kırmaya da hiç kimsenin cesareti olmadığı bir yer”
(G8-K-Öğretmen)

Bütün katılımcıların vurguladığı diğer bir farklılık dildir, dil ile kastedilen hem Kürtçe hem de Türkçenin kullanılmasındaki bozukluklardır. Bu durumu birkaç katılımcı şöyle açıklamıştır:

“Öncelikle dil, kendi aralarında konuştuklarını anlamıyorum. Giyim tarzları, şalvar, puşi falan.” (G20-K-Hemşire)

“En başta halkı, konuşulan dil farklı. Türkiye’nin dışına çıkıp göreve gelmiş gibi hissettim. Konuşulan Türkçeyi de anlamakta zorlanıyordum.” (G15-K-Öğretmen)

“En başta çocuk sahibi olma onlar için çok önemli, sayısı özellikle, giyim yeme farklı, konuşma tarzları, dil zaten bir sorun ama yaklaşımları da farklı. Kürtçenin yapısıyla mı ilgili bilmiyorum rica etme yok emreder gibi söylüyorlar. Dışarıdayken bir sorun yok, hocam diye seslenirken sağlık ocağı sınırlarında bu yok. Kaba davranıyorlar. Dışarıda yabancı olarak görüyorlar, mesleksi değil bence geliyor ve gidiyor, saygılı o yüzden. Sağlık ocağında ise hemşire bize kötü davranacak o yüzden önce biz kötü davranalım ki baskılayalım onu tarzında düşünüyorlar.” (G21-K-Hemşire)

“Çok farklı, hiç alakası yok peygamberler şehriyle. Konya kültürüne daha yakın bekliyordum. Dinsel anlamda da, kültürel anlamda da çok farklı. Dil diğer bir farklılık. Ben Kürtçenin k’sini bilmem. Zaten Konya aşırı milliyetçi bir yerdir. Burada bu yok. Soruyorum mesela, ben diyor çok şükür kürdüm diyor.” (G30-K-Nüfus Memuru)

Katılımcıların bahsettiği farklılıklardan biri de yerli halkın şiddete eğilimli olmasıdır. Katılımcıların söylemlerinden şiddetin kültürün bir parçası olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Sosyal ilişkilerde şiddette kolayca başvurabilmekte, sorun çözme aracı olarak şiddet kullanılabilir. Doğu insanın bir özelliği olarak şiddete eğilimli olmaları algılanmaktadır.

“İnsanları çok farklı. Çok sert tabiatlılar. Hemen sinirleniyorlar. Sen alttan aldığın halde, sen ne kadar kibar olursan ol, hani adamın bir ön yargısı var zaten buralı olmadığın için. Mesela buralı biri anlatıyor o işin

olmayacağını, ona inanıyor ama ben anlattığımda, ben dediğim zaman olmuyor, inanmıyor” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Eski okulumda daha çok sorunlar yaşadım. Çarşının içindeydi okul. İnsanların çok ufak bir şey için kavga ettiğini gördüm. Bir ekmek için silah çektiklerini gördüm. Defalarca polis geldi. Çok şaşırdım. Ufak tefek sebeplerden insanlar öldürüldü. Kaç defa bunlara şahit oldum.”(G4-K-Öğretmen)

“Burada insan beş on lira için birbirlerini öldürebiliyorlar. Birbirlerine çok rahat kurşun sıkabiliyorlar. Belki eğitimden kaynaklanıyor, belki iklimden ama batıdaki insan en azından benim çevrem bunu yapmaz. Bazı kesimler için ilkelikten bahsedebilir yani gelişmişlik açısından.” (G3-E-Öğretmen)

Şiddete yönelmenin bir nedeni olarak ve ayrıca diğer bir farklılık unsuru olarak eğitim düzeyi ve aile içinde verilen eğitimin farklılığı gösterilmiştir:

“Hangisini sayayım. En büyük şey cehalet. Kadın erkek fark etmiyor. Mesela bir kadın dayak yiyor kocasından gel şikayetçi ol diyoruz, işte seni korumaya alacağız, sosyal hizmetle birlikte. Kesinlikle şikayetçi olmuyor. Buradaki insanların kendilerini ispatlama girişimleri var. O da cahillikten geliyor. Polis dur diyor üst araması yapamaz. Sen kimsin benim üstümü arıyorsun, bu sadece şey için değil, kendini ispatlamak için ama bunu hakkını aramak için yapmıyor. Ezik olarak yetişmiş ondan kaynaklanıyor. Kültür, dil, örf adet gelenek tamamen farklı bizden çok farklı.”
(G26-E-Polis)

“...Tam hatırlamıyorum neydi yaa... Neyse bir öğrencim bir sözcük kullandı ama yersiz bir sözcüktü bende uyardım öyle söylenmez diye, ne derse beğenirsiniz ‘tabii biz sizin gibi batıda, İstanbullarda okumadık’ dedi, çok şaşırdım, uyardım tabii oğlum batıda okumakla ne ilgisi var diye...” (G10-K-Öğretmen)

“Çocuklar ailelerinden görüyor. Biz ezilen tarafız. Onlar bizi sevmiyorlar, bizi kabul etmiyorlar. Diye söylemleri vardı. İkinci sınıf vatandaş psikolojisini bir türlü atamamışlar, çocuklarına da bunu veriyorlar.”

(G15-K-Öğretmen)

“Vatandaşın iş yerine gidiyoruz çok ısrar ediyor. Doğu kültüründe misafirperverlik var ama burada biraz daha fazla. İçmesen hani bizi beğenmiyorlar. Biz zaten şeyiz, ayrılıkçı bir şey gibi görüyorlar. Mecburen içmek zorunda kalıyorsun. Çayı içiyorsun sonra bir gün sonra gelip, benim yanımda çay içmiştin deyip işini yaptırıyor, yaptırmaya çalışıyor daha doğrusu.” (G23-E-Polis)

Örneklerden de görüldüğü gibi doğu kültüründe büyümüş insanların dışarıdan gelen -ki karşıtı olarak batılı olarak gördükleri- insanların kendilerine bakış açılarının olumsuz olduğu düşüncesi bulunmaktadır. Katılımcıların belirttiği üzere aile içinde başlayan sosyalleşme sürecinde çocuklara doğu batı farklılıkları temelde kültürel ve etnik köken farklılıkları olarak öğretilmektedir. Bu noktayı bir diğer katılımcının verdiği örnekle desteklemek mümkündür:

“Bir öğrencim anlattı, ilkokula giderken öğrencime ailesi ‘Atatürk kötüdür, okulda bir şey deme öğretmenlerine ama Atatürk hakkında söylenenleri dinleme’ dermiş. İnanabiliyor musunuz, çocukluktan öğretiyorlar.” (G10-K-Öğretmen)

Katılımcıların vurguladığı başka bir farklılık ise aşiret yapısıdır. Ağalık sistemi olarak da bilinen bu sistem günümüzde çözülme özelliği gösterse de halan devam etmektedir (Kalaycıoğlu, 2001). Bu durumu katılımcılar şöyle açıklamışlardır:

“Gaziantep il sınırından itibaren burası çok farklı bir coğrafya, feodal yapı örneğin, Antep’ten ilersinde (Antep’in batısını kasteder) yoktur. İnsanların yaşantılarında aşiret yapısı var, her alanda var. Diğerlerinden farklı bir

sosyal tabakalaşma olarak değerlendiriyorum ben. Nedeni çok eskilere dayanıyor. Gelenekleşmiş bir yapı.” (G2-K-Öğretmen)

“Aşiret yapısı var burada mesela, ağalık falan, bizim oralarda yoktur böyle şeyler, insanlar ağalarının sözünden çıkmıyor hatta onun partisine oy atıyor...” (G19-E-Doktor)

“Aşiretler var ve hala geleneksel yapılarını sürdürüyorlar, gözlemlediğim kadar geleneksel yapı var. Alt üst ilişkileri devam ediyor. Dizilerdeki kadar olmasa da aşağı yukarı devam ediyor. Her yerde onların hep üstünlüğü var. Sadece siyaset alanında değil, eğitimde, hastane de bile onların hep bir üstünlüğü var.” (G4-K-Öğretmen)

Doğuda var olmaya devam eden aşiret yapısı gelenekselliğin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Batı’da var olmayan aşiretçilik doğu kavramının içeriğini oluşturan özelliklerden biri olarak algılanmaktadır.

Diğer bir farklılık unsuru olarak bazı katılımcılar Siverekli insanların bir kısmının üretici olmadığını, yaşamlarını sürdürmek için çok emek sarf etmediğini belirtmiştir. Kendi bölgelerinde, insanların daha çalışkan olduğunu söyleyen katılımcılar bu durumu bir farklılık olarak göstermişlerdir. Katılımcılar bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamışlardır:

“Burada hep ben, hep benim. Buradaki insanlara her şey kolaymış gibi geliyor. Aynı, birbirlerini tanıdıkları için mi akraba oldukları için mi? Yani bizim orda insanların bir işi vardır yürütür gider ama burada birbirlerine destekleri çok fazla olduğundan her işi kolayca yapıyorlar. Bizde o yoktur. Herkes alın teriyle ekmeğiyle bir yerlere gelir ama burada tanıdığın varsa, torpil varsa arkan varsa her şey var. Her şey onlara açılıyor.” (G4-K-Öğretmen)

“Ben bu kadar kolay yaşam görmedim. Mesela eşin ne iş yapıyor serbest meslek, çalışmıyorlar aslında. Evlerinin içine giriyorsun bizim evlerimizden daha güzel maddiyat olarak arabası var, ev var. Nedeni bence kaçakçılık yani çok insan var. Dışarıdan okul bitirmek o kadar kolay ki burada. Bizim orda üniversite kazanmak gerçekten çok zordur. Açık öğretim mezunlarının hepsi burada memur oldu çok iyi maaş alıyorlar da, bu kadar kolay olmaz. İsteddiği kadar ilçesi olsun en büyük farklılık bu.” (G16-K-Ebe)

“Ayrıca buradaki insanlar günlük yaşıyorlar. Gelecek odaklı değiller. Hedefleri yok. Emek sarf etmiyorlar. Hep devlet desteklemesi ile yaşıyorlar. Özellikle kırsal kesimde bu çok fazla. Devlet buradaki insanları tembelleğe sevk ediyor.” (G5-K-Öğretmen)

“Bir de benim dikkatimi şey çekti; çocuklar çalışıyor burada, Hakkari’de de yumurta satıyorlardı mesela. Velilerde bir şey yok. İnsanlar çalışmıyor, hazır para gelmesini bekliyorlar bu çok ilginç, bizim orda öyle değildir. Herkes çalışkandır, kadın erkek. Burada her şeyi başka yerden bekliyorlar.” (G1-K-Öğretmen)

“...en acısı geldiğim yerde de çok kötü şartlarda yaşayan insanlar vardı ama bunu değiştirmek için çaba gösteriyorlardı. Buradaki insanlar da bu yok. Çaba göstermiyorlar çünkü alışmışlar. Bence hazır alışmışlar. Aşı yaptırıyor çocuğuna para veriyor devlet, kendisine aşı yaptırıyor para alıyor, gebelik için para alıyor, çocuğu sakat ona para alıyor. Yani bir şeyler için çabalamasına gerek yok. Siz daha iyi biliyorsunuz çocuğunu okula gönderiyor para alıyor. Bunu yaptıktan sonra neden ben çalışım, on tane çocuğu var hepsinden para alıyorum, eşimden para alıyorum, çalışmama gerek yok. Bence biraz da bu hiyerarşik düzen bu ağalar, aşiretler falan..” (G17-K-Hemşire)

“...onlar için her şey kolay, devlet ortaya girmiyor çok açık yani.”(G20-K-Hemşire)

“Eğitime kapalılar, en büyük nedeni bu ve tembeller, her şeyi başkalarından bekliyorlar, kendilerine verilenle yetiniyorlar hatta daha fazlasını istiyorlar tabi, ama sürekli verilmesini istiyorlar”
(G13-E-Öğretmen)

Söylemlerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar özellikle devletin yaptığı yardımların halkın bir kısmının yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan motivasyonu kaybetmelerine neden olduğunu belirtmektedir. Devletin, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde yaptığı yardımların, desteklemelerin halkı kendi yaşamlarını sürdürebilmeleri için üretici konumundan tüketici konumuna getirdiği düşünülmektedir. Bu durum yani üretmek yerine tüketmek bilincinin Siverek’te yerleşmesi, Siverek’in gelişmesi önünde bir engel oluşturmaktadır.

12. sorunun devamı olarak, tanımlanan farklılıkların nedeni sorulmuştur. Genellikle neden olarak kültür, eğitim, ekonomik faktörler sayılmıştır:

“Nedeni eğitim, aile yapısı, çevre ilişkileri. Yaban bölgelerinde yaşayan insanların davranışları elbette farklı olacak. Ekonomik faktörler. Bölgesel farklılıklar.” (G6-E-Öğretmen)

“Yaşam koşulları, çok çocukluk, çocuk ailede eğitim alamıyorlar, sevgi de alamıyor, okulda da almıyor.” (G9-E-Öğretmen)

“Ekonomik farklılıklar var. İnsanların ekonomik düzeyleri çok farklı. Bir grup insan çok üst düzey yaşıyor burada, aşiretler ağalar falan, lüks bir hayat yaşıyorlar bunun yanında bir kesim ise fakirler. Hayvan barınamayacak kadar evleri kötüydü eski oklumun çevresindeki evler. Bir de çok çocuk var ve hala böyle devam ediyorlar. Halan da anlayamıyorum neden böyle yaptıklarını.” (G4-K-Öğretmen)

“Ailede başlıyor. Bir anne baba evinde Türkçe konuşmazsa televizyonda Türkçe kanallar izlemezse, anne babada yok ki bu o çocuklara nasıl öğretsin. Eğitimle ilgili değil bence çünkü birlikte çalıştığım doktorlar, hemşireler eğitilmiş hatta bizden daha fazla eğitilmiş insanlar ama onların bile kafa yapısı aynı. Değiştirmiyorlar.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni)

“Zamanında devletin buraya hiç yatırım yapmamasından kaynaklanan sorunlar var. Buradaki insanları yok saymışlar. En büyük sebeplerinden biri bu olabilir. Buradaki insanlarda bunun için her hangi bir şey yapmamışlar. Aslında bu Osmanlı zamanından geliyor. Ağalık sistemi o zaman işlerine gelmiş. Cumhuriyet kurulduğunda da bu sistem bu şekilde devam etmiş. Atatürk bir şeyler yapmaya çalışmış halk evleri falan kurmuş ama pek bir işe yaramamış çünkü yöre insanı böyle bir şey istemiyor çünkü alışmışlar artık. Buradaki insanlar ağalar ne derse onu yapmış devlette tüm halkı ikna etmektense bir ağayı ikna etmek yetmiş. Tebaası da ona göre davranmış. İkincisi insanlar kendilerini yetiştirmek için çaba harcamıyorlar. Dini inançlarda öyle işlerine geldiği gibi, töre cinayetleri de böyle. Şih ne derse onu yapıyorlar. Geldiğim ilk yılda bir şih vardı. Toros bir arabası vardı. Yağmurlu havada onun çamurunu şey yapıp, içtiğini biliyorum insanların.” (G29-E-Polis)

“İnsanlar güvenlik gücüne güvenmiyorlar, burada böyle bir kavram oluşmuş. Buranın halkı çok farklı. Bir zamanlar desteklenmişler, burası Siverek diyorlar farklı görüyorlar. Bize göre böyle değil devletten daha büyük yok.” (G29-E-Polis)

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar Siverekli insanlarla kendilerini farklı görmektedir. Farklılık unsurları olarak, giyim tarzı, gelenekler, yemekler gibi kültürel pratikler, dil farklılığı, toplumsal cinsiyete bakış, ekonomik olarak geri kalmışlık, eğitim anlayışı, aşiret yapısı ve devletle olan ilişkiler sayılmıştır. Bu farklılıkların temel nedeni olarak da eğitim seviyesindeki düşüklük, geleneksel yapıya bağlılığın devam etmesi, yazılı kurallar yerine sözlü kuralların geçerli

olması ve devlet kurumunun bu bölgenin gelişmesi yönündeki yetersiz politikaları ile halkın devlet ideolojisine bağlılığındaki göreceli az olma durumları verilmiştir.

13. soru olan “Buraya gelmeden önceki fikirlerinizle, gelip ve yaşadktan sonraki fikirleriniz arasında fark oluştu mu? Açıklayabilir misiniz?” sorusu, gelmeden önceki doğu algısıyla gelip yaşadktan sonraki doğu algısındaki değişimleri öğrenebilmek için sorulmuştur. Daha önceden doğu kültürüyle tanışmış katılımcılar Siverek’in beklenen gibi olduğunu ve düşüncelerinin çok fazla değişmediği belirtmiştir. Örneğin önceden Van’da öğretmenlik yapmış bir katılımcı “Çok bir farklılık yok yemek kültürü biraz daha değişik. Daha doğu gibi fazla farklılık yok.” (G7-E-Öğretmen) diyerek yaşantılarının doğu algısıyla tutarlı olduğunu söylemiştir. Bir başka katılımcı ise “Çok bir farklılık yok genel olarak beklediğim şeyler” (G3-E-Öğretmen) diyerek düşüncelerinin değişmediğini açıklamıştır.

Daha öncede Manisa’da doğu kökenli insanlarla tanıştığını söyleyen bir katılımcı ise düşüncelerinin çok değişmediğini yalnız beklediğinden biraz daha farklı olduğunu belirtmiştir:

“Manisa zaten doğu kökenli insanların yaşadığı bir yer. O yüzden alışık olduğum için fazla yadırgamadım. Ama babam bir zamanlar doğu kökenli insanların yaşadığı bir mahallede çalışmıştı. Bana hep anlatıyordu örnekler veriyordu. Tabi ben o zaman, ben bu kadar olduğunu tahmin etmiyordum babam diyordu ki, kızım bak okumuş insanlarda aynı şekilde düşünüyor. Gerçektende böyle okumuş insanların bir farklılığı olmalı bence. Manisa da o kadar çok bunu devam ettirmeye çalışmıyorlar. Bayağı oraya adapte olmuşlar. Ama bu taraflarda daha fazla o eski geleneklerini sürdürmeye çalışıyorlar. Kız çocuklarını okutmamak, evlendirmek gibi.” (G4-K-Öğretmen)

Bir diğer katılımcı ise düşüncelerinde pek bir değişim olmadığını şöyle açıklamıştır:

“Yok, çok fazla olmadı, az buçuk bekliyordum, ilk birkaç hafta şoka giriyorsun ama sonra baktıktan sonra ben bunları bekliyordum... Urfa’da terör yoktu mesela bunu bekliyordum. Ben evlenince karımı çocuğumu buraya getireceğim, ben eşimi çocuğumu Hakkari’ye götürmem, Şırnak’a, Diyarbakır’a götürmem ama Siverek’e getiririm güvenlik yani...”

(G9 -E-Öğretmen)

Görüldüğü gibi Siverek’e gelmeden önce doğu kültürüyle ilgili bilgisi olan katılımcıların Siverek’teki yaşantılarından sonra doğu ile ilgili düşüncelerinde çok büyük bir değişim olmamıştır. Sonuçta doğunun bir parçası olan Siverek doğunun özelliklerini göstermektedir.

Siverek’teki yaşantısından sonra Siverek’le ilgili düşüncelerinde değişim olduğunu belirten katılımcıların görüşleri ise şöyledir:

“Kesinlikle kültürel yapı olarak çok farklılık olması beni çok şaşırttı ve hayal kırıklığına uğrattı. Bu derece bir ayrım, tepki, görüş ve anlayış farklılığı beni çok şaşırttı.” (G2-K-Öğretmen)

“Merkezde, beklentilerimin daha yüksek bir yer oldu. Zamanla değişiyor. Mesleki anlamda farklılıklar oluyor. Burada toplumsal çatışmalar yaşanıyor. Buradaki insanlar derebeylik sisteminden kurtulmak istemiyor, ailenin itibarından faydalanan insanlar sistemi devam ettirmek istiyorlar.” (G6-E-Öğretmen)

“Terörün her yerde olmadığını anladım. Bizim terörist dediğimiz kişilerin, onların gerilla dediklerini, onların kendi savaşçıları olduklarını anladım. Öcalan’a bakış açılarını, Kürtçülüğe bakış açılarını daha iyi gözlemledim. Biz teröristleri lanetlerken onların el üstünde tuttuklarını gördüm. En böyle sıradan Siverekli dediğimiz insanın aklının bir köşesinde gerilla kavramı var. Şehit kavramlarımız farklı. Ama yine de Batıdan görüldüğü kadar bu kadar da ürkütücü değil buralar.” (G5-K-Öğretmen)

“Çok, çok, ben mesela, bura benim memleketime üç buçuk saatlik geldiğimde burada beş, altı yıl kalabilirim diye düşünüyordum, bende Hatay’ın ilçesindenim. Benim ilçeme yakın nüfus, yüz ölçümü falan ama insanları çok farklı. İlk geldiğimde ilçeme yakınlığından dolayı daha çok kalabilirim sanmıştım. Ama şu an o farklılıklar yıldırıyor. Kültür, sosyal aktivite hiçbir şey yok. Burada geçirdiğimiz her gün hayatımızdan kaybettiğimiz bir yıl demek.” (G24-E-Polis)

“Askerde ve çalıştığım yerlerde doğu kökenli arkadaşlarla çalıştım. Onlarla konuşuyordum memleketleri hakkında. Çok sıcakkanlı insanlar. Onlarda batıya geçince uyum sorunları yaşıyorlar. Aile içinde geleneklerini koruyorlar. İstanbul’a baktığınızda kapkaççılık falan hepsi doğu kökenli insanlar... Nedeni; çalışmak zor mu geliyor, bilmiyorum. Şehre uyum sağlama sorun olabilir. Mesleki açıdan böyle. Nedenini tam bilemeyeceğim. Diğer bir konu ise çok basit bir örnekle anlatayım. Ya işte biz doğuluyuz siz bizi sevmiyorsunuz diye muhabbeti oluyordu, batıda da oluyordu. Toplum destekli bir birimde çalıştım halkla ilişki kurmak için. Vatandaşın biri ile mülakat yapıyorduk. ‘Siz bizi tecrit ediyorsunuz. Bizi terörist görüyorsunuz. Baksanıza benim kimliğimde mühür bile benim ki siyah sizinki kırmızı.’ gibi böyle basit şeylerle. Böyle bir şey yok tabii ki. Diğer bir örnek nevrüz bir Türk bayramıdır. Tüm Türk Cumhuriyetlerinde coşkuyla kutlanır. İşte bunu farklı amaçlar için kullanıp sahiplenince ben çok kızıyorum. Aslında şimdiye kadar hiçbir ön yargım yoktu. Ama buraya gelince, ister istemez oluştu.” (G23-E-Polis)

“Gelmeden önce bu kadar kötü olduğunu bilmiyordum ama şu anda çok daha kötü şartlarda yaşayan insanların olduğunu biliyorum en kötüsü ise bunu değiştirmek için çabalamıyorlar.” (G22-K-Hemşire)

“Değişti tabi, mesela bir arkadaşım buralı bir çocukla birlikteydi ailesi istemedi kız buralı değil diye. Aslında çocuk Kürt, kız Türk olmazmış,

farklıymış kültürler. Sorun çıkarmış. Ama kast ettikleri kültürden öte. Ben böyle bir şey olacağını tahmin etmezdim mesela.” (G15-K-Öğretmen)

Örnek söylemlerden de anlaşılacağı üzere özellikle daha önceden doğulu insanlarla sosyal ilişkileri olmayan bazı katılımcılar Siverek’te etnik kimliklerin ön planda tutulduğunu tahmin etmemişlerdir. Kürt insanların Türklükten farklı bir etnisiteye ait olduklarını ön plana çıkartmalarını beklememişlerdir. Özellikle doğuda yaşayan insanların, batıdaki insanların kendilerine karşı ayrımcılık yapıldığı düşüncesinin sosyal ve mesleki hayatta varlığını fazlasıyla hissettirmeleri, katılımcılar tarafından ön görülür bir durum değildir. Bu söylemlerden batılı memurlarda önceden var olan doğulu imgesinin, doğunun kültürel ve etnik yapısından dolayı ortaya çıkan farklılıkları içermediği anlaşılmaktadır. Kısaca katılımcılar Siverek’e gelmeden önce buldukları yerlerde doğulu algılayışları dolaylı olarak oluşmuştur. Dolayısıyla doğuda sosyal hayatta yaşanan sorunlar, farklı etnik kimliğe sahip Kürt vatandaşların talepleri anlaşılmamaktadır. Egemen kültüre ait batılı memurlar, alt kültür özelliği gösteren Kürtlerin kültürlerini ve kendilerine özgü değerlerini sürdürmeye yönelik taleplerini anlayamadıkları söylenebilir.

14. soru olan “İş hayatınızda uyum sorunlarınız oldu mu? Yerli insanlarla ve meslektaşlarınızla sorunlar yaşadınız mı?” sorusuna verilen cevaplar özellikle meslek gruplarına göre farklılık göstermektedir. Öğretmen katılımcıların verdiği yanıtlardaki temel unsur öğrencilerin eğitim seviyelerindeki düşüklüktür.

“Ben öğretmenlik yapmak istiyordum ama öğretmencilik yapmaya başladım. Sınıftaki disiplin problemleri falan işte...” (G1-K-Öğretmen)

“Ben buraya gelmeden önce doğulu öğrenciler daha saygılı olur diye düşünüyordum ama hiçte öyle çıkmadılar. İstanbul’da da çalıştım ben. Orda ki öğrenciler böyle davranmazlardı. Yani kaba, saygısızca...”
(G10-K-Öğretmen)

Öğretmenlerin diğer bir sorunu ise öğrencilerin onlara bakış açısı, başka bir ifade ile dışarıdan gelen öğretmen ya da batılı öğretmen diye ön yargılı olabilmeleri, bunun yanı sıra Kürt - Türk ayrımını içeren konuşmalar yapabilmeleri öğretmenlerin sıkıntı çektiği konular olarak söylenmiştir.

“Siyasi tavır var. ‘Kürtçülüğe karşı mısınız?’ diye öğrenciler sorabiliyor. Nedense itilmişlik, kakılmışlık, kendini ispatlama duygusu var. ‘Kürtler hakkında ne düşünüyorsunuz?’ gibi sorular soruyorlar. Zannediyorlar ki bizim olaylara bakış açımız Kürt Türk meselesi, ama değil. Ben bakmıyorum ama aslında başka insanlar, batılı arkadaşlar buna dikkat edenler var. Buradan bir şey almayanlar, giymeyenler var. Ben azınlıkta olduğum için böyle düşünmüyorum... Ben Manisalı değil de Antepliyim desem öğrenciler beni daha kolay kabul ederler diye düşünüyorum.”

(G4-K-Öğretmen)

“Geçende derste oldu mesela, inanının konuyu hatırlamıyorum ama öğrenci ‘Diyarbakır başkent olacak’ dedi sırtarak, aklınca espri yaptığını sanıyor, ben çok şaşırdım. Nasıl bir cesaret böyle konuşuyorsun dedim birden, kolay mı öyle bir şey dedim ‘biz yaparız hoca’ dedi. Gerçekten çok şaşırdım zaten şaşkınlıktan ne yapacağımı bilemedim. Türkiye devletinde, okulunda okuyan bir öğrencinin bunu dillendirebilmesi buna cesaret edebilmesi beni çok şaşırttı” (G10-K-Öğretmen)

“Öğrencinin biri ‘hocam biz Atatürk’ü eleştirmiyoruz’ dedi nasıl yani dedim, hadi söyle ne yönde eleştirmek istiyorsun eleştir diyorum öğrenciden ses yok. ‘Hocam işte biz bir şey söyleyemiyoruz’, neyi eleştireceksin oğlum askeri alanda mı siyasi alanda mı, diğer biri de kalktı ‘hocam içki içmiş ya onu eleştirecek’ dedi. Bir de böyle bir şey var burada, onu da belirtin lütfen cemaat yapısı burada fazla, şeriatı isteyen öğrencilerimiz var.” (G15-E-Öğretmen)

“Tarih dersinde onlara Atatürk inkılapları anlattığımda çok geriliyorum. İki anlamda karşı olanlar var. Bir Kürtçülük yapanlar bir de dinciler. Çocuk, İran gibi olmak istiyor, laiklik dinsizlik diyor, düşünsenize bir de bunlara tarih dersi anlatmaya çalışıyorum.” (G2-K-Öğretmen)

Görüldüğü gibi öğretmenler derslerde öğrencilerinin Kürt olmalarını başka bir deyişle farklı bir etnik yapıya sahip olmalarını dillendirip, ulusal devlet politikasına karşı gelen söylemlerde bulunmalarından rahatsızlık duymaktadırlar. Bunun yanısıra Türkiye'nin diğer bir gerçeği olan şeriat rejimine sempati duyan insanların varlığı ve dini cemaatler, özellikle geleneksel yapının sürdüğü, din kurallarının yaptırım gücünün daha fazla hissedildiği doğu bölgelerinde yaşayan öğrencilerin bu tür söylemlerden etkilenerek resmi devlet söylemine ters düşen düşünceler dillendirebilmesine neden olmaktadır. Özellikle resmi devlet ideolojisinin kanıksanmadığı ve devletin kendi resmi otoritesini tam anlamıyla gerçekleştiremediği bölgelerde, devletin resmi kurumlarının yetersizlikleri sonucu oluşan otorite boşluklarını farklı odaklar doldurabilmektedir. Nitekim doğu bölgesinde yaşanan durumda tam budur. Bireyler var olan boşlukları cemaat yapısı ya da Kürt ulusal bilincini oluşturmaya çalışan yasal olmayan örgütler ile doldurmaktadır.

Öğretmenlerin iş hayatıyla ilgili yaşadığı diğer bir sorun yerli öğretmenler ile aralarında ayırım yapıldığı yönündedir. Başka bir ifadeyle dışarıdan gelen öğretmen ile Siverekli öğretmenler arasında ayrımcı davranışlar sergilendiği belirtilmiştir:

“İlk geldiğimde idare tarafından hissettim böyle bir şeyi. Özellikle eşim de söylemişti. O çok büyük sorunlar yaşamıştı. Onların isteklerine boyun eğmek zorunda kaldı. Tabi genellikle doğu kökenli insanlar olunca, o da Çanakkaleli olunca çok işler değişiyor. Bende aynı şekilde idare tarafından çok garip uygulamalara maruz kaldım... Örnek olarak ben işimi hakkıyla yaptığımı düşünüyorum. Geç kalma fobim vardır. Ama buna rağmen Siverekli arkadaşlara bakıyordum hiç umursamıyorlar. Ama yine de müdür gelip bana bağırdı. Bana laf söyledi. Anlayamadım neden böyle yaptığımı. Siverekli ve batılı ayırımı maalesef var. Bunu sadece

öğretmenlerde yapmıyor öğrencilerde de var. Özellikle sekizinci sınıfta ve lisede hani ilk soruyorlar nerelisiniz. Ben de Manisalı deyince Allahtan Manisa’da bulunmuş doğu kökenli insanlar vardı. Çoğu da gitmiş Manisa’ya çalışmaya. Ama batılı olunca bir farklı bakıyorlar. Öğrenciler bile seni yadırgıyorlar. Birazda sanırım mecburiyetten dolayı geldiğimi biliyorlar. Farkındalar. Ve buna içten içe gıcık oluyorlar. Yani benim elimde olsa ben tabi buraya gelmem, onlarda haklılar aslında hani bu buraya keyfinden gelmedi. Devlet gönderdi de geldi mantığı var biraz.” (G4-K-Öğretmen)

“Buranın öğretmeni sosyal yapıdan kopamamış. Bunu da kullanıyor. Siverek’teki öğretmene, yabancı öğretmene bakışı farklı. Ayrımcılık burada biraz daha belirgin.” (G6-E-Öğretmen)

“Eski okulumda hissettim. Müdürün bize karşı bakışı farklıydı. Olabilir, her insan hata yapabilir. Ama onlar hata yaptığında göz ardı edilirken biz hata yaptığımızda yüzümüze vuruluyorsa ya da bürokratik işlemlerin feodal yapıya dayandırılması beni şaşırttı.” (G3-E-Öğretmen)

“Siverekli öğretmen arkadaşlarımızın çoğunda boş vermişlik var. Hatta çok çalışanlar için enayi misin dediklerini bile duydum. Yerli öğretmenler pek fazla sahip çıkmıyorlar. Kırsal, merkez fark etmiyor boş vermişlik var. Bence burayı sevmiyorlar, boş vermişlik var. Çalışkan dediğim hocalarımın çoğu dışarıdan gelmişler. Çok eleştiriyorlar ama kendileri bunu değiştirmek için bir şey yapmıyorlar. Siverekli öğretmenler her zaman kayırılıyor. Bir tanıdığınız varsa sıkıntı yok. Şuan da Siverekli arkadaşlar müdür bey tarafından kayırılırken benim aldığım sevk bile sorun oluyor. Nedeni, benim yerli olmamam.” (G5-K-Öğretmen)

“İş arkadaşlarımla ayırım yok. Bazı şeylerde, ilk geldiğimde Siverekliilere ders programında biraz şeylik yapıyorlardı, biraz kendilerini tutma şeyi var ama artık sorun olmuyor. Umurumda değil.” (G8-K-Öğretmen)

“Çok yıpratıldı beni, ben çok hissettim. Ben bir şey yapsam kızarlar aynısını Siverekli bir hoca yapsa kimse bir şey demez. Bunu bazıları kasıtlı yapıyor, bazıları da farkında değil en azından ben öyle umut ediyorum.” (G15-K-Öğretmen)

Görüldüğü gibi Siverek dışından gelmiş öğretmenlerin bazıları, yerli öğretmenler tarafından ayrımcılığa uğradığını düşünmektedir. Katılımcıların Siverekli olmamaları, yerli öğretmenler tarafından kendilerinin kabul edilmemelerinin nedeni olarak belirtilmektedir. Siverekli öğretmenler kendi kimliklerinde farklı bir kimliğe sahip yabancı öğretmenleri kendi gruplarının bir parçası olarak değerlendirmemektedirler. Aynı şekilde yabancı öğretmenlerde kendilerini farklı görmektedirler. Aslında bu görüşler aidiyetlik kavramına dolayısıyla kimlik kavramına işaret etmektedirler. Yerli öğretmenler kendileri gibi Kürt olmayan, coğrafi yakınlıkları olmayan ve benzer kültürel kimliğe sahip olmadıkları öğretmenleri yabancı olarak görmektedirler. Elbette ki bu durum “biz” olmanın bilinciyle ortaya çıkmaktadır. Ancak bu durumu Siverekli olmayan öğretmen, ayrımcılık ve dışlanmışlık olarak algılamaktadır. Sonuçta bireylerin farklı etnik ve kültürel kimliklere sahip olmaları birini diğerine göre ötekileştirmektedir.

Bunun yanısıra yerli öğretmenler arasında birincil ilişkilerin yoğun şekilde olması profesyonel yaşamın işlerliğinin devam etmesini engellemektedir. Ayrıca yerli öğretmenlerin Siverek'teki sosyal yapıdan her ne kadar şikayetçi olsa da yapının devamını sağlamakta olduğu söylenmiştir. “Burada bir öğretmen yeğeni için ya da aşiretinden bir adamın oğlu için not isteyebiliyor. Ki isteyende aşiret yapısına karşı kişi...” (G13-E-Öğretmen) örneğinde olduğu gibi özellikle sosyal yaşamda çok etkisi olan aşiret yapısının devamı sağlanmış olmaktadır. Doğunun bir özelliği olarak gösterilen aşiret yapısı ve yoğun duygusal bağlılıkların yaşandığı geniş aile yapısı sosyal yaşamın düzenlenmesinde etkisi göstermeye devam etmektedir. Modern değerleri ve devletin resmi milli eğitim amaçlarını öğrencilere kazandırmakla görevli olan aynı zaman bu değerlere ters düşen geleneksel yapıda yetişmiş doğulu kimliğe sahip öğretmenler ise doğu bölgesinde süren yapının bir aktörü olarak sosyal yaşamda var olmaktadır.

Sağlık hizmetlerinde çalışan görevlilerin en çok sorun olarak gösterdikleri durumlar dil farklılığı ve hizmet verdikleri halkın bilinçsiz davranışları olarak gösterilebilir.

“Dil sorun, anlatamıyorsun derdini, önceden bilinen şeyler var. İşte tetenoz aşısı kısır yapar, yaptırmayız. Dışarıdan gelene açık değiller ama artık açılmışlar. Dışarıdan gelen insanlar da sorun olabiliyor. Kapıyı çalışıyorsun kimlik nosunu vermiyor mesela, güvenmiyor. Bizim insanlarımızda sorun var daha çok. Çoğu dinler, sorun çıkartanlarda var. Ev adresi isteriz vermez çünkü bilmiyor, kavga çıkartır. Ben Siverekliyim adresim bu.” (G16-K-Ebe)

“Sen bunu yapacaksın kuralı anlatıyorsun. Kabul etmiyor. Örneğin reçetesiz enjeksiyon yapmıyoruz, hem benim hem de hastanın güvenliği için gerekli... Hayır, yapacaksın diyor bu şekilde diretebiliyor. Benim yapmamı sağlayacak yerlere gidebileceğini söylüyor bu şekilde de tehdit edebiliyor.” (G17-K-Hemşire)

“Halk bilinçsiz anlatıyorsun anlamıyorlar, eğitimsizler. Aşı yaptırmıyorlar kısırlık yapar diye, yaşını bilmiyor.” (G20-K-Hemşire)

“Dil çok büyük bir sorun tabii, hasta kendini anlatamıyor, neren ağrıyor diyorum anlatamıyor, çok zorlanıyoruz.” (G19-E-Doktor)

Bunun yansısı doktorlar ve hemşireler genellikle dışarıdan olduğu için iş arkadaşlarıyla aralarında sorunlar yaşamadıklarını şöyle ifade etmişlerdir:

“İş arkadaşlarım genelde dışarıdan, buralı olanlar da var ama buralı olanlarda burada büyümemişler. Sorun yaşamıyoruz aynı biz gibi.” (G20-K-Hemşire)

“Genellikle arkadaşlarımızla sorunumuz yok, zaten hepsi eğitilmiş, dışarıdan gelmiş, buralı olanlarda dışarıda okumuş sorunumuz yok.”

(G21-K-Hemşire)

Söylemlerden anlaşılan katılımcıların kendilerinden farklı olmayan kısaca benzer etnisite ve kültürel değerlere sahip meslektaşları arasında ayrımcılık gibi sorunlar yaşanmamaktadır. Benzer sosyal aidiyetliklere sahip arasında “biz” bilinci oluşabilmekte, “ötekiler” arasında olduğu gibi yabancılaşma duygusu oluşmamaktadır. “Aynı biz gibi” söyleminde olduğu üzere Türk olmak ve benzer kültürel değerlere sahip olmak sağlık çalışanları arasında birliktelik duygusu ve biz bilinci oluşturmaktadır.

Bunun yanısıra Sağlık Daire Müdürlüğünde sağlık teknisyeni olarak çalışan bir katılımcı ise dairede genellikle yerli halktan memurların olduğunu, onlarla çok sorunlar yaşadığını şöyle anlatmıştır: “İşyerim sorunluymuştu. Çalıştığım ortam geneli buralıydı. Yabancı olan sadece ben vardım, bir arkadaş daha vardı. Dışlandım, laf söylemeler, kasıtlı yapanlar vardı. Çok sorunlar yaşadım.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni) Bu örnekten de anlaşılacağı üzere Siverekli iş arkadaşlarına sahip dışarıdan gelen memurlar, öğretmenler örneğinde olduğu gibi benzer bir ayrıma maruz kaldıklarını düşünmektedirler. Benzer bir algıya sahip olanlar ise nüfus dairesinde çalışan memurlardır. Bunun yanısıra nüfus memurları özellikle kadın olmaları ve dışarıdan gelmeleri ile dil farklılığından dolayı çok fazla sorun yaşadıklarını vurgulamışlardır:

“Var. Bizim halkımız ezilmesin, onlar çalışsın biz oturalım kazanalım, ama onlar çalışsın. Bizi daha fazla çalıştırıyorlar. İnanın, biz iki gün rahatladık. Hemen bizi başka servislere verdiler. Her yönde bu farklılığı hissediyorsunuz.” (G30-K-Nüfus Memuru)

“Burada dil sorunu oldu. O seni anlamıyor, sen onu anlamıyorsun. İnsanları inandırmada zorlanıyorsun. İnanmıyorlar. Ben hep kızılırdım asık suratlı memurlara niye hep böyleler diye. Ama oluyormuş insan. Hak veriyorum şimdi onlara. Nedeni, sen buralı değilsin. Sürekli dışlanma psikolojisi onlarınki, sürekli dışlandıklarını sanıyorlar. Oysaki onlar şimdi

bize hissettiriyorlar bunu. Sen onların memleketine gelince onlarda sizi ayırt ediyormuş. O da seni dışlıyormuş.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Diyorlar ya ayırım yapıyorlar diye onlar çok ayırım yapıyor. Mesela geliyor bana. İstiyor, ben veremeyeceğimi söylüyorum. Bana baktı adam böyle sen Siverekli misin? ... Hayır değilim... Hı belli diyor, ondan vermiyon diyor. O zaman git Siverekli versin dedim onlar verebiliyorsa, buradakilerin çoğu Siverekli, sağ olsunlar onlarda bizim yok dediğimize var demiyorlar. Ama sonuçta onlarda buralı. Tabii ki bir fark oluyor.” (G30-K-Nüfus Memuru)

Katılımcılar Siverekli olmamalarından dolayı hem hizmet verdiği yerli halktan hem de çalıştığı yerli memur arkadaşlarıyla sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle ayrımcılık yapıldığını söyleyen yerli halkın kendisinin ayırım yaptığını düşünen katılımcılar bu durum nedeniyle fazlasıyla sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Güvenlik güçlerinde çalışan memurların ise iş arkadaşlarının hepsi dışarıdan olduğu için kendi meslektaşları ile bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Hatta kendilerini bir aile olarak gördüklerini ve Siverek'te kalmayı dayanılır kılanın bu olduğunu söylemektedirler. Yapılan görüşmelerde polislerin Siverek'e karşı diğer meslek gruplarındaki katılımcılardan daha farklı bir tavır sergiledikleri gözlenmiştir. Polislerin hepsi Siverek'ten bir an önce gitmek istediklerini vurgulamışlardır. Bu durumun nedeni 2009 yılının Haziran ayında bir polis memurunun şehit edilmesi olayıdır. Gazetelerde küçük bir köşede yer bulan bu olay aslında Siverek'teki sosyal yapının kötü sonuçlarından biridir. Polis memuru Tarım Bakanlığına bağlı olan Siverek Ofis binasında çıkan çatışmada şehit edilmiştir. Olayın nedeni ofise mal getiren kamyon şoförlerinin sıra için birbirleriyle kavga etmeleridir. Aşiret bağlantıları olan bu insanlar sorunlarını silahla çözmeye yönelmişler ve bu sırada bir polis memuru da çıkan çatışmada öldürülmüştür. Bu yaşanan olay sonucunda polis katılımcılar Siverek ilçesinden bir an önce gitmek istediklerini ve Siverek'e karşı tepkilerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Çok kötü şeyler görebiliyoruz her yerde. Benim arkadaşım mesela burada on lira için şehit oldu. Kamyon sırası için. Yani bu cahillikten kaynaklanıyor. Ağanın verdiği emir üstüne bir insanı öldürmek cahilliktir. İnsanlarda, buradaki insanlarda istemiyor ağalık sisteminin kalkmasını. İnsanlar buradan yararlanıyor, işlerine geliyor.” (G26-E-Polis)

“İnsanlar çok farklı burada özellikle menfaatçilik burada, ne bileyim arkadaşım on milyon için şehit oldu. Burada öyle bir durumda yaşadık. Zaten bu durumdan sonra ben burada dört, altı yıl kalırım diyen arkadaşlarım yüzde seksen burada kalmak istemiyorlar. Hepsi tercih yapıp gidiyorlar... Olayda aşiretçilik var. İki aşiret arasındaki kavga, on milyon kıvılcım oldu.” (G29-E-Polis)

“...Olayı duymuşsunuzdur bir arkadaşımız şehit edildi. Böyle küçük bir ilçede böyle bir olay yaşamak bizi çok sarstı, aşiretçilik halan devam ederse olur tabi böyle şeyler, insanlar cahiller, işte böyle şeylerle uğraşıyoruz adam hiçbir şey anlamıyor anlatıyorsun yok.” (G25-K-Polis)

Her polis memuru konuşmasında bu olaya yer vermiştir. Bu olayın onları çok etkilediği görülmektedir. Yaşanan bu trajik olay polis memurları arasında olumsuz Siverek algısının oluşmasında etkili olmuştur. Bunun yansısı polislerin yerli halkla yaşadığı diğer sorunlara şunlar örnek verilebilir:

“Trafik kurallarına dikkat edilmiyor. X-ray cihazımız var. Onu kullanmasını bilmiyorlar... İlkokul çocuğu biliyor ama bir türlü öğrenemediler. Adam cihazın diğer tarafından geçiyor. Bazen öğretmeye çalışıyorum ama bir zaman sonra bıkiyorsun, anlamıyorlar.”(G24-E-Polis)

“Burada para için yapılmayacak hiçbir şey yok. Suçlunun en iyi saklanacağı yer burası. Korku, belayı üzerlerine almamak için tanık olduğu olayda ifade vermiyor. Bir de zamanında şu yaşanmış, söylenen vurulmuş, düşman olmaktan korkuyor. Bir de herkes akraba kimlerdesin bucak, soyadı bucak değil. Soyadının hiçbir harfi tutmuyor ama adam ben

şunlardanım diyor belki yirmi sene önce bir kız vermişlerdir. Bizde böyle değil.” (G26-E-Polis)

“Devamlı, iş hayatında sorun var. Uygulama da şüpheli gördüğümüz araçlara bakarız. Birini şüpheli görmedik gönderdik. Diğerini gördük mesela, bu sefer niye onu değil de bizi durdurdun diye çıkışıyorlar. Ya da arabasına park cezası var onu şikayete geliyor o kadar arabanın içinde benimki niye diye, şikayet ediyor... Nedeni, devlet bu zamana kadar fazla ilgilenmediği için kendilerini devamlı olarak ezilmiş olarak görüyorlar.” (G29-E-Polis)

“Kadına şiddet, bu zaten buraların en büyük sorunu, kadın dayak yiyor kocasından, gel şikayetçi ol diyoruz, seni korumaya alacağız, sosyal hizmetle birlikte. Kesinlikle şikayetçi olmuyor. Ben ne yaparım diyor.” (G28-K-Polis)

Polislerin yaşadığı en büyük sorunlardan biri yakaladıkları suçluların, şikayetçi olunmadığı için serbest kalınması olarak gösterilmiştir. Polis katılımcılar, özellikle şikayetçi olma konusunda insanların korku duyduklarını söylemektedirler. Yerli halk kendi güvenliklerini korumak için sosyal hayatta güvenlik güçleriyle pek ilişkiye girmemektedirler. Güvenlikle ilgili sorunları yasal yollardan değil, yasal olmayan ağalık gibi ilişkiler aracılığıyla çözmeye çalışmaktadırlar.

Meslek grubuna göre verilen yanıtlarda bazı farklılıklar olsa de genel olarak 14. soruya verilen yanıtların benzerlik gösterdiği noktalar bulunmaktadır. Özellikle yerli halktan insanların, katılımcıların kendilerine karşı ayrımcı bir tavır sergilediklerini düşünmeleri ortak sorun olarak ifade edilmiştir. Bunun yanısıra dil farklılığı ve halkın siyasi anlamda resmi devlet ideolojisine karşı tutumlarını dillendirilmesi diğer sorunlardandır.

15. soru olan “Yerli halk ile sosyal ilişkilerinizde sorun yaşadınız mı?” ve 16. soru olan “Siverekli arkadaşlarınız var mı?” sorularıyla, dışarıdan gelen insanların yerli

insana bakış açısı öğrenilmek istenilmiş, ön yargılarının olup olmadığı sorgulanmıştır. Katılımcıların birçoğu yerli halktan insanlarla birebir sorun yaşamadığını söylemiştir. “Daha kolay anlaşıyorsun. Söylediğinde dinliyorlar, dışarıdan gelen insana değer veriyorlar.” (G18-K-Sağlık teknisyeni) diyen bir katılımcı, Siverekli bazı arkadaşlarına göre yerli halkla daha iyi anlaştığını söylemiştir. Katılımcılar yerli halkla fazla bireysel sorunlar yaşamadığını belirtirken genel olarak Siverek’teki yerleşik yapının oluşturduğu zihniyetle çatıştıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra birçok katılımcı yine yerli halkı saygılı olarak nitelendirmesine karşı, ortak sosyal ilişkiler ve paylaşımları olmadığından dolayı çok görüşmediklerini söylemiştir.

“Siverekli arkadaşlarım yok. Bu bilinçli bir tercih, biraz da karşılıklı. Aynı binanın içindeyiz ama farklı pencerelerden bakıyoruz hayata, pek ortak noktalarımız yok, bakış açılarımız çok farklı. Paylaşacak ortak değerlerimiz yok.” (G2-K-Öğretmen)

Bir katılımcı yerli halktan kişilerle görüştüğünü ancak farklılığını koruyabilmek için direnç gösterdiğini şöyle ifade etmiştir:

“Sosyal çevremiz pek fazla yok, Siverek’te bayan öğretmen olmak çok zor. Benimde konuşmam bozuluyor. Ama Aydın’a dönünce düzeltiyorum. Ben buradan bir insan olmak istemiyorum, farklılığımı korumalıyım, asimile olmak istemiyorum. Benim bir kültürüm var, benliğimi korumalıyım.” (G5-K-Öğretmen)

Diğer bir katılımcı ise yine Siverekli arkadaşlarının çok olduğunu ve görüştiklerini söylemiş, onları “çok iyi insanlar” olarak nitelendirmiştir. Görüşmenin seyrine göre araştırmacının sorduğu “Siyasi konuşmalar yapıyor musunuz?” ek sorusuna verdiği yanıt “Hayır” olmuştur. Bu noktada nedeni sorulmuş “Açılmıyor konu.” yanıtını almıştır. Bunun üzerine araştırmacı “Açılrsa rahat konuşabileceğinizi düşünüyor musunuz?” sorusunu yöneltmiş ve verilen yanıt da şöyle olmuştur:

“... Konuşamam herhalde. Ama etnik açıdan farklılık yani ben Türküm diye bana farklı davranmalarını görmüyorum. Bir esnafa falan gittiğimde öyle bir ayırım yok. Ben bu anlamda dedim ama bir Siverekliyle oturup siyaset ben hayatta konuşmam. Sınıfta da konuşamam.” (G9-E-Öğretmen)

Özellikle “siyaset” olarak ifade etmeye çalıştığı, Kürtlerin siyasal talepleri, ulusal kimlik üzerine tartışmalardır. Katılımcı bu konudaki farkı önceden kabul etmiş görünmektedir.

Nüfus dairesinde çalışan katılımcı ise iş yerinden bazı arkadaşları olduğunu ve onun haricinde arkadaşı olmadığını söylemiştir. Bunun bilinçli bir tercih olup olmadığı sorusu üzerine “Evet, zaten burada çok çalışan bayan kesimi yok. Zaten bir dil problemi var. Konuşabilse bile ne kadar ne paylaşabilirsin.” (G30-K-Nüfus Memuru) şeklinde yanıtlamıştır.

Bir diğer yanıt ise: “Karşı komşuyla bir tek, o kültürlü biri. Başka insanlarla görüşmüyorum çünkü selam bile vermiyorlar. Ne görüşebilirsin.”(G31-K-Nüfus Memuru) şeklindedir. Yerli halkın bir kısmının dışarıdan gelen memurlarla sosyal ilişki kurma isteğinin fazla olmadığını belirtmiştir.

Bir polis katılımcı Siverek’te arkadaşı olmadığını şöyle açıklamıştır:

“İlk başlarda birkaç arkadaşım vardı. Neye istinaden oldu. Mesela adamın işyeri var, koca bir Türk bayrağı, oda büyüklüğünde, koca bir Türk bayrağı asmış. Böyle bir insanı doğuda görüyorsunuz, valla helal olsun diyorsunuz. Bu adamın taşlanma riski var, kurşunlanma riski var, buranın halkında çok farklı insan var. Bu adam korkmadan Türk bayrağını asabilmişse helal olsun diyorsunuz. Bakıyorsunuz, biz sonradan geldiğimiz için önceden gelen arkadaşların takıldığı burası iyidir dediği, bizden biridir, devlete yakın biridir dediği insanlarla samimiyetimiz oldu. Ama bu insanların zamanla öyle göründüğünü, öyle olmadığını gördük... Nedeni bilmiyorum neden böyle yapıyorlar. Ama sanırım emniyeti

kendilerine yakın tutmaya çalışıyorlar... Burada para için yapılmayacak hiçbir şey yok.” (G24-E-Polis)

Bu cevabın üzerine “Bu bilinçli bir tercih mi?” sorusu sorulmuştur: “Evet. Benim Siverekli arkadaşım olursa mutlaka çıkar için bir şey isteyecektir. Bu deneyim ile sabit.” Polis memuru yerli halkın sosyal ilişkilerini günlük çıkarları için kullanabileceği öne sürmüştür. Ayrıca yapılan açıklamadan siyasal görüşlerin güvenlik, ekonomik gibi ilişkilerin gerçekleştirilmesinde araç olarak kullanıldığı görülmektedir.

17. soru “Siverek’te etnik farklılığı hissettiniz mi?” sorusu katılımcılara yöneltilerek dışarıdan gelen memurlara, Siverekli insanların yaklaşımlarında etnik farklılığın bir etken olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Genel olarak katılımcılar etnik farklılık olarak “Kürt Türk olmak mı diye soruyorsunuz?” şeklinde sorarak, soruyu anlamaya çalışmıştır. Bu noktada diğer bir unsur ise iş yerinde yapılan görüşmelerde Kürt Türk kelimeleri kullanırken ve bu soruya cevap verirken katılımcılar seslerini biraz daha kısarak konuşmuşlardır. Katılımcıların bir kısmı bu soruyu ayrımcılık olarak algılamış ve öncelikle kendilerinin böyle bir ayırım yapmadığını belirtmiştir. Belirgin ayrımlar hissetmediğini belirten katılımcılar düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

“Ben Siverekli insanlarla aynı ortamda bulundum, ben onlara bu farklılığı hissettirecek bir şey yapmadım. Türkiye çok uluslu bir millet. Sorun olmadı.” (G3-E-Öğretmen)

“Sen şusun şeklinde hissetmedim. Ayırım hissetmedim. Karadeniz’e gitseniz o etnik yapı kültüre mutlaka etki edecektir. Mutlaka bunun etkisi vardır.” (G6-E-Öğretmen)

“Ayırım yok, ders anlatırken çok karşı çıkmıyor öğrenciler. Ben daha fazla bekliyordum.” (G1-K-Öğretmen)

Katılımcıların genelinin etnik farklılığı ayrımcılık olarak algılaması dikkat çekicidir. Etnisitenin bir farklılık unsuru olarak değil de ayrımcılık olarak nitelendirilmesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Etnisite katılımcılar tarafından ülke içinde bölücülük, dışlanmışlık olarak algılanmaktadır. Toplumun etnik farklılığı kültürel boyutundan daha çok ırksal ya da köken farklılığı olarak algılanması, Türkiye’de yıllardır etnisite hakkında oluşmuş kolektif bilincin yansıması olarak görülebilir. Türk milliyetçiliği çerçevesinde şekillenmiş Türkiye resmi devlet ideolojisi farklı etnik kökendeki insanları da Türk olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla Türklük kategorisinden farklı bir etnik kimliğin dillendirilmesi ülkenin bölünmesi olarak algılanan ayrımcılık görüşünü doğurmaktadır. Bunun yanısıra etnik farklılığı hissettiğini belirten katılımcılar ise düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Ben ve sen hitapları var. Bu şekilde algılıyorlar. Kültürel ve etnik anlamda farklılık olarak ortaya koyuyorlar.” (G2-K-Öğretmen)

“Çok oldu. Çıktığımız zaman, aaa! Bak bu buralı değil. Aslında dışarıda biraz daha kibarlar. Dışarıdan gelenlere misafirperverlikleri var ama birebir muhatap olduğun zaman yani sana işi düştüğü zaman, o dışarıda gösterdiği kibarlığı göstermiyor.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Evet, şunu söyleyeyim ben kendimi sosyalist olarak nitelendiren bir insanım ama buraya gelince milliyetçi oldum. Artık siz anlayın.”
(G11-K-Öğretmen)

“Ben Hakkari’ye (merkez) kadar gitmiş bir insanım sonuçta orda da Kürt vatandaşlar var. Ama bende öyle bir şey yok ama çocuklardan sürekli öyle bir tepki gelir. Çocuklara derim siz ayırım yaparsanız. Beni ayırırsanız bende size yapmak zorunda kalırım diyorum. Orda da böyle bir sorun yaşamadım, burada da yaşamam da. Ama buranın halkının kendinin içinde dışlanmışlık hissi var. Halbuki öyle bir şey yok yani ben onları dışlamış olsam tutup da memleketimden bu kadar uzağa gelip de seni yetiştirmeye

çalışmam zaten, yani ben seni düşman kabul ediyorsam ayrı kabul ediyorsam niye yetiştireyim ki... Ayrımcılığı olumsuz yönde düşünüyorlar, olumlu olsa amenna diyeceklerde olumsuz yönden de kesinlikle ayrımcılık yok, sen de bu adamlara ders anlatıyorsun. Kendi içlerinde kendi kişilikleriyle ilgi sorunları var bence, kendi takıntıları bu. Kimsenin böyle bir şey yaptığı yok yani. Ben buraya gelene kadar da Kürt açılımı sorunu çıkana kadar da ben Kürtlerin Türklerin ayırım yapıldığını hiç bir zaman görmedim. Cumhurbaşkanı bile var kendilerinden. Yapmasınlar, ben de Arabım ama Araplardan cumhurbaşkanı olmuyor, milletvekili seçilmiyor, niye polis yapmıyorsun niye belediye başkanı bizden çıkmıyor diye hiç! Ya da kendi ülkemi kurayım diye bir ayırım yapmayı düşünmüyorum yani bir girişimde kesinlikle bulunmuyorum, düşünmüyorum da. Yani öyle bir fikir de yok yani bu tamamen şeydir, bu topluluktakilerin kendi zihniyetiyle ilgilidir.” (G8-K-Öğretmen)

Arap olduğunu belirten katılımcının söyledikleri dikkat çekicidir. Kendisinin Türk olmadığını fakat devlet ideolojisi ile bir çatışma yaşamadığını belirtmektedir. Farklı bir etnik kökene sahip olması kimlik talebi oluşturmamaktadır. Arapların devlete bağlı olduğunu ifade eden katılımcı, Arap etnisitesinin Türkiye devletine adapte olduğunu ifade etmektedir. Etnik kimliklerinin farklı olması siyasi taleplere dönüşmemektedir.

Görüldüğü gibi etnik farklılığı hisseden katılımcılar, yerli halkın kendisinin bu ayrımı yaptığını düşünmektedir. Katılımcılar kendilerinin Kürt ya da Türk olarak yaklaşmadıklarını ama yerli halkın bu ayrımı perçinleyen davranışlarda ve söylemlerde bulunduğunu ifade etmişlerdir. Sonuçta hem yerli halk hem de dışarıdan gelen memurlar karşılıklı olarak ayrımcılığın yapıldığını düşünmektedir.

Polis katılımcıların özellikle bu konuda daha hassas olduğu gözlenmiştir. Devletin resmi güvenlik güçleri olmaları, onların devletin bölünmez bütünlüğünün korucusu konumunda olmaları yönündeki bilinç, söylemlerinden anlaşılmaktadır. Kendilerinin böyle bir ayrımcılık yapmadıklarını kesin olarak belirtmişlerdir. Ancak

yerli halkın polislerin böyle bir ayırım yaptığını düşündüklerini de ifade etmişlerdir. Bunun nedeni olarak da geçmiş yıllardaki polis ve askerlerin Kürt vatandaşlara karşı yaklaşımlarının yarattığı bir bilinç olarak açıklanmıştır. Bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmişlerdir:

“Kendileri böyle yapıyorlar. Kendilerini farklı olarak görüyorlar. Sanki ben Siverekliyim de onlar buralı değilmiş gibi davranıyorlar. İstememezlik gibi bir durumları yok. Emniyete karşı olmadı, olmazda. O da şeyden kaynaklanıyor daha önce ihtilal döneminde bizim ve askeriyenin yapmış olduğu uygulamalardan kaynaklanıyor, gerçekten çok kötü şeyler yapmışlar. Birazcık korku var.” (G27-E-Polis)

“Kürt Türk falan mı? Çok yaygın o. Burada mesela denk geldiğim oluyor adam geliyor Kürtçe konuşuyor ben bilmiyorum, adam diyor ki nasıl anlamazsın. Diyorum ki beyefendi sen nerde yaşıyorsun Türkiye’de, Türkiye’nin dili Türkçe değil mi. Türkçe sor cevaplayayım. Ben sana anlamadığın İngilizce cevap versem mesela, sonrasında Kürtçe konuşuyor anlamıyor diyorum, dil sorun.” (G24-E-Polis)

“Bir kere adam gelirken ön yargıyla geliyor, bana da güvenmiyor, ne de olsa bana kötü davranacak, dışlayacak diye korkuyorlar, eziklik psikolojisi işte, tamam yılların verdiği bir birikim olmuş ama onlarda bunu değiştirmek için hiçbir şey yapmıyor” (G29-E-Polis)

Sağlık memurları direkt olarak yerli halkın her kesiminde iş ortamında karşılaştığı için meslek grubu olarak sağlık hizmetlerinde çalışanların böyle bir farklılığı -yine onların deyimiyle ayırımı- daha fazla hissedildiği görülmektedir. Özellikle çevre sağlık ocaklarında ve devlet hastanesinde çalışan görevliler bu tür yaklaşımla çok karşılaştıklarını vurgulamışlardır. Örneğin Siverek merkezinde olan ama merkeze daha uzak bir sağlık ocağında çalışmış bir hemşire “kesinlikle Şirinkuyu’da hissediliyor.” (G21-K-Hemşire) diyerek yaklaşımlarının “ biz Kürdüz, siz Türksünüz” şeklinde olduğunu söylemektedir. Diğer bir katılımcı ise görüşlerini şöyle belirtmiştir:

“Evet. Bence özellikle Kürtler bunu daha fazla yapıyorlar. En başta da o var. Hani biz Kürt olduğumuz için bize şöyle davranıyorsunuz tarzında yaklaşıyorlardı. İlk geldiğim zamanlar şu anda yok, o ama bizim kendi personelimiz arasında da Türk Kürt diye ayırıyorlar. Ama benim geldiğim yer, ben Ankara’dan geldim sonuçta Ankara merkez, bir sürü insan var orda hiç kimse davranmıyor böyle sen Kürtsün. Benim orda da çok Kürt arkadaşım vardı. Benim ev arkadaşımın nişanlısı Urfalıydı. Ben onu çok severdim. Biz ona hiç bir zaman sen Kürtsün demedik. Ya da o bize böyle yaklaşmadı ama buraya gelince o ayırım çok bariz, insanlar hatırlatıyor size sürekli biz Kürdüz siz Türksünüz biz ayırıyoruz diye” (G17-K-Hemşire)

Sağlık çalışanlarının kendilerinin böyle bir ayırım yapmadığı konusunda araştırmacıyı inandırmaya, ikna etmeye çalışmaları dikkat çekicidir. “Zaten biliyorsunuz bizim böyle bir ayırım yapmamız iş ahlakına, insanlığa sığmaz.” (G19-E-Doktor) diyerek hem mesleklerinden hem de kendilerini daha bilinçli görmelerinden dolayı böyle bir ayırım yapmadıklarını ısrarla belirtmişlerdir. Ancak yerli halkın etnik kökeninden dolayı ayrımcılığa uğradıkları düşüncesinin varlığını katılımcılar iş yaşamlarında fazlasıyla gözlemlediklerini söylemişlerdir. Bir doktor da “ Tamam kabul ediyorum sağlık çalışanlarının genel bir tavrı vardır böyle halk arasında bilinen, di mi biraz ukala olarak görülür özellikle doktorlar ama inanın ben bir hastaya sinirlendiğimde onun Kürt olduğu için değil bilinçsizliğine sinirleniyorum. Bu Ankara’da olsa da böyle olur. Ama onlar Kürt oldukları için böyle davrandığımı düşünüyorlar.” (G22-E-Doktor) şeklinde söyleyerek kendilerinin etnik köken bakımından ayırım yapmadıklarını fakat yerli halkın böyle düşündüğünü ifade etmiştir.

Sağlık Dairesi Müdürlüğünde çalışan ve bu birimde Siverekli yerli halktan memurlar olduğunu belirtmiş bir diğer katılımcı ise özellikle iş arkadaşları arasında bu ayrımı hissettiğini söylemiştir:

“Sürekli yaşıyoruz. Hissetmemek mümkün değil. Zaten buralı olan arkadaşlarımla böyle muhabbetler hiç bir zaman açılmaz. Açılmadığı için zaten arkadaş olabiliyoruz. Yoksa olamayız.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni)

Genel olarak katılımcıların yanıtları değerlendirildiğinde direkt ya da dolaylı olarak etnik farklılığı hissettikleri anlaşılmaktadır. Ancak bu farklılık bir ayrımcılık olarak hem yerli halk, hem de dışarıdan gelen memurlar tarafından karşılıklı olarak birbirleri üzerinden hissedilmiştir.

18. soru olan “Dil sorunları yaşadınız mı?” sorusu özellikle dil konusuna değinmeyen katılımcılar için tekrar sorulmuştur. Verilen yanıtlardan ise dil farklılığının Siverekli insanlar ile anlaşmalarında ve özellikle mesleklerini icra etmelerinde bir engel olarak görüldüğü anlaşılmıştır:

“İlk önce kendimi yabancı ülkede gibi hissediyordum. Konuştukları dili anlamıyorum bir de ben İngilizce öğretmeniyim. Daha da zorlandım.”

(G3-E-Öğretmen)

“Batılı olduğumu söyleyince öğrenciler kötü gözle bakıyorlar. Yani sanki ben onları dışlıyormuşum gibi ya da Kürtçeye karşıymışım gibi. İlköğretimde daha fazla idi kızdıkları zaman birden Kürtçe konuşmaya başlıyorlardı. Bundan çok rahatsız oluyordum. Bir türlü engelleyemiyordum. Hemen bir anda değiştiriyorlardı.”(G13-E-Öğretmen)

“Dil sorunu yaşadım. Türkçeyi bilmiyorlardı. Aile Kürtçe konuşuyordu. Ama okulda bunu aşabilmek için çok çalıştım. Onlarla özel ilgileniyordum Türkçeyi öğretmeye çalıştım.” (G6-E-Öğretmen)

“İlk Van’da çok zorlandım. Göle gül deyişlerini unutmuyorum. Kendi dilleri Kürtçe olması etkili. Eğitimden de yoksunluk var. İlk gittiğim yerde iki binli yılların başında bu kadar rahat konuşamıyorlardı. Ancak belli bir ortamda kendi aralarında konuşmaları rahatsız ediyor ama onun haricine çok sorun yok sonuçta bu bir devlet politikası haline gelmiş.”

(G7-E-Öğretmen)

“Benim dilim bozuldu biraz. Spot lamba dedim spotu bilmeyen çıktı. Halbuki kaçak elektrikten dolayı hepsinin evinde spot vardır ne olduğunu

bilmiyorlar. Şiveden öte kelime dağarcından. Benimde şivem de farklı ama bu kadar değil. Bizde o kadar değil. Ben Türkiyece konuşuyorum (gülerek).” (G8-K-Öğretmen)

Bazı katılımcılar dil farklılığının etnik kimliğin bir göstergesi olarak yerli halk tarafından kullanıldığını ileri sürmüşlerdir. Kilisli bir katılımcı bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Ben Kürtçeye yabancı değilim. Tanıdığım Kürtçe konuşan insanlar bunu ayrı bir dil olarak yaşayıp, ırkçılık boyutunda kullanılmıyordu. Sadece kendilerini ifade etme aracı olarak görüyorlardı. Ama burada dil kimlik olarak algılanıyor ve bunu ön plana çıkartmak için çabaları var. Anadil olarak Kürtçe ve koruma amaçlı, kendilerini daha rahat ifade ettikleri için tercih ediyorlar.” (G2-K-Öğretmen)

“Mesela öğretmenler odasında, tamam anadilin konuş ama ben varım acaba ben İngilizce konuşsam diğer arkadaşlarımla, Türkçe bildiğim halde bilerek ne hissedecekler, empati kuramıyorlar. Neden çünkü dil onlar için kimliğin temel yapı taşı ve işin ilginç tarafı onlar için bir üstünlük aracı hani ben bilmiyorum ya, yılların dışlanmışlık psikolojisi. Hemen belirteyim bunun oluşmasında onların payı hem de çok payı var. Geçen yılları telafi etmeye çalışıyorlar.” (G10-K-Öğretmen)

Kimi katılımcıların ise özellikle resmi kurumlarda Kürtçe konuşma isteğinin olmasını yadırgadıklarını ve bu duruşa karşı tepkili olduklarını belirtmiştir:

“Çok. Anlamıyorum zaten. Öğrenmek de istemiyorum açıkçası. Resmi kurumda resmi dil konuşulur. İstesem öğrenirim ama ben burada on yılda kalsam o dili öğrenmem. Burası devlet dairesi ise Türkçe konuşmak zorunda. Kendi özgür konuşsun.” (G30-K-Nüfus Memuru)

Anlaşılabacağı üzere dil bir farklılık unsuru olarak görülmektedir. Bunun yanısıra ulusal etnik kimlikten ayrı etnik kimlik talebinin bir göstergesi olarak dil kullanılmaktadır. Katılımcılar yerli halkın anadil konuşma özgürlüğünden ayrı olarak her yerde Kürtçe konuşma isteğini bir kimlik politikası olarak değerlendirmektedirler. Katılımcılar tarafından dil, etnik farklılığın temel bir göstergesi olarak ifade edilmiştir. Başka bir deyişle ulusal dil olan Türkçeden farklı Kürtçenin resmi devlet dairelerinde konuşulması ulusal bilince karşıt bir duruş olarak algılanmaktadır. Devletin resmi tarihinde ulusçuluğun önemli bir unsuru olarak kabul edilen tek dil tezi toplumsal bilince yerleşmiş milliyetçi unsurlardan biridir. Türkçeden farklı olan Kürtçenin devlet kurumlarında kullanılmak istenmesi ulus devlet ideolojisinin temellerini sarsmak olarak algılanmaktadır. Sonuçta Kürtçenin Kürtler tarafından kullanılması Kürt kimliğinin bir göstergesi olarak anlaşılmaktadır.

19. soru olan “Burayı güvenli bir şehir olarak görüyor musunuz? Neden?” sorusu özellikle bir doğu ilçesi olarak görülen Siverek’in hem terör olaylarıyla ilgili, hem de suça bakışla ilgili katılımcıların algılayışlarını ortaya çıkartmak için sorulmuştur. Verilen yanıtlar genel olarak şöyledir:

“Evet, güvenli terör olayları yok çünkü.” (G9-E-Öğretmen)

“Hiçbir şeye bulaşmazsanız güvenli, her denileni yaparsanız evet güvenli.” (G20-K-Hemşire)

“Güvenli, zaten güvenli diye Urfa’yı yazdık yoksa Diyarbakır’ı yazardım ve şimdiye de gitmiştim buradan çünkü Diyarbakır’ın zorunlu hizmet süresi üç yıl buranın dört, (gülerek) devlet bile farkında baksanıza”
(G15-K-Öğretmen)

“Hayır. Burada yolda giderken on dört yaşında bir çocuğun kullandığı araba yüzünden ölme ihtimaliniz yüzde doksan nerdeyse. Saat altıdan sonra bir sokakta tek başına yürüyorsan birinin laf atması ya da motoruyla seni sıkıştırmaması içten değil yani. Geçen sene ofiste ki olayı duydun,

birinin seni durduk yere taraması, on milyon para için insanı kesip biçmek hiç sorun değil burada Mersin de böyle, göçün etkisi var orda da.”

(G8-K-Öğretmen)

“Ablamlar olmasaydı güvenli olarak görmeyebilirdim... Hırsızlık olayı, öğrencilerden dolayı tehdit alıyoruz.” (G8-K-Öğretmen)

“İlk başta evet. Ama etrafındaki insanlar hatta buralı insanlar da bu saatte dışarı çıkılır mı deyince ben de çekindim. Yoksa bir olay yaşamadım.”

(G31-K-Nüfus Memuru)

“Nereye göre güvenli o da önemli, aslında çok da güvensiz değil.”

(G18-K-Sağlık Teknisyeni)

“Valla bana bu soruyu sormayın evine bir kez hırsız girmiş, iki kez de teşebbüs edilmiş biri olarak nasıl cevaplayabilirim ki.” (G11-E-Öğretmen)

“Siverek’te bir olay yaşamadım çünkü herkes birbirini tanıyor da, bazen çatışmalar falan oluyor mesela ofiste olan olay, polisin şehit olması, ya o sırada önünden geçseydim. Şu an bu konuşmayı yapamazdık herhalde”

(G14-E-Öğretmen)

“Diyarbakır’da hani patlama olmuştu iki yıl önce. (Gülerek) on beş dakikayla kaçırmışım valla. Burada çok yok amma yine akşam dışarı çıkmamaya çalışıyorum.” (G10-K-Öğretmen)

Verilen yanıtlardan anlaşılacağı üzere genel olarak doğu algısının bir yansıması olarak güvenlik sorunları verilmiştir. Doğu çatışmanın, bazı illerinde terör olaylarının olduğu bir yer olarak algılanmaktadır. Bunun yanısıra özellikle kadın katılımcılar hava karardıktan sonra dışarı çıkmadıklarını ifade etmişlerdir. Taciz olaylarının yaşanabileceği korkusunu duyan katılımcılar bu konuda dikkatli davranmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların Siverek'teki gözlemledikleri farklılıkların neler olduğunu belirleyebilmek için oluşturulmuş bu başlık altında, farklılık unsuru olarak gösterilen ortak bir algılayışın olduğu anlaşılmaktadır. Batı bölgelerinden gelen katılımcılar dil, giyim tarzı, yaşam biçimi, aile yapısı, çocuğa verilen değer, kadının toplum içindeki statüsü, aşiret yapısı gibi genel olarak kültürel içeriğe sahip sosyal yaşam öğelerini dile getirmişlerdir. Bunun yanısıra özellikle Kürtçe dilinin kullanma isteğinde kendini gösteren etnisite, farklılık unsurlarından biri olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların farklılık olarak belirttikleri unsurlar aslında genel olarak kültürel ve etnik kimlik farklılığıdır. Batıdan tamamen farklı kültürel yapıya ve farklı bir etnisiteye sahip doğu anlatılmaktadır.

2.1.3.3. Kimliğin Bir Göstergesi Olarak Aidiyetlik

Araştırmada yanıt bulunmaya çalışılan bir diğer temel soruda “Siverek'te aidiyetlik hissediliyor mu?” sorusudur. Bu amaçla kimlik kavramının bir göstergesi olan aidiyetlikle ilgili olarak görüşme formundaki 20. ve 21. sorular oluşturulmuştur. Aidiyetlik, kimlik kavramının önemli bir ögesidir. Bireyler kendi gruplarına, kolektif kimliklerine aidiyetlik duyarak bireysel kimliklerinin bir parçası olarak kolektif kimliklerini dile getirirler. Kolektif kimliğe sahip çıkmak “biz” olmanın bir gereğidir. Batılı kimliğine sahip bireyler doğulu kimliğe ait öğeleri kabul etmemekte, dolayısıyla aidiyetlik gerçekleşmemektedir. Doğu – Batı algılayışının oluşturan temel unsurun kolektif kimlik bilinci olduğu bu bölüm sorularına verilen yanıtlardan belirgin bir şekilde anlaşılmaktadır.

20. soru olan “Yaşamınızın ileriki sürecinde burada (ya da bir doğu ilinde) yaşamayı düşünüyor musunuz? Neden?” sorusu önceki sorularda ortaya çıkan farklılıkların, bireylerin yaşamlarında ne derece önemli olduğunu anlayabilmek açısından önemlidir. Katılımcıların neredeyse hiçbiri ilerde Siverek'te ya da bir doğu ilinde yaşamak istememektedirler. Kültür, yaşam tarzı, yabancılık gibi farklılıkların bireylerin yaşamlarını doğuda sürdürmek istememelerinin nedeni olarak gösterilmiştir. Katılımcılar bu soruya hayır yanıtını verme nedenlerini şöyle açıklamışlardır:

“Hayır. Benim ihtiyaçlarıma cevap veremiyor adapte olamıyorum.”
(G2-K-Öğretmen)

“Hayır. Çünkü aidiyet duygusu yok.” (G3-E-Öğretmen)

“İlk fırsatta gitcem. Alışkanlıklardan vazgeçmek çok zor. Buradaki insanlara güven sorununun oluştu.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Yok. Mecburiyet haricinde yok. İnsana güven vermiyorlar. Sosyal açıdan bakıyorum. Misafirimizi bile gezdirecek yer yok. Bayanların dolaşmasına tam olarak alışmamışlar. Elli yıl sonra belki.” (G28-K-Polis)

“Ya böyle şeyler sormayın psikolojim bozuluyor gitmek istiyorum, siz yaşamak ister misiniz ki? Niye soruyorsunuz. Burada beni tutan tek şey buradan bir gün gideceğim düşüncesi. Nedeni istemiyorum, burada yaşıyor muyum o da ayrı tabii, nefes alıyorum evet, aç değilim şükür evet. Hayır, bir de emeklerimin karşılığını alsam neyse, burada beni tutacak hiç bir neden yok anlıcaңыз.” (G15-K-Öğretmen)

“Hayır, yaşamak istemiyorum, sadece Siverek’te değil her hangi bir doğu ilinde, tabii özellikle buraları gördükten sonra, mesela Diyarbakır, evet büyük şehir hatta Ankara’ya benzettim ilk gördüğümde, tabii o merkezinde merkezini, mekan olarak imkanları var, peki insanları napacaksınız? Anlaşmadıktan sonra, kent yaşamının gereklerini bilmiyorlar. Tabii ben İstanbullu olduğum için bana her yer küçük geliyor ama sanmıyorum ki ben Kayseri’nin bir ilçesinde bu kadar yıprandığım kadar yıpranayım, sanmıyorum.” (G10-K-Öğretmen)

Bu noktada neden Kayseri’de daha az yıpranacağı sorulduğunda “... kültürler biraz daha yakın, ayrıca şu Kürt Türk ayrımı yok, aşiret yok, kan davası yok, akraba evliliği yok, insanlar çalışkan anlatabildim mi?” yanıtını vermiştir. Katılımcının belirttiği gelişmişlik ve modernlik olgusundan daha farklı unsurları içermektedir.

Katılımcı kendini ait hissettiği, benzer kimliklere sahip bir yerde yaşamak istemektedir. Benzer yorumları başka katılımcılarda da görmek mümkündür:

“Hayır. Bu ekonomik seviyedeiken memleketimde yaşamak istiyorum. Üretici olarak memleketimde yaşamak istiyorum. Ekonomik gücümü kendi isteklerimi gerçekleştirebilmek için gitmek istiyorum. Çocuklarımın dilinin bozulmasını istemiyorum. En büyük kriterim bir gün çocuğum eve gelip ‘babam bilisen ben bugün okulda şöyle yapmışam’ dediği an benim buradan gitmem gerekir. Ait olma hissi önemli. Kendimi buraya ait hissedemiyorum. Bu soruyu beş sene önce kesinlikle hayır derdim. Ama eşim buralı. Onların içine girmem beni etkiledi. Eskisi gibi çok farklı hissetmiyorum. Batıya gittiğimde de buranın izlerini taşıyacağım.” (G6-E-Öğretmen)

“Hayır. Artık kendi kültürümün olduğu, kendi, mesela Türkçenin daha geniş anlamda kullanıldığı bir yerde, anladığım bir dilin konuşulduğu bir yerde yaşamamanın daha güzel olacağını düşünüyorum, artık kendi memleketime dönmenin zamanı geldi. Doğu bölgesinde yaşamak istemiyorum.” (G7-E-Öğretmen)

Görüldüğü gibi dil ve kültürel farklılıklar katılımcıların doğu ilinde yaşamak istememelerinin temel nedenlerini oluşturmuştur. Özellikle kendi kimliklerini kaybetme korkusu katılımcıların söylemlerinde hissedilmiştir. Bireysel değerlerinden ve yaşam tarzından farklı yerlerde yaşamak istememektedirler. Bu noktada birkaç katılımcı sadece doğu ilinde değil kendi memleketlerinden başka bir yerde de yaşamak istemediklerini belirtmiştir:

“Bilemiyorum. Bir ara Urfa’da kalmayı düşünmüştüm. Urfa güzel bir yer ama sonradan anladım ki yer tek başına yeterli değil. Kültür çok önemli, zannetmiyorum, zorlanırım yaşarken çok zorlarım. Kültürel farklılıklar yüzünden. Zaten insanlara bunu anlatamıyorsunuz zannediyorlar ki siz onları dışlıyorsunuz, hayır dışlamak değil. Kültürel farklılık var.

Yaşadığımız yerlerden dolayı çok büyük farklılıklar var bu batıda da var. Sadece doğuda değil. O batıda Kütahya, Afyon'da çok farklı, kıyı ege ile iç ege birbirinden çok farklı. O kadar çok benzerlik bulamazsınız. Yani bu kültürel farklılıklar tabii yaşanabilir ama onlarda beni anlamaz ben de onları anlamam.” (G4-K-Öğretmen)

“Hayır. (gülerek ve tedirgin olmuş bir ses tonuyla) Ay! Hayır, lütfen! Ama en iyi ilçelerden biridir. Yine doğu tarafında burayı tercih ederim. Herkes kendi memleketinde çalışmak ister. Memleketimde değilim. Bura Antalya'da olsa aynı şeyi söylerim.” (G16-K-Ebe)

“Hayır. Çok uzak. Çocuğum olsa eğitimi nasıl sağlayacağım. Şehir merkezleri kadar değildir en azından, batıda (duraksar) ama doğu-batı diye ayırmıyorum kesinlikle taşra diyorum. Taşrada yaşamak istemem, İzmir'in bir ilçesi olsa dahi.” (G17-K-Hemşire)

Birkaç katılımcı da burada yaşamak istememelerinin nedeni olarak doğu kültürü içinde asimile olmaktan korkmaları olarak belirtmişlerdir. Kendi kültürlerinden farklı olduğu için Siverek'teki yaşama alışmak ve yaşam tarzlarını değiştirmekten çekindiklerini ifade etmişlerdir. Aslında katılımcılar kimliklerinden vazgeçmek istememektedirler:

“Hayır. Tahammül edemiyorum. Sıkıntılar yaşıyorum. Burada yaşarsam; on beş sene önce Afyon'dan bir ebe geliyor. Kültürlerimiz de aynı, on beş sene sonra o kadını burada görüyorum onun gibi olmak istemiyorum, onunla konuşamıyorum bile çünkü Türkçeyi unutmuş, bu bir de devlet memuru, işte giyim kuşamı değişmiş, başında o mor eşarplardan var. Allı pullu elbiseler giymiş, sarı kırmızı yeşil, dünyadan bir haber yaşıyor. Yani olacağı bu, değişmemeyim desen sıkıntıları hep yaşayacağım... Siyasi muhabbette açıkça konuşmak gerekirse benim ailemde birçok asker polis var, benim aileme küfreden bir insanla nasıl beraber yaşayacağım burada.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni)

“Hayır. Gerçi Diyarbakırlı arkadaşlarım var Siverek’in çok farklı olduğunu söylüyorlar ama benim yaşıntım bir doğu ili olarak burası olduğu için burada insanın yaşama azmi azalıyor. Bir okyanustan küçücük bir akvaryuma girmek gibi sürekli camlara çarpıyorsunuz. Ne kadar etrafımdaki insanlara benzemeyeceğim, küçülmeyeceğim desanız de bir zaman sonra onlar gibi konuşup onlar gibi yaşamaya başlamışsınız. Sonsuza kadar burada yaşamak istemiyorum.” (G5-K-Öğretmen)

Kimi katılımcılar 21. soru olan “Kendinize buraya ait hissediyor musunuz? Neden?” sorusunu bir önceki soruda kısmi olarak yanıtlamış olsa da özellikle kişilerin kendilerini neden Siverek’e ait hissetmediklerini öğrenmek için bu soru sorulmuştur. Teorik çerçevede belirtildiği gibi aidiyetlik etnisitenin ve dolayısıyla kimlik kavramının önemli bir parçasıdır. Dışarıdan gelen katılımcıların hepsi, kendilerini Siverek’e ait görmemektedirler. Neden olarak ortak söylenen, diğer sorularda da bahsedilmiş olan farklılıklardır. Ayrıca memleketleri olmadığı için katılımcılar, Siverek’e aidiyetlik duyamadıklarını belirtmişlerdir. Bu soruya verilen yanıtların bir kısmına göz atmak yararlı olacaktır:

“Burada geçici bir süre için bulunduğum fikri beni avutan tek şey. Güçlü iletişim kuramıyorum, buranın bir parçası olamıyorum, karşılıklı iletişimsizlik var. Kültür, değerler farklılığı, kadın erkek bakış açıları da farklı. Benim bulunduğum karma ortamların tersi burada. İletişim sürdürmek için bir çaba yok, sizi benimsemedikleri için sanırım... Yabancı olarak görmelerinin nedeni etnisite. Onlarda bence ortak noktalarımız olamayacağını düşünüyorlar.” (G2-K-Öğretmen)

“Yaşayamadığım şeyleri yaşamak için buradan gitmek istiyorum. Yabancı hissediyorum. Akranın bu kadar baskın olması bana garip geliyor... Doğulunun toplumsal olarak yaşamasının etkisi var.” (G6-E-Öğretmen)

“Hissedemiyorum. Bülbülü altın kafesi misali illaki kendi memleketim...” (G7-E-Öğretmen)

“Burası çok farklı bir dünya gibi geliyor bana. Yaşam tarzı çok farklı.”
(G3-E-Öğretmen)

“Kendimi buraya ait hissedemiyorum. En çok adapte olmuş insanlardan biriyim, çok kısa sürede adapte olabiliyorum. Siverek’i dolaşırım, komşularıyla oturup muhabbet eden, konuşabilen bir insanım ama buna rağmen oturup konuşurken çok ortak noktalar olmayınca bu sefer yanlış anlaşılıyor. Onları yadırgadığımı düşünüyorlar. Eninde sonunda bir ayrılık oluyor. Ait hissetmem mümkün değil.” (G4-K-Öğretmen)

“Hayır. Uyum sağlamış olsam da ait değilim. O yüzden de mutsuzum. Askerdeymiş gibi hissediyorum. Gün sayıyorum.” (G5-K-Öğretmen)

“Hissetmeye çalışıyorum olmak zorundayım uzun süreler burada kalacağım o yüzden. Fikir olarak farklı, dil farklı, ders esnasında sadece fizik öğretmek değil milliyetçilik olsun Atatürk olsun bunları da öğretmek zorunda hissediyorum kendimi, bunu yeteri kadar özgürce sınıfta konuşamıyorum. Mesela 23 Nisan ben bunu konuşamıyorum, öğrenciler arasında sınıfta hissediyorum bunu.” (G9-E-Öğretmen)

“Burada kendi kavanozumun içerisinde, kendi güvenli ortamım da sorun yok. Farklıyız bir kere.” (G8-K-Öğretmen)

“Hayır, ben bir süreç olarak düşünüyorum. Kültürler çok farklı hakkaten ben Edirneliyim burası Urfa çok uzak. Birbirine zıt kutuplar.”
(G1-K-Öğretmen)

“Hayır, benim toprağım değil. (Güler) aman ha yanlış anlamayın Türkiye’nin bölünmez bütünlüğünden yanayım elbette. Doğup büyüdüğüm yer değil o açıdan.” (G23-E-Polis)

“Beni burada bağlayacak hiç bir neden yok, İstanbul’dayken memleketimi özlemiyordum sadece ailemi özliyordum ama o kadar uzak olmasına rağmen. Ama burada... İnsan kendi kültüründen daha ileri bir seviyede yaşar ama daha düşük bir yerde yaşamak istemez. İstanbul’un kültürü de farklı ama yüksek.” (G24-E-Polis)

“Hayır. Tamamen farklıyım. Buradan biri de Sivas’a gitse aynı sorunları yaşayabilir.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Hayır, onlarla bütünleşmek çok zor, çok farklı düşünüyorlar. Giyim kuşam olsun. Çocuk açısından, okuma olsun, sosyal etkinlik yok, biz böyle büyümedik. O yüzden kesinlikle olmaz.” (G21-K-Hemşire)

“Yok, farklılıklar, en çok da düşünce yapıyla ilgili.” (G19-E-Doktor)

“En uç batıdan geliyorsunuz, doğuya nasıl ait olabilirim ki? Her şey farklı” (G15-K-Öğretmen)

Bu soruya verilen yanıtlardaki benzerlik dikkat çekicidir. Eksiksiz bütün katılımcılar Siverek’e ait olmadıklarını söylemektedir. Neden olarak kültürel ve yaşam tarzı farklılığı, memleketlerinden sosyal ve ekonomik yöndeki farklılıklar ve zihniyet farklılıkları söylenmiştir. Bunun yanısıra dil örneğinde olduğu gibi Kürt etnisitesinin hakim olması, aidiyetlik duyulmamasının diğer bir nedeni olarak belirtilmiştir. Bu söylemlerden de anlaşılacağı üzere katılımcılar kendilerini doğuda yabancı hissetmekte, kendi etnik ve kültürel kimliğinden farklı bir kimliğe ait insanların bulunduğu bir çevrede yaşamak istememektedirler. Bu durum kendilerini batılı olarak ifade eden bireylerin doğuluyu algılayışının temelinde etnik farklılık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kültürel farklılıklar bulunduğunun göstergesidir.

2.1.3.4. Coğrafi olarak Doğu Ve Batı

Araştırmada sorgulanan bir diğer ana soru da “Doğu ve Batı neresidir?” sorusudur. Doğu ve Batı kavramlarının coğrafyadan öte anlamlarda kullanıldığını belirlemek, bu iki kavramın algılanışını oluşturan unsurların neler olduğunu sorgulayabilmek açısından önemlidir. Bu veriyi belirleyebilmek için görüşme formundaki 22. soru olan “Size göre Türkiye’nin doğusu ve batısı nereden başlar?” sorusu sorularak coğrafi olarak Türkiye’nin doğusunun ve batısının neresi olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu soruya verilen yanıtlar katılımcıların geldiği yerlere göre değişmektedir. Edirne, İzmir, Ankara gibi Türkiye’nin coğrafi olarak en batı bölgelerinden gelenler doğu – batı coğrafi ayrımında Ankara’yı bir sınır olarak görebilmektedir. Ancak Adana, Hatay gibi yerlerden gelenler Antep’le ya da Antep’ten sonra doğunun başladığını söylemektedir. Katılımcıların bu coğrafi ayrımı yaparken kullandıkları temel ölçüt gelişmişlik düzeyidir. Yani ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklara göre doğu ve batıyı ayırmaktadır.

“Antep il sınırından itibaren doğu şehri sayılabilir. Antep bir geçiş yeri.”
(G2-K-Öğretmen)

“Antep’in bitimi Nizip. Ondan sonra başlıyor. Ondan sonra otoban yok zaten yeni yeni kuruldu ama ondan sonra medeniyet bitiyor(gülerek). Hani otoban olunca biraz daha medeniyet var gibi, bana göre” (G16-K-Ebe)

“(gülerek) Siverek başta. Diyarbakır bir büyük şehir gibi. Bir doğu kenti gibi değil. Kültürel faaliyetler fazla. Adıyaman, Batman, Bitlis gibi iller sayılabilir. Diyarbakır ve Urfa merkezi doğu olarak sayamıyorum tam olarak.” (G5-K-Öğretmen)

“Urfa çok doğu gelmezdi. İç Anadolu’ya daha yakınmış gibi gelirdi bana ama şimdi Urfa da doğu.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Buradan başlar, Antep bile yakın, Elazığ bile bana batı gibi geliyor, daha yakın geliyor. Buradakiler bambaşka. Bu Diyarbakır içinde geçerli. Hiç bilmeseniz orayı güzel bir şehir diyebilirsiniz.”

(G18-K-Sağlık Teknisyeni)

Bazı katılımcılar doğu olarak terör olaylarının yaşandığı illeri belirtmişlerdir. Bu anlamda doğu algılayışının bir yansıması olarak terör kavramı kullanılmaktadır:

“Diyarbakır doğuda ama baya gelişmiş bir şehir. Doğu olarak terörün kol gezdiği, Hakkari ve Şırnak söylenebilir.” (G3-E-Öğretmen)

“Diyarbakır. Urfa’yı ben batı olarak görüyorum çünkü terör yok güvenli. Ben hiç televizyonda Urfa’da terör olayı duymadım. Eşimi alıp Diyarbakır’a gider miyim gitmem herhalde. Veya Hakkari’ye Şırnak’a gitmem. Burada terörist yok mu var, ama yapının içinde bastırılmış.”

(G9-K-Öğretmen)

Kimi katılımcılar ise bu ayrımın temel ölçütünü zihniyet olarak belirtmiştir. Başka bir deyişle düşünce yapısındaki farklılıklar doğu ve batıyı belirleyen ölçüt olarak gösterilmiştir. Bu tarz düşünen katılımcılar düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

“Direkt olarak ayırmak benim hoşuma gitmiyor. İç Anadolu’da olupta doğulu olanlar var.” (G4-K-Öğretmen)

“Bana göre Türkiye’nin doğusu insanın düşündüğü yerden başlar. Sen kendi kafanda doğuyu batıyı ayırıyorsun. Bence haritada değil de orda yaşayan insanların beyninde. Bir öğrencim var ailesiyle de görüşüyorum. Bence onlar doğuda değil, ama yanında oturan aile doğuda bu kişinin beyninde. Hakkari doğulu değildi benim için. Beyinleri doğulu batılı. Ona indirgemişler. Mesela Adana’da da var öyle mahalleler, buradan göç edenler kendi aralarında yaşadıkları için, mesela orada doğudur.”

(G8-K-Öğretmen)

Söylemlerden anlaşılacağı üzere coğrafi anlamda doğu ve batı göreceli olarak değerlendirilmektedir. Doğu ve batı kavramları coğrafyasallıktan öte kültür, etnisite ve zihniyet bakımından ayrılmaktadır. Doğu olarak algılanan genel olarak Kürt vatandaşların yaşadığı iller sayılmaktadır. Bunun en önemli göstergesi Antep ili örneğidir. Antep'te Türklerin ağırlıklı olarak yaşadığını bilen katılımcılar Antep'in kent olarak gelişmişliğini de göz önünde bulundurarak doğu olarak değerlendirmemektedir. Ancak Antep hakkında önceden bilgisi olmayan, orada daha çok Kürtlerin yaşadığını zanneden katılımcılar ise Antep'in doğu olduğunu söyleyebilmektedir. Ayrıca katılımcıların verdiği örneklerden anlaşılacağı üzere Antep, Siverekli insanlar tarafından batılı olarak nitelendirilebilmektedir. Çünkü Siverekli insanlar Antep'te çoğunlukla Türklerin yaşadığını bilmektedir. Bu saptamalardan anlaşılacağı üzere doğulu ya da batılı olmayı belirleyen temel unsur etnik kimliktir. Başka bir deyişle Kürt etnisitesine ait insanların çoğunlukta yaşadığı bölgeler doğu olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla batıda Kürtlerin olmadığı Türk nüfusun yaşadığı yerlerdir. Bu farklılığın üzerine diğer bir etmen olarak da gelişmişlik düzeyi eklenmektedir. Gelişmişlik ile anlatılmak istenen ekonomik ve sosyal alanda çağın gereklerine uygun olanaklara sahip olmaktır. Zihniyet olarak da ifade edilen modern değerlere göre yaşayan, geleneksellik yerine modernizmi yaşam tarzı olarak benimseyen ya da gereklerine uymaya çalışan bireylerin yaşadığı bölgeleri anlatmak için batı kavramı kullanılmaktadır. Bu sözü geçen unsurların tersine sahip olan yerleri anlatmak içinde doğu kavramı kullanılabilir.

2.1.3.5. Doğululuk Ve Batılılığın Anlamı

“Doğulu ya da batılı deyince ne anlaşılacaktır?” sorusu araştırmada anlaşılacak istenilen temel sorulardan bir diğeridir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerden Siverek üzerinden anlaşılmaya çalışılan doğu ve batı algılayışı görüşme formunun III. Bölümünde doğrudan doğululuk ve batılılıkla ilgili sorularla belirlenmeye çalışılmıştır. Türkiye’de doğu ve batı algılayışını Siverek örneği üzerinden ortaya koymak amacıyla oluşturulmuş bu araştırmada amacına hizmet etmesi açısından görüşme formundaki 23. – 27. sorular hazırlanmıştır. İlgili soruların analizine ve değerlendirmesine geçmeden önce belirtilmesi gereken bir unsur, önceki sorularda Siverek için söylenen algılayış unsurları doğulu kavramı içinde söylenmiş olmasıdır. Katılımcıların genelinin

kendilerini batılı olarak nitelendirmeleriyle doğudan farklı kültüre ve değerler dizgesine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu başlık altında incelenen sorulara verilen yanıtlar doğu ve batı algılayışlarının temel unsurlarının kültürel ve etnik kimlik kavramlarını oluşturduğunu belirginleştirmektedir.

23. soru olan “Size göre batılılık ve doğruluk ne anlama gelmektedir? Bu farklılığın nedenleri neler olabilir?” sorusuna verilen yanıtlar, görüşmenin ilk sorularından itibaren Siverekli ile kendileri arasında farklılık olarak belirtilen unsurları destekler niteliktedir. İlk olarak sorunun birinci kısmına verilen yanıtlar değerlendirilirse, genel olarak gelişmişlik düzeyi, sosyal ve kültürel açıdan farklılıklar vurgulanarak bu kavramlar açıklanmıştır. Özellikle gelişmişlik düzeyi, sosyal yapı ve kültür farklılıkları açısından değerlendirenlerin yorumları şöyledir:

“Özellik olarak tanımlamak gerekirse batı insanı, hoşgörülü, daha rahat, anlayışlı, insancıl, sevecen, önyargısız, ama doğulu insanı daha katı, önyargıları fazla kendi çemberinin dışına çıkamaz. Hayata bakış açısında iki farklı yaşam tarzı var. Nedeni, kültür farklılığı, yaşam tarzları farklı, çocuk yetiştirme biçimleri farklı. Bu anlamda aşiret sisteminin doğulu insan üzerinde çok etkili olduğunu düşünüyorum. Belirli gelenekler, kalıplar var ve burada doğmuş her çocuk bu kalıplar içinde büyüyorlar. Tabi bazıları eğitimle değiştirilebiliyor ama eğitime karşı dirençliler özellikle sahip oldukları sistemle ilgili yargılarını değiştirmeyi istemiyorlar. Değişime dirençli bir gelenek yapıları var. Onu da aşiret sistemi ile açıklıyorum ben.” (G2-K-Öğretmen)

“Batı ile doğunun kaynaşması Türkiye. Buradaki insanlar geleneklerine bağlı. Batılılaşma açısından, eğitim, yaşam standardı burada da önemli hale gelmiş. Çok şaşırttı beni. Coğrafi özellikler, ekonominin gelişmesini etkilemiş. Yoksunluk. Kıyı bölgeleri gelişmiş... Batı çağdaşlaşma, gelişme değişime ayak uyduma. Ama doğuda gelenek göreneklerine bağlı kalma ve o gelenek göreneklerin içinde yaşayabilmedir. Ekonomik düzenlemeye gidilse doğu batı çatışmanın kalmayacağını düşünüyorum. Dış mihraklar,

farklı düşünceler, insanları farklı yönlere sevk ediliyor. Bunları anlatmak içinde ekonomi düzeltilmelidir... Batılı ölçüt: buranın kendine ait kuralları var. Yazısız kuralların baskın olduğu bir yer, yazısız kuralları çerçevesinde yaşamak. Batılı olmanın ölçütü ise yazılı kurallara göre yaşamak.” (G6-E-Öğretmen)

“Dil, adadiller farklı, yetiştirilme tarzları farklı, aile yaşamları farklı, sosyal yaşamı düzenleyen ağılık düzeni farklı. Bu batıda yok buraya özgü.” (G3-E-Öğretmen)

“Ben bunun kişiden kişiye değiştiğini düşünüyorum. Benim Gaziantep’li bir komşum var. Onun içinde batılı diyorlar. Onlar için Antep, Adana batı. Çünkü onlar için oralar daha da bir gelişmiş. Buralar büyük şehir.” (G15-K-Öğretmen)

“Normalde doğuyu batıyı biz haritada ayırmamız gerekirken zihniyet olarak, birazcık geri kalmış, kendi içine kapanmış ön yargılı, birazcık da yobazı alıyoruz doğulu diyoruz aslında. Ama öyle denmemesi lazım ama bunu kendi insanı yaratıyor. Kendilerine bile sorsan onda tam doğulu kafası var derler, kendilerini böyle kabullenmişler. Yani bunu biz yapmadık, kendileri yapmışlar hani nasıl tanıtırsan öyle bilinirsin ya.” (G8-K-Öğretmen)

“Batılık, kendini biraz daha geliştirmiş, daha az sabit fikirli olan eleştirilere açık, oturup istediğin gibi konuşabileceğin kıyafet olsun, görünüş olsun yemek kültür olsun kendini daha geliştirmiş. Doğu olarak tam tersi. Ben buradaki insanları gelişmeye kapalı görüyorum.” (G1-K-Öğretmen)

“Aslında bölgeden, bu coğrafyadan kaynaklanıyor. Çok batı şehirleri biliyorum ki. Doğudan daha kötü yerler.” (G29-E-Polis)

“Batı roma imparatorluğundan beri gelen, değişime daha açık halkların olduğu, Avrupa’ya daha yakın, teknolojik, örf adetler değil teknolojiye ayak uydurulabiliyor. Çok batılı olmak da iyi değil ben onu sevmiyorum batının fazlasını da sevmiyorum. Özünü yitirmemeli. Doğuluyu ise sabit, değişime kapalı. Dilekçe yazmayı bilmiyor o eğitimle ilgili ama. Teknolojiyi de iyi niyetle kullanmıyor...” (G24-E-Polis)

“Doğulu insan anlayışları, inanışları, kültürleri, yaşayış tarzları farklı halen berdel var. Seksen yaşındaki bir kişi on dört yaşındaki bir kişiyi satın alabiliyor. Batıda bunu göremezsiniz. Kan davası var. Bunlar yok batıda. Artık eğitimsizlik mi, geri kafalılık mı, ama bunlardır yani doğululuk batılılık. Çok farklı.” (G30-K-Nüfus Memuru)

“Ben sadece bölge diye ayırt ederdim. Ama şimdi biraz daha aşiret kavramı, ağa kavramı, çok eşlilik, çok çocuk, ataerkil bir toplum. Tamamen çok farklı. Bir de çok okumuşta çok değişmemiş burada, özelliklerini taşımış. Batılı bunların tam tersi, daha anlayışlı, kadına değer veren, kız çocuk erkek çocuğunu ayırt etmeyen. Ama kadın bile kendi kız çocuğuna değer vermiyor burada.” (G31-K-Nüfus Memuru)

“Bence batılı olmak çağın gereklerini yerine getirmek. Buradakilerin gözünden batılı olmaksızın, batıda aile kavramı yok kopuk aileler var, namus kavramı yok, bunu gelen bütün bayan memurlar yaşıyor. Çok açık seçikler falan buradaki herkes böyle söylerler. Ama bana göre bizde namus cinayeti işlemez. Bizde böyle değildir. Bizde aile kavramı daha kuvvetli akraba evliliği olmaz. Kardeşler bile birbirinden kopuk burda. Örneğin benim yanlış bildiğim bir şeyin doğrusunu bana anlatsanız kabul ederim ama buradakiler kabul etmiyor, doğulular yeniliğe değişime kapalı.”(G21-K-Hemşire)

Bazı katılımcılar doğu ve batı kavramlarının içeriğini kültür, yaşam tarzı, geleneklere bağlılık, ekonomik gelişmişlik, bireysel ve toplumsal değişime açık olma

şeklinde doldurmaktadır. Buna göre doğruluk, geleneksel yapının sürdüğü, ağalık sistemin var olduğu, geniş aile, akraba evliliği, geleneksel giyim tarzının sürdüğü, toplumsal cinsiyet farklılığının yoğun olarak yaşandığı, eğitim seviyesinin düşük olduğu, toplumsal değişime kapalı ve dirençli bir yapı olarak açıklanmaktadır. Batılılık ise çağın gereklerini yerine getirme, giyim tarzı ve yaşam biçimi olarak geleneklerden bağımsızlaşmış, çekirdek aile yapısı, kadın erkek eşitliği, yazılı kuralların hakim olduğu, toplumsal değişime açık bir yapı olarak tanımlanmıştır. Teorik çerçevede anlatıldığı gibi kimlikler, ötekinin eksiklikleri, olumsuzlukları üzerinden kendini tanımlanmaktadır. Batılı kendisinde olumlu olarak gördüğü özelliklerin olumsuzunun doğruluda olduğunu söylemektedir.

24. soru olan “Doğu bölgesine gelip yaşamadan önceki fikirleriniz ile gelip yaşadıkten sonraki fikirleriniz değişti mi?” sorusuna katılımcıların bir kısmı düşüncelerinin değişmediğini bir kısmı ise değiştiğini söylemiştir. Genel olarak önceden doğru insanlarla tanışmış katılımcılar doğu bölgesinde yaşadıkten sonra düşüncelerinin değişmediğini açıklamıştır. Düşüncelerinin değişmediğini birkaç katılımcı şöyle ifade etmiştir:

“Kafamda bir doğu düşüncesi vardı. Çok kötüydü. Konyalılar çok milliyetçi ve doğu, Kürt dediğimde böyle, farklıydı. Ama düşüncem çok fazla değişmedi. Ama biraz değişti. Burada saf temiz, insanların da olduğunu gördüm ama genel anlamda çok değişmedi açıkçası.”

(G30-K-Nüfus Memuru)

“Aslında çok değişiklik yok ama onlar içinde de iyi insanlar olabileceğini görüyorsun, misafirperver... İyi insanlar derken hani daha çok İstanbul’da kapkaç falan onlar yapıyor ya, ister istemez kötü bir düşünce oluşuyor tabi, ama öyle değil, onu gördüm.” (G1-K-Öğretmen)

“Biraz değişti. Mesela Diyarbakır’daydık geçen, ben Diyarbakır’ı hep şey zannediyordum. Taşlar, soplalar, çatışmalar falan o kadar değil. Çok

kötüydü onlar hakkında imajım, çok kötüydü. Diyarbakır'ı gördükten sonra baya bir düzeldim yine de orda yaşamak istemem.”

(G9-E-Öğretmen)

Doğu bölgesinde yaşadıkten sonra doğu hakkında düşüncelerinin değiştiği söyleyen katılımcıların yorumları ise şöyledir:

“Çok değişti. Ailesine daha değer veren insanlar var sanıyordum, daha iyi düşünüyordum buraya gelmeden önce ama şimdi çok farklı düşünüyorum. Eşi, çocuğu öldükten sonra değer kazanıyor burada.”

(G31-K-Nüfus Memuru)

“Değişti tabi geleneksel yapının böylesine sürdüğünü görmek beni şok etti ilk başta zaten. Kıyafet, konuşma, aşiret yapısı, kan davası, kaldı mı böyle şeyler. Biz batıdan başka görüyormuşuz ama burası başka bir Türkiye, çok farklı.” (G21-K-Hemşire)

İki katılımcı doğu hakkında geleneksel yapının sosyal yaşamda devam etmesini ve fazlasıyla etkili olmasını beklemediklerini ifade etmişlerdir. Bunu yanısıra diğer katılımcılar özellikle Kürtlerin kimlik talepleriyle ilgili söylemlerinin halk arasında yaygın olduğunun önceden farkında olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu tür düşüncelere sahip katılımcıların yorumları şöyledir:

“Ben Kürtlerle PKK'yı farklı düşünüyordum, değilmiş, çoğunda bağ, sempati var.” (G20-K-Hemşire)

“Ya aslında çok değişiklik olmadı, nasıl desem tahmin ediyordum burada işte ayrılıkçı düşünceler var, eylemlerden izliyoruz zaten. Ama bu kadar da çok olacağını biliyordum. Mesela size bir olay anlatayım. Buraya Yılmaz Güney heykeli yapıldı, öğretmenler odasında konuşuyorduk. Siverekli arkadaşlar işte heykel çok küçük olmuş diye, oysa birebir boyutta yapılmış neyse bir öğretmen arkadaşımız dedi ki ‘ama Atatürk’ün heykelleri büyük

oluyor' dedi. Düşünsenize neyle neyi karşılaştırıyorlar. Ben de bunun nedenini gayet saf bir şekilde açıklamaya çalıştım dedim ki 'hocam ulusal liderlerin heykelleri bütün dünyada büyük olur.' Bana dedi ki suçlayıcı bir ses tonuyla 'siz hep böylesiniz zaten' ben şok oldum. Şaşkınlıkla 'hocam ben siz değilim ben kimseyim' dedim, hatta dışarıdan gelen bazı arkadaşlarım bu tepkime gülmüşlerdi. İşte bu kadar siz biz olarak ayrıldığımızı bilmiyordum." (G10-K-Öğretmen)

"Değişti aslında ne anlamda siyasi olarak ulusal bilinçten bu kadar uzak olabilecekleri aklıma gelmezdi. İstiklal Marşını okumayanlar, gülenler, Atatürk heykeline mesela beton Kemal diyenler falan. Mesela biz PeKaKa diyoruz ya onlar PeKeKe diyorlar. Sanki PeKeKe diyenler PKK'nın yanında ama PeKaKa diyenler karşısında. Ben hiçbir Kürt'ün PeKaKa dediğini duymadım mesela özellikle PeKeKe diyorlar. Yani bu kadarda olmaz sanıyordum." (G11-E-Öğretmen)

"Doğu aklımda işte geri kalmış, geleneksel yapının devam ettiği bir yer olarak biliyordum. Ki öyle ama doğuya gelince öğrendiğim yeni bir şey ise normal halkın, Kürt insanının siyasi taleplerin olması, örgüt dışındakilerin yani. Diyarbakır'da bir arkadaşım bana dedi ki 'birlikte yaşayamıyorsa ayrılmalıyız' dedi, hayatımda ilk defa böyle bir şey duydum. İşte bu konularda değişim oldu. Şu an doğunun, ulusal siyasi yapıya karşı olduğunu düşünüyorum." (G13-E-Öğretmen)

Katılımcıların söylemlerinden anlaşılacağı gibi doğulu kavramıyla doğuda yaşayanlar ve özellikle Kürt vatandaşlar anlaşılmaktadır. Ancak katılımcıların doğu bölgesinde yaşadıkten sonra değişen düşünceleri Kürt vatandaşların siyasi duruşlarıyla ilgilidir. Katılımcılar Kürt vatandaşların ulusal bilince karşı duruşunu öğrenmeleri doğu algılayışlarının değişmesine neden olmuştur. Bir başka deyişle sosyal ilişkilerde etnik temelli siyasi taleplerin dillendirmesiyle karşılaşılması katılımcıların beklemediği bir durum olmuştur. Bu anlamda katılımcıların değişen doğu algısında etnik temelli bir ayrımcılık düşüncesi ortaya çıkmıştır.

25. soru olan “Burada size karşı hiç batılı kavramıyla yaklaşanlar oldu mu?” sorusuna genellikle evet yanıtı verilmiştir. Çünkü Siverek dışından gelen insanlara karşı özellikle kendilerinden farklı olmalarını belirtmek için batılı kavramı kullanıldığı gözlenmiştir:

“Genel anlamda farklı olarak bakıyorlar, ben de hissediyorum ama memleketimin Adana olması kaynaklı kültürlerine çok yabancı olmadığımı, onları anlayabileceğimi, kabul edebileceğimi ya da onların yaşam tarzına yakın bir yaşam tarzımın sürdürdüğümü düşünerek pek hissettirmiyor. Aramızda çok farklılıklar yok. Bunun temel nedeni de Adana ve Mersin’de buradan göç eden insanların çok olması sonucu kültürel alışverişin olması.” (G6-E-Öğretmen)

“Çok fazla değil. Biz de Anadolulu olduğumuz için. Onlarda bizi kızları olarak gördüler.” (G30-K-Nüfus Memuru)

“Tabi yani. Mesleki arkadaşlarımızda. Diğer kamuda çalışanlardan var. Batılı derken dil, yaşayış, kültür ön planda” (G7-E-Öğretmen)

“Öyle takılan oluyor öğretmenler odasında falan Avrupalı, batılı diye.” (G2-K-Öğretmen)

“Öğrenciler sanki beni uzaylı gibi görüyorlar batıdan gelme, çok lüks yerden gelme, ne bileyim batıda her şey çok süper, her şey mükemmel burada her şey çok kötü biraz uzaylı gibi bakıyorlar.” (G12-E-Öğretmen)

“Tanımadan önce biz batılı değiliz diye sitem edenler oldu. Eziklik hissettikleri için” (G8-K-Öğretmen)

“Evet, kesinlikle öyle o açık giyinebilir diyorlar o Adanalıdır, Mersinlidir. O Antalyalıdır, İzmirlidir. Ama biz yapamayız.” (G20-K-Hemşire)

“Tabii İstanbulluyum ya, hatta bir komşum benim için şey demiş ‘batılı olduğu için rahat’ demiş, ben hala anlamadım rahat derken ne demek istediğini ama (gülerek).” (G10-K-Öğretmen)

İki katılımcı da fiziksel özelliklerinin benzerliklerinden dolayı kendilerini de doğulu olarak gördüklerini belirtmişlerdir:

“Aslında burada kendilerine beni çok benzetiyorlar. Fiziksel olarak beni benzetiyorlar sanırım. Bir de agresif olduğumu düşünüyorlar. Çünkü bu bölgedeki insanların karakteristik özelliği agresif olmaları o yüzden benzetebiliyorlar beni Siverekliye, ama yinede benim buralı olmadığımı anladıklarında tavırları değişebiliyor.” (G2-K-Öğretmen)

“Yok, esmer tenli oldum için. Sen bize benziyorsun diyen oluyo (gülür) Allah benzetmesinde.” (G24-E-Polis)

Bunun yansira birkaç katılımcı kendilerin batılı diye seslenmelerinin nedenini kendilerinin Türk olması yani farklı bir etnik kökene sahip olmasıyla açıklamaktadır:

“Tabi canım burada Artvin’in köylüsüne de batılı diyorlar ki, düşün Malatyahya falan, buradaki batılı ile kast ettikleri coğrafyadan öte bence, aslında Türk olmamızı ve farklı kültürel özelliklere sahip olmamızı kastediyorlar.” (G15-K-Öğretmen)

“Mutlaka, sizi karşılama biçimleri Siverekliyi karşılamalarından farklı. Farklılığı hep hissettiriyorlar. Sofraları herkese açık ama sizin oraya ait olmadığınızı hissettiriyorlar. Onların batılı olarak kast etikleri Türkçülük aslında hani biz nasıl Kürt sorunu var diyorsak onlarında Türk sorunu var. Batının düşüncesinden daha katılar. Bu taraftaki insanlar batıdan insanları istemiyorlar. Daha kafatasçılar bence. Onlara göre Karadenizli, Egeli olması, İç Anadolu’dan gelmesi fark etmiyor. Batılısın. Kast etikleri Türk.

Onların bölgesinde yaşamayan herkesi siz olarak görüyorlar.” (G5-K-Öğretmen)

Yanıtlardan anlaşılacağı gibi Siverekli insanlar kendilerinden kültürel ve etnik farklılığa sahip insanları nitelendirmek için dışarıdan gelen memurlara karşı batılı kavramını kullanmaktadır. Katılımcıların gözlemlerine göre dışarıdan gelen insanların geldikleri yerler coğrafi olarak batıda olmasa da Türk oldukları için ya da Kürt olmadıkları için batılı adlandırmasının kullanılabilirdiği yönünde olmuştur. Bu tespit doğulu ve batılı kavramlarının kullanılmasında temel etkenin kültürel ve etnik kimlik farklılığı olduğunu göstermektedir.

26. soru “Siz buradaki insanları doğulu olarak nitelendirir misiniz?” sorusuna katılımcıların çoğu “Tabii ki, kesinlikle” gibi yanıtlar vermiştir. Bazı katılımcılar ise bu soruya şöyle yanıt vermiştir:

“Genel olarak buraya gelmeden önce tamamını doğulu olarak görüyordum. Buradaki farklı etnik yapıları düşündüğümüzde bazılarının apaçık doğulu olması ortada iken bazılarının batılı, çağdaş düşünebildiğine rastladım.” (G6-E-Öğretmen)

“Tabi, Antep’ten itibaren dilinde yoğun olarak kullanıldığı için buradaki insanlar doğulu” (G7-E-Öğretmen)

“Doğdukları ve yaşadıkları yer ve konuştukları dil açısından doğulu ancak gidipte sen doğulusun ben batılıyım şeklinde bir ayırım yapmadım.” (G3-E-Öğretmen)

“Kafamda, buraya gelmeden önce ben Türküm onlar Kürt, onlar ikinci sınıf vatandaş diye bir şema yoktu. İlk, okula geldiğimde öğrencilerim, siz Türksünüz bizi sevmezsiniz demesi beni çok şaşırmıştır. Ama şimdi onları anlayabiliyorum. Zamanında yaşanan şeylerden dolayı kafalarında kalıplar oluşmuş. Ve biz onları kolayca kırarken onlar bu kalıpları

kıramıyorlar. Mesleğim gereği ayırım yapmak hoşuma gitmiyor. Siz ve onlar ayırımı burada yerleşmiş. Benim önceden böyle bir düşüncem yoktu.” (G5-K-Öğretmen)

“Aslında bu ayırımı yapmak hiç aklımdan geçmedi. Hiçbir zaman doğulu olarak görmedim ya da kendimi batılı olarak görmedim. Ama bir şeyi kırk sefer söylerse oluyor işte. Sen batılısın. Batılılar şöyle yapar, denildikçe, (gülerek) insanın batılı olası geliyor.” (G18-K-Sağlık Teknisyeni)

Kimi katılımcılar buraya gelmeden önce batılı ya da doğulu gibi bir ayırım yapmadıklarını söylemektedir. Ancak Siverek'teki yaşantıları bu tür bir ayırımın oluşmasında etkili olmuştur. Siverek'teki insanları doğulu olarak nitelendirmelerinin temel nedenleri Kürt olmaları ve doğu kültür olarak adlandırılan farklı kültürel bir yapıya sahip olmalarıdır.

27. soru olan “Kendinizi batılı olarak görüyor musunuz?” sorusuna İstanbul, İzmir, Ankara, Manisa, Muğla, Balıkesir gibi coğrafi olarak Türkiye'nin batı bölgelerinde olan illerden gelen kişiler “evet, evet batılıyım tabii” gibi yanıtlar vermiştir. Bu soruya özellikle İç Anadolu bölgesinden gelmiş katılımcıların verdiği yanıtlar dikkat çekicidir. Konyalı nüfus memuru “Bu farklılıklarla bakınca ben batının içine koyuyorum kendimi, onların birçok şeyini anlamıyorum ne dini inançlarını, ne de yaşam tarzlarını.” (G30-K-Nüfus Memuru) diyerek doğu bölgesinde yaşamadan önce kendini batılı olarak görmediğini ancak yaşadıkdan sonra kendini batı kültürüne daha yakın bulduğunu açıklamıştır. Benzer yorumu Sivaslı nüfus memuru da yapmıştır:

“Evet. Ama önceden sorsaydınız bu soruyu batılı ne ki, ne fark var o da, insan o da insan. Ama şu an fark var. Bakış açım tamamen farklı. Mesela Sivas için, önceden değerlendirmiyordum Sivas'ı batı diye. Ama doğudaki kültürü görünce gerçekten farklıymış. Sivas doğuya da yakın. Doğu kültürüne de yakın ama. Ama değilmiş. Sivas batıymış. Burası çok farklı. Ev arkadaşlarım Ankara, Konyalı falan, doğuya göre onlarla anlaşmam daha kolay oldu.” (G31-K-Nüfus Memuru)

Bunun yanı sıra Kilisli katılımcı ise “Aslında tam olarak batılı olarak nitelendiremem. İkisinin karışımı bir kimlik çıktı ortaya.” şeklinde görüşünü söyleyerek doğuluk ve batılılık kültürel kimliğin bir parçası olduğunu belirten bir örnek vermiştir. “Öncenden yoktu. Ama buraya gelince ben batılı bir insanım” (G14-E-Öğretmen) diyen katılımcı ise doğuyla olan farklılığını vurgulamak için kendini batılı olarak nitelendirebilmektedir.

“Yani batılı olmak ne demek giyim kuşam, görgü kuralları, konuştuğunuz kelimelerden anlaşılır. Ben bugün İstanbul’a gitsem oradaki insanlar gibi tam olarak batılı olamam. Buranın kültürünü az çok kaptık. Bunu da buranın üzerimizdeki toprağı atmanın zaman alacağına inanıyorum.”
(G7-E-Öğretmen)

Adanalı olan katılımcılar ise bu soruya şöyle yanıt vermişleridir:

“(Gülerek) Ben ortadayım, Adana zaten ortada.” (G8-K-Öğretmen)

“Aslında tam değil. Adana batı ile doğu arasında bir yerde doğudan göç almış. Doğu kökene ait özellikler görebiliyorum. Onun haricinde batılıyım.” (G23-E-Polis)

“Ben çok batılı değilim, doğulu da değilim ama batıya yakınım doğuya değil. Doğu ile batı arasındayım.” (G24-E-Polis)

“Sanki bana batılılık deyince, sanki modern İstanbul ağızlı, oralar geliyormuş gibi geliyor. Biz köylüyüz, biz köyde büyüdük biliyonmu (gülüşmeler olur) batılı daha modern. Kültür önemli bir etken, düğünler, yemekler farklı. Mesela Erzurum ben orda okudum ya. Erzurum daha farklı erkekler gelir, hatır sorar, bizim orda da böyledir. Ama burada bir kaçış var, erkeğe sadece önem veriliyor. Ama Erzurum da böyle değildir. Orda da bir zihniyet var, kapalıdır. Ama buradaki kadar değil.”

(G16-K-Ebe)

Katılımcıların verdiği bu yanıtlardan anlaşılacağı üzere doğuluk batılılık kavramları coğrafi nitelendirmelerden çok daha öte, kültürel ve etnik farklılıkları anlatmak için kullanılmıştır. Kendilerini önceden batılı olarak nitelendirmeyen katılımcılar doğuya gelip, doğudaki farklı etnik ve kültürel yapıyı gözlemledikten sonra kendilerini batılı olarak nitelendirmişlerdi. Doğuda çoğunlukla Kürtlerin olması ve Türklükten farklı bu etnisitede farklı kültürel bir kimliğin olması, bireylerin Türk kültürüne sahip olduklarını ön plana çıkartmak için kendilerini batılı olarak nitelendirmelerine yol açmaktadır.

2.1.3.6. Doğululuk Ve Batılılığın Temel Ölçütü Olarak Etnik Kimlik

Görüşme analizlerinin ve değerlendirilmesinin yapıldığı bu bölümde araştırmanın son temel sorusu olan “Doğu ile Batı ayrımı oluşturulurken etnik yapı temele alınabilir mi?” sorusu oluşturmaktadır. Katılımcıların görüşme boyunca sorulara verdiği yanıtlardan doğu ve batı algılayışının temelinde etnik kimlik farklılığı olduğu anlaşılmaktadır. Bu başlık altında görüşmenin son soruları olan 28. ve 29. sorularına verilen yanıtlar değerlendirilmiştir. Katılımcıların doğu ve batı kavramlarının içeriğini etnik farklılıklar ile açıklamaları yönünde yapılan yorumlar şöyledir:

“Batılılık, eğitim kültür olarak daha gelişmiş oluyorlar, çocuk az olduğu için sevgiyi daha almış, sosyal açıdan iyi ekonomik açıdan da. Tamam, batı ile doğu arasında ekonomik farklılıklar var muhakkak. Ama biz biraz daha orda sosyal açıdan iyi şartlarda yetişiyoruz. Doğulu olma bizim orda yıllarca şunu gördüm doğulu Kürt. Kürtsen doğulusun. Türk ve Kürt budur. Sen ne kadar fark yok de doğulu dedin mi Kürt kavramı gelir. Başka bir şey yok. Ben Zazalığı da ilk defa burada duymuşum, ne olduğunu bilmiyordum.” (G9-E-Öğretmen)

“Kültür çok ağır basıyor. Dil her zaman ön planda. Bugünkü ayrışmanın temelinde hep dil vardır. Doğunun kendine ait bir dili olduğuna sanki hükmedilmiş gibi. Dilde etnik yapının bir unsurudur. Burada biraz

zihniyette önemli, doğulu dediğim bazı arkadaşlarımızın içinde batı zihniyette olan insanlar da var.” (G7-E-Öğretmen)

“Batılı ya da doğulu olmak insanları beyninde olan bir şey. İnsanlar ailesinden gördükleriyle yaşıyorlar. Doğu batı ayrımı aile içinden gelmekte. Doğu o kadar karmaşanın olduğu bir yer değil. Doğulu insan ile batılı insan birbirini yanlış anlıyor. Geniş bakamıyorlar. Zamanında yapılan, devlet tarafından yapılan hatalar bazı şeyleri tetiklemiş buradaki insanlar için. Peki, batılılar niye sevmiyorlar, çünkü çocuklarını gönderiyorlar onlarda şehit oluyorlar. Batıdaki insanlar buraya antipati geliştiriyor. Buradaki farklılık, kültürden daha fazla. Karadenizli olan, ben Lazım, sen Türksün ayrımı yapmıyor. Egedeki insanlar kendilerini ayırmıyor. Buradaki insanlar daha katı kurallara sahip, bütünleşememişler. Bunu bir vücuda benzeterek açıklarsak: Buradaki insanların bir organı büyüyememiş. Ayrı kalmış, ayrı gelişmiş. Organizmaya dahil olamadığı için organizmadan şikayetçi.” (G5-E-Öğretmen)

“Benim için hiç bir şey neden değil. Bunlar kavgada ediyorlar ya bizimle bazen, siz bizi sürekli yadırgıyorsunuz. Bir teyze var mahalleimde biz Kürt olduğumuz için siz bizi yadırgıyorsunuz. Arkadaş sen de benimle aynı mahallede oturuyorsun, aynı yerden ekmek alıyoruz, aynı marketten alışveriş yapıyoruz. Yani bence bunların içinde eziklik var bunu bastırarak, söyleyerek daha kötü oluyor bu. Bence böyle doğululuk ya da batılılık ortaya çıkıyor yoksa her şey aynı... İnsanlar dile getirdiğinde. Onların deyimiyle Türk Kürt ayrımı ama benim deyimle biraz daha eğitim biraz daha ya, ister istemez oluyor yani Türkle Kürt ayrımı oluyor.”

(G16-K-Ebe)

“Buraya gelmeden önce Türkiye'nin doğusu batısıdır diye, nasıl kuzeyi varsa doğusu da batısı da var. Ben Yunanistan'da da olsam Türkiye doğuda kalacak. Ama ben buraya geldikten sonra, işte çok siz batılılar öylesiniz zaten siz batılılar, mutlaka belki bizim yaklaşımımızda bir

gariplik vardır, belki bilmiyorum, ben kendimde de suçu aramak istiyorum, direkt karşı tarafa suçu atmak istemiyorum ama (duraksar) bu oluştu, işte karşı taraf oluştu. Buraya gelmeden önce bende bu yoktu. Şu an karşı taraf oluştu, gerçekten oluştu acı ama oluştu. Batılılık ben buraya gelmeden önce batı ülkelerine özenme, batılı yaşamdı. Buraya geldikten sonra Türk Kürt ayrımı olarak oldu.” (G17-K-Hemşire)

“Ben İstanbul’dayken doğuluk batılık diye böyle bir şablon yoktu kafamda, kültürel, ekonomik gelişmişlik farkı olarak biliyorduk. Batı daha modernken doğu geri kalmış falan ama buraya gelince bu kavramlar değişti. Burada doğulu olmak Kürt olmak demek, batılı ise Türk olmak dolayısıyla zıt iki kimlikmiş gibi ama bana göre böyle değil hemen söyleyeyim, bana göre gelişmişlik, zihniyetle ilgilidir.” (G10-K-Öğretmen)

“Ya aslında doğulu derken hani bizim orda elbette doğu bölgeleri kast edilir, ama doğulu diye de bir kavram vardı. Doğulu yani doğuda yaşayan vatandaşlar ki bunlarda çoğunlukla Kürtler oluyor. Batılık ise gelişmiş, çağdaş, insanlar. Ama onlarda hani biz doğulu Kürt diyorsak onlar da batılı ile Türkü kast ediyor bence tabii” (G15-K-Öğretmen)

“Geçmişe dayanıyor. Bizim içimize sokulan bir şey de olabilir doğulu batılı ayrıştırdığımız için. Antep’ten bu tarafını doğu olarak kabul ediyoruz artık kafamızda kalıplaşmış. İyi de olsa burada batılı zihniyette de olsa, biz yine kafamızda orayı doğu olarak kafamıza koymuşuz. Bu belki de bize koydurulmuş. Kültürel farklılık var. Karadenizlide de var ama ora için neden kuzeyli demiyoz da, bura için doğulu diyoruz. Ben bunun taa öncelerden kurgulanan bir oyun olduğunu düşünüyorum. Bu taraftaki insanlara genel anlamda haksızlık edilmemesini düşünüyorum ve onların bu doğulu zihniyet ve doğulu sözünü bir şekilde kırması için onların biraz yardım etmesini istiyorum. Kafamızda bir önyargı vardı. Antep’ten sonrası doğuya giderdik burası ikinci bölge ya milli eğitimde de. Yani ben 2. sınıf bir hayat yaşayacağım artık. Bu yerleştirilmiş. Doğu

hakkında olumsuz şeylerden uzaklaşılmalı. Kendileri daha batılı olmaya, biz doğuluyuz zihniyetini atmalılar. Batılı ülkelerinde oyununa gelerek biz doğuluyuz biz başkayız. Siyasette öne çıkıp özerk bölge istemeleri bence doğu halkına yapılan bir haksızlık bence.” (G11-E-Öğretmen)

Görüldüğü gibi katılımcıların bir kısmı kültürel farklılıkların yansısı doğu ve batılı kavramını Kürt Türk ayrımı olarak algılamaktadır. Doğuda yaşayan insanlar; batılı olarak özellikle daha çok Türkiye'nin batı bölgelerinde yaşayanları yani Türkleri algılamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çoğunlukta farklı bir etnik kimliğe sahip olan Kürtlerin yaşaması doğu ile Kürt kavramının özdeşleşmesine neden olmaktadır. Doğuda birbirinden farklı etnik kimliklerin olmasına karşın sayıca Kürtlerin daha fazla olması doğu kavramının Kürtlüğü ve kültürel yaşam tarzını çağrıştırmaya yol açmaktadır. Katılımcıların belirtmesiyle doğu toprakları doğulu insanlar için bir aidiyet unsuru olarak görülmektedir. Bu toprakların dışında kalan batı ile Türkleri kast ederek kendi kimliklerini tanımlamaktadırlar. Bu noktada doğu ve batı ayrımı etnik ve kültürel kimlik algısının bir yansıması olarak kullanılmaktadır.

Bu başlık altında doğululuk ve batılılığın ölçütünün ne olduğunu belirleyebilmek için katılımcılara 28. soru olan “Batılı ya da doğulu olmanın temel ölçütü size göre nedir? sorusu yöneltilmiş, yanıt olarak etnisiteyi belirtmeyen katılımcılara ek olarak 29. soru olan “Etnisiteyi bu ayrımın bir ölçütü olarak gösterebilir miyiz?” sorusu da sorulmuştur. Yapılandırılmış görüşme formunun bu soruları ile doğu batı algısının etnik kimlikle ve bu kimliğe bağlı kültürel yapı ile ilgisi açık ve net olarak ortaya koyulmuştur. Batılı ya da doğulu olmanın ölçütünü etnik kimlikle açıklayan katılımcılar düşüncelerini şöyle ifade etmişlerdir:

“Doğulu insanlar olarak burada doğmuş, büyümüş, buranın kültürünü almış insanlar... Kürtlük ise bunun bir parçasıdır. Batılı olan ise batıda doğup büyümüş insanlardır.” (G13-E-Öğretmen)

“Batılılık, ben buraya gelmeden önce batı ülkelerine özenme, batılı yaşamdı. Buraya geldikten sonra Türk Kürt ayrımı olarak oldu.”(G21-K-Hemşire)

“Kürt kimlik. Kürt olup olmaması, batılı olup olmamasını belirleyen şey. Yani Türk kişi kimliği taşıyan herkes bu doğuda olan için batı oluyor. Batılı olmak Türk olmak. Maalesef batıda da böyle bir yargı var. Doğulu eşittir Kürt, onu kimlikle, şiddetle, namus cinayetleri, aşiret yapısıyla algılıyor. Muğla’da sorun yaşamadım ama Siverek’te oldu. Kültürel farklılık olması benim burada sorun yaşamama neden oldu. Muğla’da yaptıklarımla ya da yaşadıklarımla, dışlanmadım, yargılanmadım. Sorunda olmadı... Batılı olmanın ölçütü kültürel farklılık. Bu coğrafyayı aşmış. Din, inanç, hayata bakış açısı, dil, etnik yapı bu farklılığın nedenleri.”
(G2-K-Öğretmen)

Bu soruya etnisiteyi bir ölçüt olarak söylemeyen katılımcılar ise doğululuk ve batılılık ne anlama geldiği sorusuna verdiği yanıtlarla tutarlı yanıtlar vermişlerdir. Batılı insan değişime açık, modern değerlere sahip insanlar iken doğulu insanlar değişime kapalı ve geleneksel değerlere bağlı insanlar olarak anlatılmıştır:

“Batılı insanın özellikleri... Doğu kökenli insanlar bir çerçeveden görüyorlar yani sadece önlerini görebiliyorlar. Batılı insan bence farklı açılardan görebilen bir insandır. Her türlü kültüre bakış açısına açıktır. Farklı düşünceler kültürlere açık olmak, insanları ayırmamak. Aslında onlar daha çok ayırıyor. Bak bu batılı, ayrımı. Doğulu insanlarda daha çok ayırım var. Bizde insan insandır. Ayrımcılık yok. Onlar da dışlandıklarını söylüyorlar. Buradaki insanlar daha yeni yeni geliyor. Sürekli bir batı bölgelere yatırım var buraya yok onlarda kendilerini dışlanmış hissediyorlar. Beklide bu yüzden kin duyguları, nefret duyguları var.”
(G4-K-Öğretmen)

“Coğrafi özellikler, kültür, dil faktörü” (G1-K-Öğretmen)

“Eğitimi, yetiştiği büyüdüğü yer, eğer sen burada büyümüşsen buralısın. Bana da çok normal gelirdi burası, eğer ben buralı olsaydım.”

(G31-K-Nüfus Memuru)

“Coğrafi olarak söyleniyor da aslında ama bu gün doğulu bir insan batıya gitse de ben doğuluyum diyor doğu kültürüyle yetiştim. Değişime meyilli değilim. Sabit bir kalıbım var. Kalıbımı aşamam. Batıya çok az kişi ayak uydurabilir. Göç edenler kabile olarak yaşıyorlar. Ayrılmıyorlar, kendilerini aşamıyorlar. Kültürünü benimsemiş.” (G28-K-Polis)

Bu katılımcılara “Etnisiteyi bu ayrımın bir ölçütü olarak gösterebilir miyiz?” soru yöneltilmiştir. Bu soruya Arap olduğunu söyleyen katılımcıların verdiği yanıtlar farklı olmuştur. Kendileri de farklı bir etnik yapıdan gelmelerinden dolayı etnisiteyi bir ölçüt olarak kabul etmemişlerdir.

“Benimde etnik yapım farklı ama bana da yabancı gözüyle bakabiliyorlar. Yani bu zihniyetle ilgili” (G14-E-Öğretmen)

“Bence etnik yapı değil. Adana da bir sürü Kürt arkadaşım var, gayette modernler, sorduğumda doğuluyum der ama düşünce olarak doğulu değilim der.” (G8-K-Öğretmen)

“Ben arabım ama Arap kültürüyle yetişmedim. Veya sürekli aynı kültürde saymadık, onun telaşında olmadım. Kürtlere göre ırkçılık bir nedendir. Ama bana göre değil.” (G24-E-Polis)

Arap olduğunu belirten katılımcılar özellikle batılı olmanın Türklükle ilgili olmadığını vurgulamak istemektedirler. Ancak kendilerinin de Kürtler tarafından farklı algılandıklarını açıklamışlardır. Dolayısıyla aslında doğulu insanlar Arapları kendilerinden saymamaktadırlar. Ki bu durumda doğululuk ve batılılığın etnik kimlik temele dayanan bir ayrım olduğunu göstermektedir. Doğu deyince algılanan farklı bir kültüre ve etnik yapıya sahip olan Kürt vatandaşlardır. Kürtler kendilerini Arap ve

Türklerden farklı bir etnik ve kültürel kimlik olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlanmanın bir adlandırması olarak doğulu kavramı kullanılabilir.

Etnisitenin bir ölçüt olabileceğini söyleyen diğer katılımcıların söylemlerine yer vermek algılayışlarını belirleyebilmek için yararlı olacaktır:

“Olabilir. Belki olabilir ama zaten bu onların ayrımı. Doğulu insan, doğu kökenli insanlar. Yani doğuda doğmuşlar. Burada yaşamını sürdüren kişi buranın kültürüyle özdeşleşmiş, başka kültürü görmemiş kişiler. Olanaklardan dolayı, yaşam koşullardan dolayı bence. Manisa’da benim Kürt kökenli arkadaşlarım vardı ama onlar bu zihniyeti kabul etmiyorlardı. Örneğin bizim kültürümüzde akraba evliliği var ama ben bunu kabul etmiyorum diyorlardı.” (G4-K-Öğretmen)

“Evet, dilde bunu görüyorsunuz. Buradaki insanların kafasında öyle bir şey oluşmuş ki Siverek ayrı bir dünya, buranın dışında kalan ayrı bir dünya. Batılı doğu ayrımı onların kafasında oluşan bir şey dolayısıyla da benim kafamda da oluşuyor.” (G3-E-Öğretmen)

“Doğuda yaşayan insanlar daha çoğunlukla Kürtler, batıdakiler Türkler. Hatta batıda da artık... (güler) on tane çocuk doğarsa bizim köyde bile çok var.” (G1-K-Öğretmen)

“Verilebilir, önceden olsaydı daha farklı diyebilirdim ama şimdi olabileceğini düşünüyorum. Bir keresinde öğrencilerimle sohbet ederken bir tanesi ‘hocam batılılar bizi hor görüyor, bize terörist gözüyle bakıyorlar’ acaba kast ettiği batıda yaşayan bir Kürt olabilir mi zannetmiyorum, Türkleri kastediyordu işte. Başka bir öğrencide ‘hocam batıda bize ev vermiyorlar mesela biz Siverekliyiz dediğimize bize ev vermiyorlar’ diğer bir öğrencide ‘yirmi kişi aynı evde yaşarsanız vermez tabi’ dedi. Ben tabi bunları onlara hep anlatmaya çalışıyorum ama var işte

batılı deyince özellikle coğrafyadan öte kendilerinden farklı olanı anlatmak için kullanıyorlar.” (G11-E-Öğretmen)

Görüldüğü gibi doğululuk ve batılılığın temel ölçütü olarak etnisite ve kültür gösterilmektedir. Bir katılımcının verdiği şu örnekte olduğu gibi “Buradaki, etnisite önemli olabilir. Köyde öğretmenlik yaparken Kırşehirli arkadaşım Kürttü. Onu buralı gibi kanıksadılar. Beni onlardan biri olarak kanıksamadılar. Buradaki Elazığlıyı da kanıksamıyorlar. Oysaki Elazığ’da doğuda. Sanırım etnik yapıdan kaynaklanıyor. Elazığ’dan gelen vatandaşın daha farklı olduğu belli oluyor zaten. Daha batılı gibi davranıyor. Büyük oranda etkili.” (G6-E-Öğretmen) kültürel ve etnik kimliğin dillendirilmesi doğu ve batı kavramları ile yapılmaktadır. Elazığ coğrafi olarak doğu bölgelerinde kalmış olmasına karşın orada yaşayan insanların Türk kimliğine sahip olması batılı olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Benzer şekilde doğululuk ve batılılığın etnisite temelli olduğunu belirten bir diğer katılımcının söylemleri ise doğulunun batılıyı algılayışını göstermektedir: “Gösterilebilir. Çünkü burada Diyarbakırlı arkadaş vardı. Kendileri gibiydi o. Hiçbir farkı yoktu. Mesela Ağrılı arkadaş var o da kendileri gibi. Bende Sivaslı değil buralı olsaydım, bende çok fark edilmeyecektim.” (G31-K-Nüfus Memuru) Katılımcının belirttiği gibi Siverekli olmayan, Diyarbakırlı ve Ağrılı olan ama aynı etnik kimliğe sahip yani Kürt olan bireyler arasında biz duygusunun varlığı gözlenmektedir. Sivas ili coğrafi olarak batı bölgelerinde olmayıp İç Anadolu bölgesinde olmasına karşılık burada yaşayan bireylerin Türk olması ve Türk kültürüne sahip olması doğulular tarafından onların batılı olarak algılanmasına neden olmaktadır. Sonuçta Doğu ve Batı kavramları üzerinden Kürt ve Türk kimlikleri ifade edilmektedir. Batıya göre doğu algılayışını etnik köken olarak Kürt, geleneksel sosyal ve kültürel yapıya bağlı insanlar oluşturmaktadır. Doğuya göre ise batı olarak etnik kökeni Türk ve geleneksel değerlerden uzaklaşmış farklı sosyal ve kültürel bir yapıya sahip insanlar algılanmaktadır. Doğu ve Batı algılayışının temelini etnik ve kültürel kimlik kavramları oluşturmaktadır.

SONUÇ

Görüşmelerin analizi ve değerlendirilmesi başlığı altında katılımcıların verdiği yanıtlardan doğu ve batı algılayışlarının temel üç kavram üzerinden şekillendiği gözlenmektedir. Teorik çerçevede de açıklanmaya çalışılan bu kavramlar kültür, etnisite ve kimlik kavramlarıdır. Görüşmelerden katılımcıların doğu ile batı algılayışlarının temelinde etnisite ve kültür kavramlarını da kapsayan kimlik kavramı bulunduğu gözlenmiştir. Doğu ve Batı kavramlarının algılanışında özellikle bu üç kavramın işaret ettiği algılama seti ortaya çıkmaktadır.

Batı ve Doğu kavramları kültür ve etnik farklılıkları içeren ötekini anlatmak için kullanılmaktadır. Doğululuk – batıllık, kültürel ve etnik kimliğin birer yansımasıdır. Bu bölümde görüşme analizleri ve değerlendirilmesinden hareket ederek kültürel ve etnik kimlik kavramları eşliğinde doğu ve batı algılanış biçimlerinin sınırları çizilip, araştırmanın sonuçları belirtmeye çalışılacaktır.

Görüşme analizleri ve değerlendirmeleri göstermektedir ki doğu ve batının içeriğini dolduran temel kavramlardan biri kültürdür. Özellikle katılımcılar genel olarak yaşam biçimlerindeki farklılıklarının nedeni olarak kültürü göstermişlerdir.

Batılı memurlarla yapılan görüşmelerde kendilerinden farklı özelliklere sahip olan doğuluyu anlatmak için dillendirdiği kavramlardan biri kültürdür. Katılımcılar özellikle kültür ile giyim tarzı, yemek biçimleri, aile yapısı, kadına bakış açısı, kadının sosyal yaşamdaki yeri, çocuklara verilen önem, geleneksel değerlere bağlılık gibi özellikleri belirtmişlerdir.

Doğuyu ya da doğuluyu, katılımcılar geleneksel değerlere göre yaşamını sürdüren, geniş aile özelliği gösteren, kadının toplum içinde statüsünün düşük olduğu, çok eşliliğin sürdüğü, yöresel giyim tarzının devam ettiği, bireysellik yerine toplumsal gruba bağlı olarak yaşam biçiminin var olduğu, değişime kapalı ve dirençli bir imge olarak algılamaktadır.

Batılı ise bu tür özelliklerin zıttı olan algılayışları içermektedir. Çekirdek ailenin var oluşu, bireyselliğin ön planda olduğu, modern değerlere sahip, değişime açık, kadın erkek eşitliğinin yaşandığı bir imge olarak batı algılanmaktadır. Batılı kişi bu tür özelliklere göre yaşamını sürdüren kişidir.

Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı üzere doğruluk ve batılılık kültürel kimliğin bir ifade biçimi olarak kullanılmaktadır. Görüşme sırasında da katılımcıların söylemlerinde geçen, “biz de böyledir/değildir, onlar böyle yapıyorlar, biz yapmayız” gibi “biz” ve “onlar”ı içeren bu ayrım kültürel kimliğin dillendirilmesi olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca kimlik tanımlamasında “ötekenden, onlardan” daha iyi olan “biz” kavramı doğu üzerinden kendini tanımlayan batılı kimliğinde gözlenmektedir. Bu da tam olarak kültürel kimliğin bir tanımlama biçimidir. Sonuçta doğru ve batılı algılayışını oluşturan unsurlardan biri kültürel kimliktir.

Kültürel kimlik geçmişten gelen değerler ile kültürel pratiklerini sürdüren bir özelliğe sahiptir ancak zamanla dönüşüme de uğrayabilir. Nitekim bu durum görüşmelerde kendini göstermiştir. Özellikle batıda yaşayan doğru insanlar, doğru kültürel kimliğinden farklı özellikler sergileyip, batılı kültürel kimlik özelliklerini gösterebilmektedir. Ancak batıda yaşayan bir doğru ya da doğuda yaşayan bir batılı, kültürel pratiklerinde yaşadıkları baskın kültürel kimliğe göre değişime uğrasa da etnik kimliklerine bağlılık duygusu değişmemektedir. Özellikle araştırmada doğruluk ve batılılık kavramlarının işaret ettiği Kürtlük ve Türklük etnik kimliklerine aidiyetlik duygusu değişmemekte, bireyler kendilerini bu kimlik kodları ile tanımlamaktadırlar.

Değer yargılarındaki farklılıklar kimliğin önemli bir unsurudur, araştırmada özellikle etnik kimliği işaret eden değer yargılarındaki farklılıklar biz ve onlar ayrımını iyice belirginleştirmiştir. Batılı birey, batılılığı bir aidiyet özelliği olarak tanımlamış ve kendi kimliğinin bir parçası olarak dillendirebilmiştir.

Araştırma sırasında dikkat çeken diğer bir bulgu ise önceden bu tür kimlik kavramları üzerinde düşünmeyen ya da sorgulamayan bireylerin, farklı bir sosyal kimliğin hakim olduğu bir alanda yaşamlarını sürdürmeleri sonucu, diğer kimlik ile

farklılıklarını karşılaştırarak kendi kimliklerinin bilincine varmasıdır. Bir başka ifade ile önceden batılı olmak gibi bir kimlik kodunu, sosyal yaşamda kullanmaya gerek duymayan ya da kullanmayan bireyler, kendi kimliklerinden farklı bir kimliğin etkin olduğu doğu bölgesinde yaşadıkdan sonra batılı olmayı sosyal kimliğinin bir parçası olarak nitelendirmiştir. Bu bulguda batılı ve doğulu ile işaret edilenin kültürel ve etnik farklılık olduğunu desteklemektedir. Kimlikler öteki üzerinden oluşturulmaktadır. Sosyal kimliğin çeşitleri olan kültürel ve etnik kimlikler batılı ya da doğulu nitelendirilmesi ile ifade edilmektedir.

Araştırmada özellikle ortaya çıkan bir diğer bulgu ise bireylerin kültürel farklılıkları etnik farklılıklara göre daha kolay dillendirebilmesi ve olağan görmesidir. Bir başka deyişle kendini batılı olarak adlandıran bir birey, doğulu insanın yaşam tarzındaki farklılıkları kültürel farklılık olarak dile getirip, (her ne kadar ilk başlarda çok şaşırılmış olsa da) olması gereken bir değişiklik olarak ifade edebilmekte, bir ayrımcılık unsuru olarak görmemektedir. Ancak etnik farklılıkları -yani Türk ve Kürt olarak etnisiteyi - dile getirmenin ayrımcı, bölücü bir algılayışın olacağını ifade edebilmiştir. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana resmi ideoloji olarak kabul edilen Türk milliyetçiliğine dayalı oluşmuş kolektif bilincin yansımasıdır. Türk etnik kimliğine sahip bireylerin çoğunlukta olduğu toplumsal yapıda ulusal bilince ters düşecek bir unsurun varlığını dile getirmenin ayrımcılık olacağı düşüncesi kolektif bilince yerleşmiştir. Tarihten bu yana Kürt olarak dile getiremedikleri farklı etnik yapıyı anlatmak için doğulu kavramı kullanılmıştır. Nitekim görüşmeler sırasında katılımcılar özellikle etnik farklılıkları anlatabilmek için doğulu ve batılı kavramlarını kullanmıştır. Sonuçta doğulu ile kast edilen Kürt etnik kimliğinin algılanışıdır. Batılı olma ise Türk etnik kimliğinin bir algılayışıdır.

Doğulu ve batılı olma bir sosyo – kültürel (etnik) kategoriye ait olma durumu olarak kullanılmaktadır. Etnisite, kültürel farklılığın anlamlı kılındığı, anlamlandırıldığı ve yeniden tanımlandığı, sürekli devam etmekte olan süreçlerin bir sonucudur (Kurtoğlu, 2004: 52). Araştırma ile doğu ve batı algılayışının kültürel farklılıklar başta olmak üzere etnik kimlikteki farklılığa gönderme yapılarak anlamlandırıldığı söylenebilir.

Türkiye’de ulusal kimlikten farklı bir etnik kimlik kategorisine üye olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarını anlatmak için doğulu kavramı kullanılmaktadır. Bu kavramın kullanılmasında elbette ki coğrafi bir aidiyetlik de söz konusudur. Başka bir deyişle Türkiye coğrafyasında özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan vatandaşları işaret etmek için doğulu kavramı kullanılmaktadır. Ancak burada dikkat çeken unsur, Erzincan, Erzurum, Elazığ ya da Gaziantep de Türkiye’nin doğu bölgelerinde olmalarına karşın doğulu kategorisi içine alınmamasıdır. Bunun yanısıra kendini doğulu olarak ifade eden biri ya da doğulu olduğu söylenen biri söz edilen bu illerde yaşayan insanları anlatmak için batılı kavramını kullanabilmektedir. Bu durum doğu ve batı kavramlarının coğrafi özelliklerden farklı anlamlarda kısaca kültürel ve etnik kimlik anlamında kullanıldığının bir göstergesidir.

Türkiye’nin kuruluşundan bu yana yaşanan Kürt etnik temelli siyasal hareketlerin varlığını dile getirmenin ayrımcılık ileri düzeyde bölücülük olacağı düşüncesi, bireylerin Kürt kavramı yerine aynı etnik kimliği anlatan farklı bir ifade olarak doğulu kavramını kullanmasına/üretmesine yol açmıştır. Benzer şekilde kültürel farklılıkların yanısıra Türkiye’nin doğu bölgelerinde yaşayan Kürt etnik kimliğine sahip vatandaşlar tarafından batılı kavramı kullanılarak işaret edilen Türklük etnik kategorisine aidiyetlidir.

Sonuçta doğu ve batı kavramları birbirinden farklı kültürel ve etnik kimlikleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Coğrafi konumlandırmanın şekillendirmesiyle ancak coğrafyasallığı aşan bir algılayışın varlığı söz konusudur. Sosyal kimliklerin çeşitleri olan kültürel ve etnik kimliğin algılayışları olarak doğu ve batı kavramları dile getirilmektedir.

KAYNAKÇA

AKÇAM, Taner (1997) “Hızla Türkleşiyoruz”, Nuri Bilgin haz. **Cumhuriyet, Demokrasi Ve Kimlik** içinde, İstanbul: Bağlam Yayıncılık

AKMAN, Ekrem, DEMİRBAĞ, Hüseyin, ÖZGÜLTEKİN, Ramazan, SUN, Kadir (2003) **Tarihi Ve Kültürüyle Siverek**, Siverek Kaymakamlığı Yayınları, no.4

ASLAN, Cahit (2004) **Birey Toplum Devlet Kavramlaştırma ve Ara Değişken Olarak Etnisite**, Adana: Karahan Kitapevi

AYDIN, Suavi (1999) **Kimlik Sorunu, Ulusallık ve Türk Kimliği**, Ankara: Öteki Yayınları

AYDIN, Suavi, EMİROĞLU, Kudret (2003) **Antropoloji Sözlüğü**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

BARTH, Fredrik (2001) **Etnik Gruplar ve Sınırları**, Çev. A.Kaya, S.Gürkan, İstanbul: Bağlam Yayınları

BAUMAN, Zygmunt (1999) **Sosyolojik Düşünmek**, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

BİLGİN, Nuri (1995) **Kollektif Kimlik**, İstanbul: Sistem Yayıncılık

COHEN, Anthony, (1999) **Topluluğun Simgesel Kuruluşu**, Çev. Mehmet Küçük, Ankara: Dost Kitapevi

DEREBOY, İ. Ferhan - DEREBOY, Çiğdem (1997) “Batılılaşma ve Kimlik Direnci - Psikososyal Bir Yaklaşım”, Nuri Bilgin haz. **Cumhuriyet, Demokrasi Ve Kimlik** içinde, İstanbul: Bağlam Yayıncılık

DÜNDAR, Safiye, (2009) **Kürtler Ve Azınlık Tartışmaları**, İstanbul: Doğan Kitap

EKİZ, Durmuş (2003) **Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş**, Ankara: Anı Yayıncılık

ERGİL, Doğu (2008) **Doğu Sorunu Teşhisler Tespitler**, İstanbul: Akademi Kültür Ve Sanat Yayıncılık

FARAÇ, Mehmet (2006) **Doğu Yakasında Yeni Bir Şey Yok**, İstanbul: Dharma Yayınevi.

FICHTE, Joseph (Tarihsiz) **Sosyoloji Nedir?**, Çev. Nilgün Çelebi, Konya: Toplum

GİDDENS, Anthony (2000) **Sosyoloji**, Hüseyin Özel, Cemal Güzel haz. Ankara: Ayraç Yayınevi

GÖKALP, Ziya (2007) **Kitaplar - Bütün Eserleri I**, S. Beysanoglu, Y. Çotuksöken haz. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

GÖKÇE, Birsen (2004) **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar**, Ankara: Savaş Yayınevi

GÜVENÇ, Bozkurt (1996) **İnsan Ve Kültür**, İstanbul: Remzi Kitapevi

HALL, S. (1990) "Cultural Identity And Diaspora, J, Rutherford dre. Identity, Community, Culture, Difference, London: Lawrence And Wishart içinde Aktaran Fuat Keyman , 1997, "Globalleşme ve Türkiye – Radikal Demokrasi Olasılığı" , Nuri Bilgin, haz. **Cumhuriyet, Demokrasi Ve Kimlik** içinde, İstanbul: Bağlam Yayıncılık

HECKMANN, Lale Yalçın (1995) "Ulus, Millet, Azınlık, Etnik grup ve Kültür Kavramları Üzerine" **Etnik Kimlik Ve Azınlıklar Özel Sayısı** içinde Birikim, no.71-72

HENTCH, Thierry (1996) **Hayali Doğu: Batı'nın Akdenizli Doğu'ya Bakışı**, Çev. Aysel Bora, İSTANBUL: Metis Yayınları

HEPER, Metin (2010) **Devlet Ve Kürtler**, İstanbul: Doğan Kitap

İVER, R. Mac, Page, Ch. H. (1997) “Etnik ve Irksal Gruplar”, Orhan Türkdoğan, **Etnik Sosyoloji - Türk Etnik Sosyolojisi** içinde, İstanbul: Timaş Yayınları

KALAYCIOĞLU, S. (2001) **GAP Bölgesi’nde Urfa, Harran ve Diyarbakır’da Farklı Kesimlerde Toplumsal, Kültürel Ve Ekonomik Değişim Beklentileri**
www.gap.metu.edu.tr.

KESER, İnan (2008) **Kent Cemaat Etnisite Adana Ve Adana Nusayrileri Örneğinde Kamusalılık**, Ankara:Ütopya Yayınevi

KEYMAN, Fuat (1997) “Globalleşme ve Türkiye – Radikal Demokrasi Olasılığı” , Nuri Bilgin, haz. **Cumhuriyet, Demokrasi Ve Kimlik** içinde, İstanbul: Bağlam Yayıncılık

KILIÇBAY, Mehmet Ali (2001) **Doğu’nun Devleti Batı’nın Cumhuriyeti**, Ankara: İmge Kitapevi

KURUBAŞ, Erol (2008) “Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet Ve Etnik Gruplar arasındaki Varoluşsal İlişki” , Doğu-Batı, no. 44

KURTOĞLU, Ayça (2004) **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset Keçiören Örneği**, İstanbul: İletişim Yayınları

KÜMBETOĞLU, Belkıs (2005) **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık

MAALOUF, Amin (2005) **Ölümcül Kimlikler**, Çev. Aysel Bora, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

MAHÇUPYAN, Etyen (2008) **Batı’yı Anlamak Zihniyet, Değişim Ve Kriz**, İstanbul: İletişim Yayınları

MARSHALL, Gordon (2005) **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları

MUKHERJEE, R. (1998) “Social Reality and Culture”, Current Sociology, no. 46(5)
Aktaran İnan Keser, 2008, **Kent Cemaat Etnisite Adana Ve Adana Nusayrileri Örneğinde Kamusalılık**, Ankara:Ütopya Yayınevi

ÖNDER, Ali Tayyar (2010) **Halkımızın Kökenleri Ve Gerçekler**, Ankara: Kripto Kitaplar

SAİD, Edward W. (2008) **Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları**, İstanbul: Metis Yayınları

SMİTH, Anthony D. (1994) **Milli Kimlik**, Çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.

SOMERSAN, Semra (2004) **Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları

SÖNMEZ, Mustafa (1992) **Doğu Anadolu'nun Hikayesi Kürtler Ekonomik Ve Sosyal Tarih**, Ankara: Arkadaş Yayınevi

SÖNMEZ, Mustafa (1998) **Türkiye'de Doğu – Batı Uçurumu Bölgesel Eşitsizlik**, İstanbul: Alan yayıncılık

ŞİMŞEK, Sefa (1998) **Törelere Aynasında Doğu İle Batı**, Bursa: Asa Kitapevi

TÜRKDOĞAN, Orhan (2006) **Etnik Sosyoloji**, İstanbul: Timaş Yayınları

TÜRKDOĞAN, Orhan (2010) **Türk Toplumunda Zazalar Ve Kürtler**, İstanbul: Timaş Yayınları

YEĞEN, Mesut (2006) **Devlet Söyleminde Kürt Sorunu**, İstanbul: İletişim Yayınları

YILDIRIM, Ali, ŞİMŞEK, Hasan (2005) **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri** , Ankara: Seğkin yayıncılık

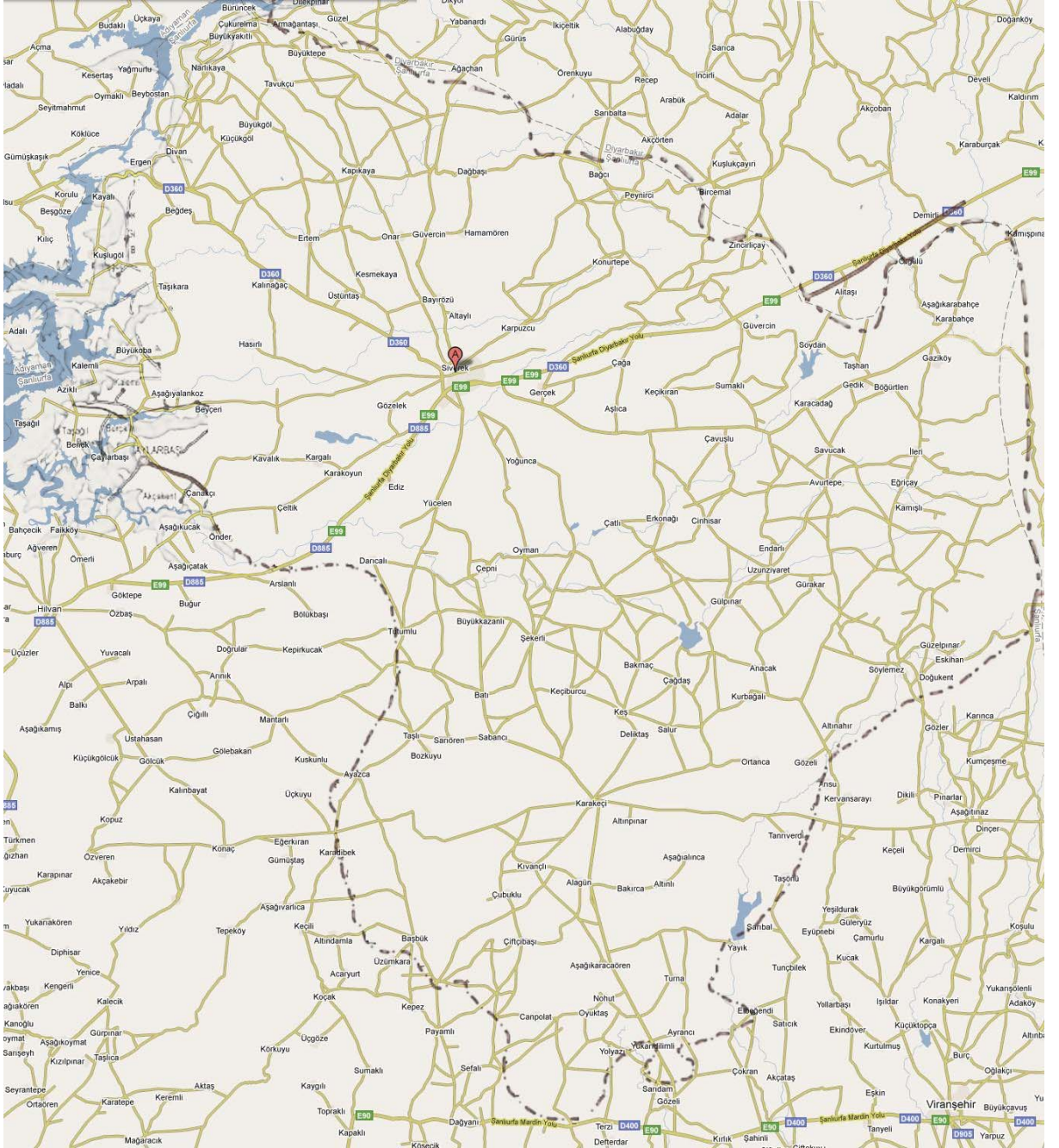
HARİTALAR

Harita – 1: Urfa İli Ve İlçeleri Haritası

Harita – 2: Siverek Haritası

Harita – 1: Şanlıurfa İli ve İlçeleri

Harita – 2: Siverek İlçesi

	İl/İlçe Merkezleri			Belde/Köyler			Toplam		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
ŞANLIURFA	899.774	454.108	445.666	713.963	355.114	358.849	1.613.737	809.222	804.515
SİVEREK	107.634	53.806	53.828	102.766	51.378	51.388	210.400	105.184	105.216

Tablo – 2: Şanlıurfa İli Ve Siverek İlçesi Nüfus Bilgileri

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul> adresinden alınan verilerle hazırlanmıştır.